

HORSKÁ SÍDLIŠTĚ V KRUŠNÝCH HORÁCH

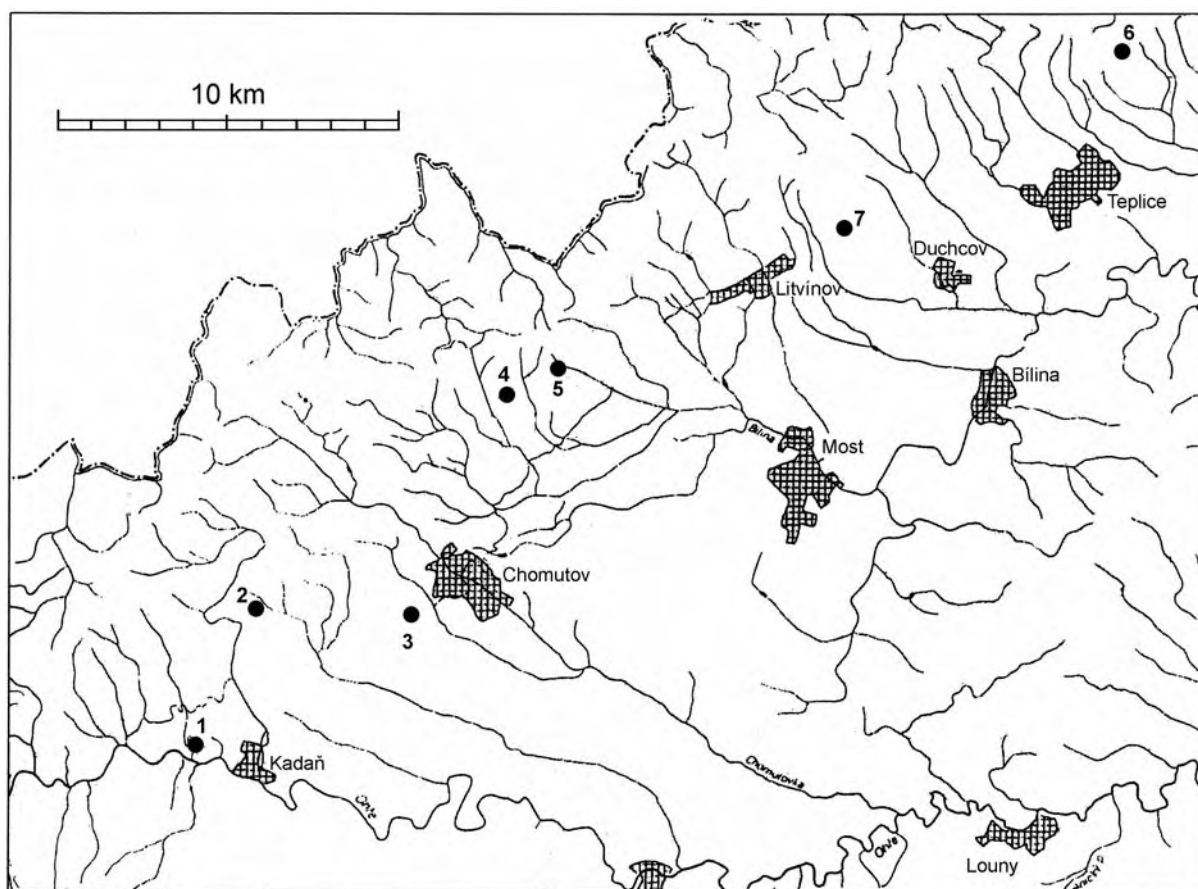
Drahomír Koutecký – Jan Bouzek

V letech 1963–1978 prováděla Expozitura ARÚ ČSAV Most (dnes ÚAPPSZČ) sběry, průzkumy a výzkumy na české i německé straně Krušných hor a těsně pod horami. První stručné zprávy o těchto akcích byly uveřejněny v následujících letech (*Koutecký 1980; Bouzek – Koutecký – Simon 1989*). Naleziště na české straně hor – Podhůří-Kundratice, Místo, Černovice, Krupka-Bohosudov, Mikulovice (*Smrž – Mladý 1979*), Pyšná a Rýzenburk náleží kultuře štítarské, část nálezů je starší (kultura knovízská), zbytek patří středověku (15. století). Na německé straně jde převážně o kulturu lužickou (asi 14 lokalit; *Simon 1989*).

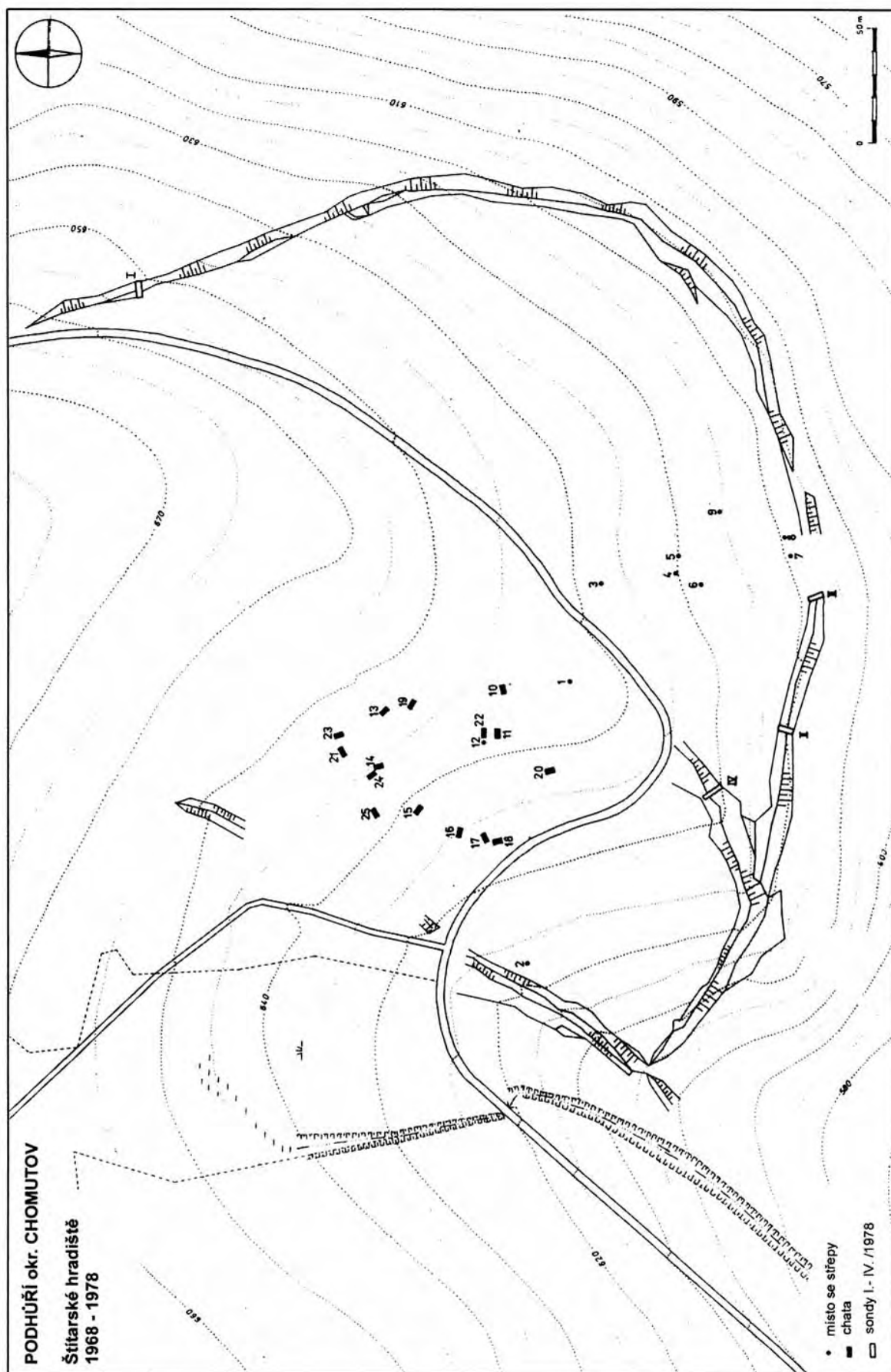
1. PODHŮŘÍ-KUNDRATICE, OKR. CHOMUTOV

1.1. Poloha a lokalizace naleziště, geologické podloží

Horské sídliště na katastru obce Podhůří, okr. Chomutov, je vzdáleno asi 9 km severovýchodně od Chomutova a 1600 m od osady Podhůří. Rozkládá se na mírné jižní plošině a okolních nízkých svazích pod

Obr. 1. Mapa horských sídlišť v vseverozápadních Čechách: 1 Mikulovice; 2 Místo; 3 Černovice; 4 Pyšná; 5 Podhůří-Kundratice; 6 Krupka-Bohosudov; 7 Rýzenburk

Plán 1. Podhůří-Kundratice, okr. Chomutov. Situační pláněk hradiště v letech 1968–78: místa nálezů, objekty a průřeky na valu I–IV

kopcem Jedlová v nadmořské výšce 650–700 m na prvním hřebeni Krušných hor. Na západní straně je sídliště ohraničeno Kundratickým potokem (za potokem byl zjištěn kamenný val, který spojoval jednotlivá skaliska) a na jižní a východní straně tzv. kamenným valem, který se přimyká v jihozápadní části ke Kundratickému potoku. Geologická stavba této části Krušných hor je charakterizována přítomností třetihorních orthorul; vyvřelé horniny byly přeměněny tlakem a jejich současná struktura má hrubozrnný lom. Půdy vzniklé na tomto základě jsou těžké, světle hnědé a obsahují vysoké procento rozpadlých rul. Tyto půdy jsou zcela nevhodné pro zemědělství i pastevectví (s 30° sklony svahů). Lokalizace středu naleziště: 1968–69: 143 mm od Z; 215 mm od J; 1973–78: 138 mm od Ž; 220 mm od J. Nadmořská výška: 650–700 m. Pl. 1–2.

1.2. Historie naleziště

Naleziště objevil p. Emil Hülbert z Kundratic v roce 1967, kdy při sázení lesních stromků sebral keramiku a laténský okrouhlý žernov (žernov nalezl p. Hülbert blíže zřícenin středověké železářské tavící pece). Nejdříve své objevy oznámil chomutovskému muzeu, odkud jsme se o nálezech dozvěděli my. Počátkem roku 1968 byl proveden průzkum naleziště za účasti p. Hülberta a geologů z ÚHU Horníka a Bruse. Během roku 1968 jsme provedli povrchový průzkum na jihovýchodní straně svahu směrem ke kamennému valu ve vývrátech stromů, a přitom na 9 místech odebrali vzorky keramiky (NZ č. 776/69). Ve výzkumu se pokračovalo v roce 1969, kdy jsme mezi školkou I a II prozkoumali tři místa a získali keramiku kultury štítarské. Rozsah výzkumu se v letech 1968–69 omezil na plochu 130×150 m. O těchto nálezech byla již podána nálezoř zpráva č. 777/69. Navázání na předchozí výzkumy znamenal rok 1973, kdy jsme v době od 13. 7. do 24. 8. prozkoumali 10 objektů mezi školkou II a III s nálezy štítarské a hradištní keramiky (NZ č. 768/79). Od dobrovolného spolupracovníka ČSSA J. Pietsche jsme převzali v roce 1975 sběry z této lokality z let 1971–73 (NZ č. 160/90). Výzkum v roce 1978 se soustředil na kamenné opevnění hradiště: 4 průkopy valu a 4 další objekty (NZ č. 763/89).

1.3. Výzkum 1968

Na jižní a východní straně předpokládané plochy sídliště existuje „kamenný val“, tedy asi jde o horské opevněné sídliště. Uvnitř předpokládané plochy sídliště byly zjištěny oválné jámy a kopečky, způsobené vývraty stromů. Pokusili jsme se zjistit rozsah sídliště od lesní cesty prokopáním hlíny u vyvrácených stromů (naleziště 2–9). Podle zjištěné situace se nejvíce keramiky nachází na mírném východním svahu, nejvzdálenější nálezy jsou asi 30 m západně od kamenného valu (NZ č. 776/69).

1.3.1. Popis míst nálezů

Místo 1: západně od školky, asi 20 m od lesní cesty, tvořila ho vlastně malá prohlubeň o průměru 50 cm. Místo nálezu se lišilo od okolního terénu pouze tím, že stejně zbarvená hnědá výplň byla podstatně měkčí. Nálezy se omezily na menší množství střepů.

Na **místě 2** byla prokopána plocha o průměru asi 100 cm u vyvráceného stromu, 35 m jižně od cesty. Z tohoto místa pochází větší množství keramiky.

Místo 3: menší plocha u školky u vyvráceného stromu, 15 m jihovýchodně od cesty, naleziště vydalo větší množství hrubé otřelé keramiky.

Místo 4: u vyvráceného stromu, asi 40 m jižně od cesty, 8 keramických zlomků.

Místo 5: u vyvráceného stromu, získáno větší množství keramiky, 46 m jižně od cesty.

Místo 6: u plotu školky a vyvráceného stromu, 47 m jižně od cesty, zjištěny pouze 4 ker. zlomky.

Místo 7: u vyvráceného stromu byl zjištěn pouze 1 střep, 100 m jižně od cesty.

Místo 8: u vyvráceného stromu nalezeno 11 ker. zlomků, 105 m jižně od cesty.

Místo 9: u vyvráceného stromu, nalezen 1 střep, 77 m jižně od ohybu cesty.

1.3.2. Popis nálezů (tab. IA:1–16)

Místo 1, č. př. 84/68-2: 38 keramických zlomků, z toho 11 profilovaných

1. Okrajový zlomek s šikmo vytaženým okrajem uvnitř hraněným, p. hnědý korodovaný.

4. Zlomek rozhraní hrdla a břicha, p. hnědý zdobený hřebenovým rýhováním v pásech.

13. Zlomek stěny zdobený hustým rýhováním, p. hnědý drsný.

Místo 2, č. př. 76/68: 47 ker. zlomků, z toho 17 profilovaných

2. Tenkostěnný okrajový zlomek koflíku s vytaženým okrajem, p. žlutý, hladký.

9. Silnostěnný střep z podhrdlí z nádoby s odsazeným hrdlem, p. temně hnědý, zdobený mělkými žlábkami provedenými dřívkem.

12. Zlomek podhrdlí, p. hnědý zdobený řídkým mělkým žlábkováním.

Místo 3, č. př. 77/68: celkem 103 keramických zlomků, z toho 28 profilových

3. Tenkostěnný okrajový zlomek koflíku slabě prohnutých stěn, p. světle hnědý hladký.
5. Zlomek hrdla s šikmo vytaženým okrajem uvnitř hraněným, p. hnědý drsný.
6. Tenkostěnný zlomek kuželovitého talířku s ostře vytaženým okrajem, p. světle hnědý drsný.
7. Zlomek stěny nádoby s vytaženým okrajem, patrně misky, p. hnědý drsný.
8. Větší zlomek podhrdlí, p. šedočerný hladký, zdobený úzkým a mělkým prstováním.
10. Tenkostěnný zlomek koflíku se zbytkem otřelého tuhování, zdobený pásem rýh lemovaných šikmými vpichy.
11. Středně silný zlomek stěn, p. hnědý drsný, zdobený otřelým prstováním.

Místo 4, č. př. 78/68: získáno celkem 8 ker. zlomků, z toho jeden profilovaný**Místo 5, č. př. 79/68: získáno celkem 31 ker. zlomků, z toho několik profilovaných**

14. Silnostěnný zlomek zásobnice z rozhraní hrdla a břicha, zdobený hrubou plastickou páskou a důlky, p. hnědý drsný.

Místo 6, č. př. 80/68: 4 ker. zlomky, z toho 1 se žlábkem**Místo 7, č. př. 81/68: 1 ker. zlomek se silně korodovaným povrchem****Místo 8, č. př. 82/68: získáno 11 ker. zlomků, z toho 7 ze stěn, 3 profilované a zlomky stěn středověké nádoby**

15. Středověký okrajový zlomek uvnitř polévaný.
16. Středověký okrajový zlomek.

Místo 9, č. př. 83/68: jeden ker. zlomek, velmi silně korodovaný

Při sběru ve školce byl nalezen větší kus čediče, který je zde cizím materiálem, č. př. 75/68. Sběr ve školce, č. př. 84/68-1, nalezen 1 silnější zlomek slepený ze 2 kusů, s korodovaným povrchem. Sběr vedle školky, č. př. 84/68-4, nalezen tenkostěnný zlomek s hladkým povrchem, bez výzdoby.

1.3.3. Zhodnocení výzkumu za rok 1968

Průzkumem v roce 1968 bylo zjištěno, že štítarské osídlení se rozkládá na ploše asi 130×50 m, jednak na poloze u školky a dále východním směrem od polní cesty. Celkem bylo prozkoumáno 9 míst po vývrazech stromů, z nichž bylo získáno 243 keramických zlomků; většinou jde o silně obroušené střepy s otřelou výzdobou, zdobených je jen velmi málo, stejně tak profilovaných. Tuto keramiku můžeme z chronologického hlediska zařadit nejspíše na počátek štítarského období (Koutecký – Bouzek 1967).

Zvláště tohoto naleziště je skutečnost, že ani na jednom z devíti prokopaných míst nebyly zjištěny žádné zvířecí kosti, které jsou zcela běžné ve výplni téměř všech jam na nížinných sídlištích. Zatím se zdá, že sídliště nemůže souviset se zemědělskou nebo pastvinářskou osadou, ale spíše s dolováním nebo vypalováním dřevěného uhlí v milířích.

1.4. Výzkum 1969

V létě 1969 jsme pokračovali v průzkumu na lokalitě. Jednak byl prováděn sběr, většinou bezvýsledný. Výzkumem dvou míst (objekt 10 a 11) s kopečky vedle prohlubní jsme získali větší množství štítarského materiálu, ale opět žádné zvířecí kosti (NZ čj. 777/69).

1.4.1. Popis objektů

V roce 1969 byly prokopány dva objekty, č. 10 a 11, objekt 12 byl pouze zaměřen. Objekt 10/69 se nacházel asi 5 m severozápadně od ohrady školky východní a 8 m od školky západní, objekt 11/69 asi 10 m od ohrady západní, objekt 12/69 (neprokopáný) byl těsně u ohrady západní školky, asi 7 m od objektu 11.

Objekt 10/69 (tab. XIV) tvořil jednak oválný kopeček západně od oválné jámy, z něhož bylo vybráno menší množství keramiky. Vlastní jáma je zcela odlišná od jam na nížinných sídlištích. Půdorys jámy byl oválný s lalokem v severní části. Jáma byla odkryta na dvě poloviny: část východní a část západní. Stěny jámy byly šikmé, dno nerovné, zčásti zahrocené. Uprostřed jámy na dně byla další, zhruba nepravidelně oválná prohlubeň, která byla zavalená velkými kameny; kameny byly v menším množství zastoupeny v horních partiích větší jámy. Rozměry: 320×285 cm a hloubka od povrchu 135 cm. Výplň velké jámy tvořila temně hnědá hlína velmi silně promíšená rozpadlou rulou. Výplň laloku tvořila naopak světle hnědá hlína. Podloží tvořila žlutá rozpadlá rula. Nejvíce nálezů bylo ve středu hlubší jámy a pak v horních partiích laloku v severní části. Materiál byl odlišen jednak ze západní a východní poloviny a pak dohromady ze zbytku výplně. Nálezy tvořily keramika a uhlíky. Keramický materiál z celého objektu tvoří 487 keramických zlomků.

Objekt 11/69 (tab. XIV) tvořil nepravidelně oválnou jámu se stěnami zpevněnými nahoře velkými balvany, nejdříve byl prokopán oválný kopeček západně od jámy (břeh), z něhož pochází 21 keramických zlomků, vlastní jáma byla prokopána na 2 poloviny, ale materiál nebyl rozlišován. Rozměry: 230×160 cm a hloubka od povrchu byla 62 cm. Stěny byly výrazně šikmé a dno mísovité až hrotité. Temně hnědá stejnorodá výplň obsahovala 61 keramických zlomků a uhlíky.

1.4.2. Popis nálezů

Objekt 10, č. př. 11/69-1-5: 487 keramických zlomků, z toho 70 profilovaných a 2 sáčky uhlíků, *tab. IIA:2-3, 5, 9-12, 16-17.*

Z kopečku (břehu) č. př. 11/69-1: 3 keramické zlomky ze stěn a 3 profilované. Z východní části výplně, č. př. 11/69-2: ze stěn pochází 96 keramických zlomků, 18 je profilovaných, z toho 6 ode dna, 5 z podhrdlí a 7 zlomků hrdel, celkem 114 kusů.

2. Okrajový zlomek rovných stěn se zesíleným a ovaleným okrajem, p. hnědý se stopami černého barviva.

3. Silnostěnný zlomek rozevřené misky, p. cihlově červený drsný.

5. Silnostěnný zlomek se zesíleným okrajem, ovalený, p. cihlově žlutý drsný.

9. Zlomek okraje koflíku nebo misky, p. hnědý se stopami tuhování.

10. Tenkostěnný zlomek nádoby s přesekávaným okrajem, p. hnědý drsný.

Západní část výplně, č. př. 11/69-3: ze stěn pochází 36 zlomků a 4 profilované, celkem 40 ks.

11. Silnostěnný zlomek, p. hnědý zdobený hřebenovým rýhováním, značně otřelý.

12. Tenkostěnný zlomek podhrdlí, p. hnědý drsný, zdobený pásem vodorovných rýh, velmi silně otřelý.

Středová jáma, výplň, č. př. 11/69-4: 59 kusů ze stěn, 8 profilovaných a 3 ode dna, celkem 70 ks.

16. Okraj menší amfory silně ven vyhrnutý, p. cihlově žlutý, uvnitř hnědý.

17. Větší zlomek podhrdlí se zbytkem otřelého tuhování, p. hnědý zdobený 3 žlábkami a pásy rýh.

Objekt 10/69, č. př. 11/69-5: výplň: zlomky ze stěn, 220 kusů a 37 profilovaných, celkem 257 ks, *tab. IIA:1, 4, 6-8, 13-15.*

1. Hrdlo amfory s vytaženým okrajem, p. cihlově červený hladký.

4. Okrajový zlomek hrdla hrnce.

6. Tenkostěnný profil esovitěho koflíku s vytaženým okrajem, p. temně hnědý hladký.

7. Zlomek okraje vodorovně vyhrnuté misky.

8. Spodek výdutě z části břicha amfory (rekonstrukce), p. cihlově žlutý, zachov. v. 13,5 cm, prům. výdutí 22,5 cm.

13. Zlomek vodorovně vytaženého okraje zásobnice, uvnitř hraněného, p. hnědý se zbytkem hřebenové výzdoby.

14. Silnostěnný zlomek hrnce se zesíleným rovně seříznutým okrajem, p. hnědý hladký.

15. Tenkostěnný zlomek okraje koflíku, p. hnědý hladký.

Objekt 11/69, č. př. 12/69, z kopečku a z výplně pochází celkem 85 keramických zlomků, z toho 16 profilovaných, *tab. IB:1-7.*

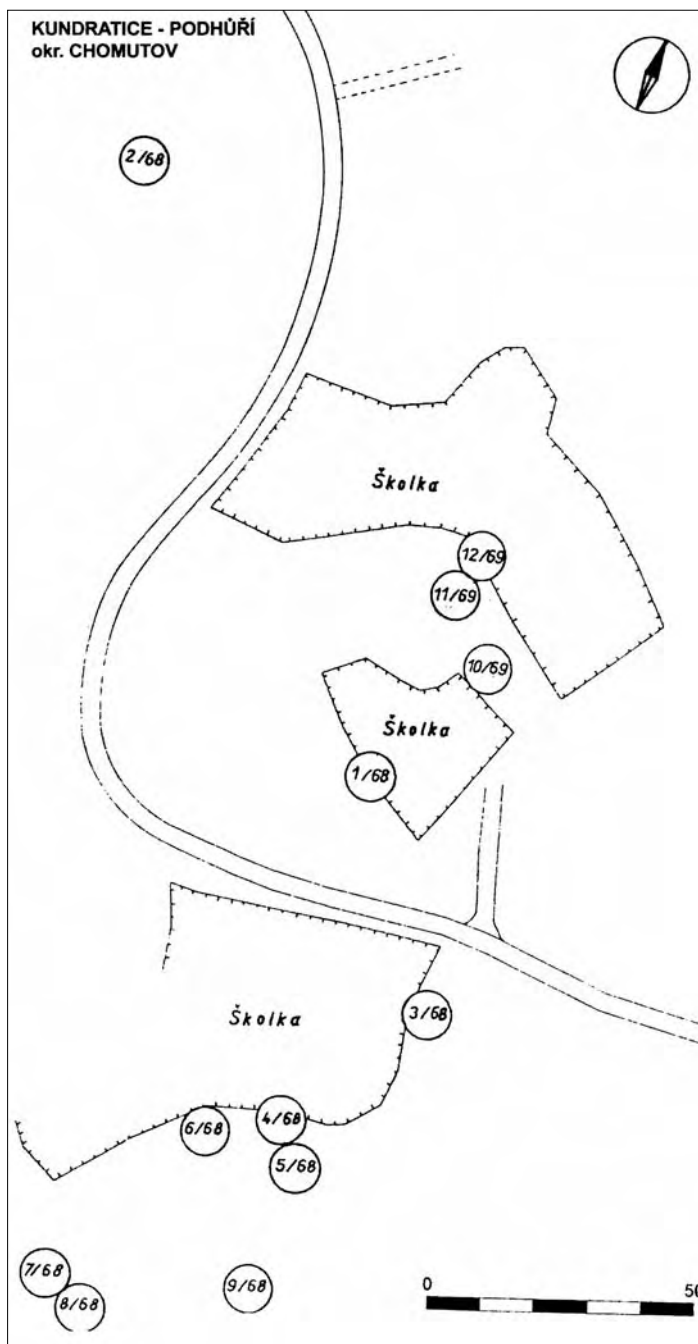
1. Zlomek okraje, p. žlutý hladký.

2. Zlomek nádoby z rozhraní hrdla a břicha.

3. Zlomek stěny nádoby, p. hnědý drsný, zdobený hlubokými žlábkami.

4. Tenkostěnný okrajový zlomek nádoby, p. šedý hladký se zbytkem výzdoby v podobě pásů rýh, lemovaných vpichy.

5. Zlomek stěny, p. žlutý drsný, zdobený řídkými hlubokými žlábkami.

Plán 2. Podhůří-Kundratice, okr. Chomutov. Plánek nálezů mezi lesními školkami 1968-69

6. Tenkostěnný profil misky slabě prohnutých stěn, p. šedý hladký.

7. Svislé hrdlo štítarské amfory s vodorovně vytaženým okrajem uvnitř hraněným, p. hnědý hladký.

1.4.3. Zhodnocení výzkumu za rok 1969

Objekty 10 a 11 nám potvrdily domněnku o své odlišnosti od nížinných sídlištních objektů štítarské kultury, a to nejen tvarem, ale i výplní a obsahem (tvary objektů ukazují na zaoblené slabě oválné jámy vyplněné lesní půdou s kameny, na rozdíl od nížinných, většinou obdélníkových). Tyto objekty jsou nejspíše pozůstatkem důlní činnosti, i když dosud nevíme, jaké rudy byly předmětem těžby (stříbro, olovo, železo?). Keramický materiál se rozšířil co do množství a variant a potvrdil původní chronologické zařazení na počátek štítarského období.

1.5. Výzkum 1973

Výzkum v tomto roce byl proveden jednak na plošině a na západním svahu mezi školkou I-III. Jednotlivé objekty byly zkoumány na dvě poloviny ve směru delší osy a ve většině případů po mechanických vrstvách (2–5 vrstev). Většina keramiky se nalézala v horních vrstvách objektu do hloubky 40–50 cm, ve spodních vrstvách a u dna jsme našli většinou jen jednotlivé střepy (NZ čj. 768/79).

1.5.1. Nálezové okolnosti, rozložení objektů

Prozkoumané objekty jsou rozloženy nepravidelně, což bylo dáno možnostmi a podmínkami výzkumu ve vzrostlém lese, mladé porosty ve školkách nebylo možno ničit, i když objekty v nich byly také zjištěny. První skupina objektů se nalézala mezi školkou I a II (objekt 10 a 11/69 a 10/73). Druhá skupina byla mezi školkou II a III (objekty č. 1–9/73). Vzdálenosti mezi objekty byly velmi rozmanité, a to od jednoho do třiceti metrů. Nejvíce objektů je od sebe vzdáleno od 8 do 20 m. Oválné jámy 3–4 mají délku 5 až 6 m (objekty 7 a 1/73). Zbytky kúlové konstrukce se zachovaly u objektů č. 3 a 4/73 a ohniště u objektu 7/73, v objektu 10/69 byla ve dně uprostřed okrouhlá jáma. Ve většině objektů byly pozorovány kamenné závaly, někdy i skutečné balvany.

1.5.2. Popis objektů

Objekt 1/73: chata, tab. XVI. Velká oválná jáma s šikmými stěnami a plochým dnem, ve stěnách a na dně byly uloženy velké balvany. Pro kontrolu byl do dna prokopán příčný žlábek o š. a hl. 30 cm. V severovýchodní části byla za kameny menší prohlubeň. Rozměry: 550×340 cm, hl. od povrchu až 55 cm. Výplň: žlutá štěrkovitá lesní hlína, obsahovala štítarskou keramiku, v příčném žlábků ve dně bylo hnízdo střepů. Orientace jámy s delšími stěnami byla SV–JZ. Jáma byla zkoumána na dvě poloviny po třech vrstvách.

Objekt 2/73: chata, tab. XV. Velká nepravidelně oválná jáma se šikmými stěnami a mísovitě ukončeným dnem na rostlé skále. Ojedinele byly zjištěny kameny ve stěnách a na dně. Do dna byl prokopán příčný žlábek o š. 60 a hl. 20 cm. Rozměry: 600×445 cm, hl. od povrchu 60–98 cm. Orientace jámy s delšími stěnami byla SZ–JV. Výplň: žlutá štěrkovitá lesní hlína obsahovala štítarskou keramiku a kus středověkého hrnce z 15. století. Jáma byla zkoumána na dvě poloviny po 3 vrstvách.

Objekt 3/73: chata, tab. XIV. Velká oválná jáma se šikmými stěnami a s šikmým mísovitě ukončeným dnem. Ve stěnách a na dně uloženy velké balvany. V JV polovině byla ve dně odkryta dvojité jámka o rozm. 130×70 cm a hl. 65 cm ode dna, v této jamce byla další jámka okrouhlá o prům. 70 a hl. 85 cm od úrovně dna. Na jiném místě ve dně byla další jámka o prům. 18 a hl. 50 cm, poslední jámka odkryta u západní stěny měla prům. 28 a hl. 15 cm. Rovněž ve dně byl prokopán kontrolní příčný žlábek o š. 40 a hl. 15 cm. Rozměry: 520×360–410 cm, hl. od povrchu byla 50–85 cm. Výplň stejná jako u předchozích objektů obsahovala štítarskou keramiku. Jáma byla rovněž zkoumána na dvě poloviny po 3 vrstvách.

Objekt 4/73: jáma, tab. XVI. Okrouhle nepravidelná jáma s rozšířenou jižní částí, stěny slabě sešikmené a dno zahrocené. Ve dně byly 2 hlubší jámy: severní o prům. 250 a hl. od povrchu 100–120 cm, JZ jáma o rozm. 230×150 a hl. 52 cm od povrchu. V západní polovině blíže stěny byla okrouhlá jámka o prům. 20 a hl. 60 cm, která byla v horní části obložena kameny, a vedle další jámka stejných rozměrů se spáleným kulem. Ve stěnách celého objektu byly kameny a rovněž ve dně v JZ části. Rozměry: 440×230–400 cm, hl. od povrchu byla jen 45 cm. Výplň stejná jako u předchozích objektů obsahovala pouze štítarskou keramiku. Orientace delšími stěnami směřovala od V k Z. Kúlové jamky jsou pozůstatkem nadzemní konstrukce a souvisí nepochybně se zastřešením. Jáma byla prozkoumána na dvě poloviny, S a J, bez vrstev. Rovněž v této jámě byl prokopán příčný kontrolní profil vrstvou z kamene.

Objekt 5/73: chata, tab. XVI. Velká oválná jáma se silně sešikmenými stěnami a rovným dnem. SZ část objektu byla složitější, směrem ke středu klesá hloubka a vytváří uvnitř dvojité dno. Ve východním rohu byl shluk velkých kamenů. Rozměry: 520×330 a hl. od 10 do 70 cm od povrchu. Rovněž v této jámě byl prokopán příčný žlábek o š. 80 a hl. 60 cm pod úroveň dna. Orientace jámy delšími stěnami směřovala od SV k JZ. Výplň stejná jako u předchozích objektů obsahovala pouze štítarskou keramiku. Jáma byla odkryta na dvě poloviny po 4 vrstvách.

Objekt 6/73: jáma, *tab. XV.* Okrouhlá jáma s výběžkem v JV části měla stěny téměř kolmé a dno šikmé. Rozměry: 280×260 cm a hl. od povrchu 50 cm, výběžek v JV části měl délku 140 a šířku 102 cm. Příčný žlábek ve dně byl široký 60 a hluboký 20–30 cm pod úroveň dna. Výplň stejná jako u předchozích objektů obsahovala štítarskou keramiku. Orientace zhruba SZ–JV. Vybrána najednou, pouze materiál z výběžku byl oddělen.

Objekt 7/73: chata, *tab. XV.* Velká oválná téměř obdélníková jáma s téměř kolmými stěnami a mísovitě ukončeným dnem. V záp. části bylo v hl. 20 cm ohniště o prům. 60 až 70 cm, uložené na vrstvě kamenů o rozm. 160×130 cm. Blíže JZ rohu byla ve dně malá okrouhlá jamka o průměru 20 a hl. 5 cm od úrovně dna. Ve vých. části, tj. v jedné třetině blíže stěn je mělčí jamka bez zjištěných rozměrů. U stěn a při dně byly rozloženy velké kameny. Rozměry: 640×280–315 cm, hl. od povrchu 90–100 cm. Výplň šedohnědá s kamenitou drtí v Z části a ve středu až ke dnu, V část výplně stejná jako u předchozích objektů. Orientace delšími stěnami směřovala od V k Z, s mírnou odchylkou k S. Nálezy: větší množství keramiky štítarské a středohradištní zlomek zdobený vlnovkou, nejvíce nálezů bylo v horní části výplně, ve spodní nalezeny jen 3 střepy. Jáma byla vybrána na dvě poloviny S a J po 5 vrstvách.

Objekt 8/73: jáma, *tab. XVI.* Menší oválná jáma, která byla v jižní části silně snesena, a proto v ní byly vykopány jen 2 kontrolní žlábků o š. 40–60 a d. 170 a 210 cm. Ve střední části byly na dně velké balvany. Jáma byla orientována delšími stěnami S–J s mírnou odchylkou k Z. Výplň nahoře sprašová, dole hrubá šterkovitá, obsahovala pouze několik štítarských střepů.

Objekt 9/73: jáma, *tab. XIV.* Středně velká oválná jáma s téměř kolmými stěnami a plochým dnem. Na dně byly rozloženy vedle menších i velké kameny. Rozměry: 420×320 a hl. od povrchu 74–90 cm. Orientace delšími stěnami SV–JZ. Ve dně prokopán kontrolní žlábek o š. 55 a hl. 20 cm od úrovně dna. Objekt původně tvořil 2 jámy. Výplň žlutá šterkovitá obsahovala velké množství štítarské keramiky, asi jedna třetina keramiky patří kultuře mladohradištní zdobené vlnovkami a rytými žlábků. Jáma byla vybrána na dvě poloviny po 2 vrstvách.

Objekt 10/73: jáma, *tab. XIV.* Středně velká slabě oválná jáma se silně šikmými stěnami a nerovným dnem. Jižní stěna byla obložena většími kameny. Rozměry: 450×360 cm a hl. od povrchu 60–100 cm. Orientace delšími stěnami směřovala od SV k JZ, SV část u stěn byla silně podebrána. Výplň žlutá šterkovitá se silně promíšenou kamennou drtí obsahovala menší množství štítarské keramiky v horní vrstvě. Vybrána na dvě poloviny po 2 vrstvách.

1.5.3. Popis nálezů

Objekt 1/73, č. př. 141/73-1-8: *tab. IIIA:1-24; IV A:25-30*

- 1, 23. Okrajové zlomky hrnců s vyhrnutým okrajem.
- 2, 8, 10, 18, 22, 24. Zlomky tenkostěnných koflíků.
- 4, 5, 13, 16. Zl. stěn žlábkovaných nádob.
- 3, 12. Zl. nádob s plastickou páskou.
6. Silnostěnný zl. hrdla zásobnice.
7. Profil tenkostěnného hrdla hrnce.
- 9, 19. Okrajové zl. zatažených misek.
- 11, 21. Zl. hrdel hrnců.
14. Zl. hrdla hrnce okraj žlábkovaný, povrch vodorovně prstovaný.
15. Zl. hrnce s důlky na okraji.
- 17, 20. Zl. stěn nádob zdobených rýhováním v pásech.
- 25, 30. Části hrdel a podhrdlí hrnců zdobených hřebenovým rýhováním.
26. Zl. okraje misky.
27. Zl. vyhrnutého okraje misky.
- 28–29. Zlomky hrnců ode dna zdobené hřebenovým rýhováním.

Objekt 2/73, č. př. 142/73-1-5: *tab. IIC:16a; IIIB:1-6; VA:7-17*

- 1, 14. Okrajové zl. hrdel hrnců, silnostěnné, přihlazované dřívkem..
2. Část silnostěnné výdutě hrnce, stopy přihlazování.
- 3, 12. Zl. z rozhraní hrdla a výduti zdobené přihlazováním dřívkem.
4. Zl. stěny zdobené vodorovným pásem rýh.
- 5, 6, 8, 16. Okrajové zl. koflíků.
7. Profil hrnce z rozhraní hrdla a břicha zdobený přihlazováním dřívkem.
- 9, 10, 13, 17. Zl. výduti nádob s plastickou páskou.
11. Okrajový zl. nádoby s otvorem ve stěně.
15. Okrajová část hrnce přihlazovaná dřívkem.
- 16a. Profil horní třetiny středověkého hrnce, zdobeného žlábků.

Objekt 3/73, č. př. 143/73-1-7: *tab. IVB:1-12; VB:13-20; VIA:21-39*

- 1, 2, 18, 22. Okrajové zl. hrnce s vyhrnutým okrajem.
- 10, 14, 19, 23, 26, 29, 32, 38, 39. Okrajové zl. hrnců svislých nebo prohnutých stěn.
3. Profil hrdla silnostěnné zásobnice s vyhrnutým okrajem.
- 4, 11, 15, 16, 30, 31. Okrajové zl. koflíků.
- 5, 6, 7, 12, 28, 37. Zl. výduti žlábkovaných nádob.

8, 9, 13, 17, 21, 34, 35. Okrajové zl. nádob svisle rýhované dřívkem.

24. Kroužek ze střepu, prům. 45 mm.

20, 36. Zl. hrnců s důlky na okraji.

25, 27, 33. Zl. hrnců s plastickou páskou.

Objekt 4/73, č. př. 144/73-1-6: tab. IIB:24-26, VII:1-23

1. Část hrdla přihlazovaného dřívkem.

2, 8, 12, 13, 16, 17, 19. Okrajové zl. tenkostěnných hrnců.

3, 15, 24, 26. Profily hrdel hrnců.

4. Tenkostěnný profil okřínu.

5, 7, 20, 21. Zl. hrnců s vyhrnutými okraji.

6, 11, 18, 23. Zl. výdutí nádob s pásy rýh a vpichů.

9. Zl. stěny s plastickou páskou.

10. Profil hrnce ode dna.

14, 22. Zl. okrajů hrnců s důlky na okraji.

25. Profil misky.

Objekt 5/73, č. př. 145/73-1-4: tab. VIII:1-28

1. Profil hrdla nádoby.

2, 25, 27. Zl. hrdel hrnců svislých stěn.

3, 7, 8, 11. Zl. nádob z rozhraní hrdla a výduti.

4. Velký kus výdutě z podhrdlí nádoby vodorovně a svisle rýhované.

5, 10, 13. Zl. výdutí nádob s plastickou páskou, povrch rýhovaný.

6, 9, 26. Zlomky stěn nádob, zdobené rýhováním a přihlazováním dřívkem.

12, 28. Zlomky stěn, zdobené vodorovnými pásy rýh.

14, 17, 18. Zl. okrajů nádob s vyhrnutými okraji.

15, 16, 21-24. Zl. tenkostěnných koflíků.

19. Zl. okraje nádoby, na okraji řada důlků.

20. Zl. stěny hrnce s plastickou páskou.

Objekt 6/73, č. př. 146/73-1-2: tab. IXA:1-17

1, 3, 15. Zl. stěn svisle přihlazované.

2. Okrajový zl. koflíku se zbytkem rýhování.

4. Páskové ucho z koflíku rýhované.

5, 6. Okrajové zl. hrdel hrnců svisle přihlazované dřívkem.

7-9, 17. Okrajové zl. hrnců s vyhrnutými okraji.

10, 14. Okrajové zl. rozevřených misek.

11. Část výdutě amfory vodorovně a svisle rýhované v pásech.

12, 13. Okrajové profily koflíků.

16. Zl. výdutě s plastickou páskou.

Objekt 7/73, č. př. 147/73-1-7: tab. VIB:1-12

1, 4. Okrajové zl. hrdel nádob.

2. Zl. hraněného okraje s výduti nádoby.

3, 7. Profily hrdel hrnců s ven vyhrnutými okraji.

5. Zlomek okraje misky slabě zatažené.

6, 8, 11, 12. Okrajové zl. nádob svislých stěn (misky, koflíky).

9. Zl. stěny zdobené dvojitou několikanásobnou rytou vlnovkou, k. hradištní.

10. Zl. hrnce s plastickou páskou.

Objekt 8/73, č. př. 148/73: tab. IXB:8

Profil hrdla hrnce s ven vyhrnutým okrajem.

Objekt 9/73, č. př. 149/73-1-3: tab. X:1-20; XIA:21-41

Keramika starohradištní až středohradištní:

1, 2, 7, 8, 9, 10. Zl. stěn nádob zdobené rýhami a pásy vlnovek.

3, 4. Profil horní třetiny hrnce zdobený pásem svislých vlnovek lemovaných pásy vodorovných rýh.

5, 11. Zl. stěn zdobené vlnovkou a pásy rýh.

6. Zl. železného nože.

12. Zl. hrdla, na okraji zoubkovaný.

Keramika štítarská:

13, 27, 29, 30, 38, 39, 41. Zl. okrajů, patrně z koflíků nebo misek.

14. Zl. stěny s plastickou páskou.

15, 19, 20, 23-25, 31, 37. Zl. stěn zdobené rýhováním v pásech.

16. Větší kus hrnce s plastickou páskou na hrdle rýhovaný.

17. Zl. hladítka, zd. 3,5 cm.

18. Profil horní poloviny koflíku nebo misky.

21. Polovina kuželovitého přeslenu o prům. 3,5 cm.

22, 32. Zl. stěn svisle rýhované.

26. Profil silnostěnného hrdla zásobnice.

28, 35, 40. Zl. okrajů hrdel nádob.

33. Zl. okraje cedníku.

34, 36. Zl. hrdel hrnců s ven vyhrnutými okraji.

Objekt 10/73, č. př. 150/73-1-4: tab. XIB:1-10; XIA:11-15

1, 8, 9. Okrajové zlomky koflíků.

2. Zl. hrdla hrnce s vodorovně vyhrnutým okrajem.

3, 4, 5, 15. Okrajové zl. hrnců svisle přihlazované.

6. Zl. výdutě misky.

10. Zl. okraje středověkého hrnce.

11, 12. Zl. hrdel hrnců svislých stěn.

13. Zl. hrdla hrnce s šikmo vyhrnutým okrajem, povrch svisle přihlazovaný.

14. Profil horní třetiny misky s vyhrnutým okrajem.

1.5.4. Zhodnocení výzkumu za rok 1973

Rozsah sídliště je nám dobře znám na východní a jižní straně, kde je omezeno tzv. kamenným valem. Severní strana je otevřená (směrem k vrcholu kopce Jedlová) a prudce stoupá vzhůru. Na západní straně za potokem bylo zjištěno valové opevnění až r. 1976 v délce 150 m, není znám jeho konec na JZ straně přimykající se k potoku. Objekty výše popsané v původních částech náleзовé zprávy ukazují jasně na sídliště (nouzové stavby), nikoliv na zbytky po důlní činnosti (výchozy rud na povrchu), protože v objektech nebyly nalezeny stopy po rudách, ale pouze keramika ve zlomcích. Je rovněž pozoruhodné, že v žádném objektu nebyla nalezena jediná zvířecí kost. Pouze v jednom objektu bylo odkryto ohniště a v několika jiných větší nebo menší množství uhlíků, i když je obtížné rozhodnout, zda původu pravěkého nebo recentního. Podle názoru geologů nejsou těžké rulové půdy v žádném případě vhodné pro zemědělskou výrobu. Také okolí naleziště se s až 30° sklony svahu nehodí pro pastvinářství. Podle všech známek musí toto sídliště souviset s jinou než zemědělskou či pastvinářskou výrobou, to znamená s hornickou činností nebo s výrobou dřevěného uhlí, což přirozeně předpokládá dolování. Je potřeba také zdůraznit, že v okolí naleziště jsou zbytky středověké důlní činnosti (šachty) a rozpadlé pece na tavení železa.

Prozkoumané objekty v počtu deseti patří nepravidelným jamám: obj. č. 4, 8, 6, 10, 11, nebo oválným chatám: obj. č. 1, 2, 5, 7. Stěny chat byly šikmé a dno nerovné směrem k jihu. Pouze v chatě 7 se zachovalo ohniště z kamenů s uhlíky v něm.

Keramika nalezená při výzkumu v letech 1968–69 se jednoznačně hlásila do počátku pozdní doby bronzové s kulturou štítarského typu. Nálezy získané v roce 1973 jsou rozmanitější; vedle štítarské keramiky bylo nalezeno větší množství keramiky ze starší a střední doby hradištní a horní polovina středověkého hrnce s červeně malovanou páskou, patřící do 15. století.

Štítarská keramika ze sídliště v Podhůří se v podrobnější chronologii této kultury dá zařadit do raného až středního období. Hradištní keramika nalezená v objektech 7 a 9/73 se řadí ke staršímu a střednímu období této kultury. V objektech se smíšenou keramikou však nebyly zjištěny žádné stopy po porušení (v lesní stejné zbarvené půdě je vůbec obtížné zjistit rozsah každého objektu), i když v těchto dvou případech ho musíme předpokládat. Toto naleziště bylo později dále zkoumáno v souvislosti s osídlením Krušných hor (*Koutecký – Bouzek 1967*).

1.6. Sběry J. Pietsche v roce 1973

1.6.1. Sběry J. Pietsche na nalezišti a v okolí

1. 120 m JZ od kundratické vodárny. 2. 130 a 80 m Z od dvou kopců nad skalním skokem v hl. 10 cm. 3. U dvou kopců nad skalním skokem na okraji úžlabiny. 4. 80 m jižně až JZ od tramvaje u potoka. 5. 100 m SV od dvou kopců. 6. 70–80 m na S od tramvaje. 7. 50–80 m SZ od tramvaje. 8. 20 m SZ od tramvaje. 9. 70–80 m V od tramvaje. 10. 100–120 m na SZ od tramvaje. 11. 30–40 m SZ od tramvaje. 12. 80 m JZ od kundratické vodárny pod vývratem. 13. 180 m SV od tramvaje v lesní školce. 14. 150 m SV od tramvaje v lesní školce. 15. Na rozcestí pod tzv. Kněží skalou. 16. 90 m SV od cesty. 17. 180 m SZ od tramvaje. 18. 20 m V od studánky u lesní školky. 19. 100 m na V od studánky. 20. 80 m na J od studánky.

1.6.2. Popis sběrů J. Pietsche

Zl. nádob bez vyobrazení: č. 1, 3–5, 12, 14, 17–18.

Sběr 2, č. př. 152/73-2: tab. XIII B.

Rek. horní poloviny nádoby, p. řídky svisle rýhovaný.

Sběr 6, č. př. 152/73-6: tab. XIIB:1-4

1. Profil misky.
- 2, 3. Okrajové zl. nádoby.
4. Zl. podhrdlí nádoby.

Sběr 7, č. př. 152/73-7: tab. XIIC:1-12

- 1-4, 8. Zl. hrdel hrnců svislých stěn.
- 6, 9. Okrajové zl. koflíků.
5. Zl. podhrdlí nádoby.
- 7, 10. Zl. stěn zdobené rýhováním v pásech.
11. Zl. stěny zdobené pásem vlnovek, k. hra-
dištní.
12. Zl. podhrdlí s plastickou páskou.

Sběr 8, č. př. 152/73-8: tab. XIIA:1-12

- 1, 3, 12. Zl. stěn hrnců zdobené svislým žlábkováním.
2. Zl. okraje hrdla hrnce zdobeného svislými žlábkami.
- 4, 9, 10. Okrajové zl. koflíků.
5. Okrajový zlomek hrdla hrnce.
6. Profil hrdla zásobnice s vyhrnutým okrajem.
7. Zlomek štípaného nástroje, zachov. d. 3,3 cm.
8. Kus podhrdlí zdobený rýhami v pásech.
11. Zl. stěny nádoby zdobené pásy rýh.

Sběr 9, č. př. 152/73-9: tab. XIID:1-5

1. Profil horní třetiny zatažené misky.
- 2, 4. Části stěn nádob zdobené rýhami.
3. Zl. stěny z rozhraní hrdla a výdutí.
5. Zl. slabě zatažené misky.

Sběr 10, č. př. 152/73-10: tab. XIIE:1-5

1. Zl. okraje koflíku.
2. Zl. hrdla hrnce.
3. Profil esovité misky.
4. Zl. rýhované stěny nádoby.
5. Zl. podhrdlí nádoby.

Sběr 11, č. př. 152/73-11: tab. XIIE:1-5

Zl. stěny s plastickou páskou.

Sběr 13, č. př. 152/73-13: tab. XIID.

Drobný zl. okraje nádoby.

Sběr 16, č. př. 152/73-16: tab. XIIC.

Větší kus hrnce z rozhraní hrdla a výdutě zdobený svislým hřebenováním.

Sběr 19, č. př. 152/73-19: tab. XIIF.

Okrajový zl. hrdla hrnce.

objekt číslo	č. př.	Keramika		podhrdlí okraje	ze dna	zdobení ze stěn	jiné
		profil.	neprofil.				
1	141/73	121	849	72	33	16	
2	142/73	148	693	95	33	20	hrací střípek
3	143/73	72	385	45	22	5	zl. cedníku
4	144/73	92	413	64	22	6	
5	145/73	73	411	53	16	4	
6	146/73	50	185	44	6	-	
7	147/73	59	206	41	13	5	
8	148/73	1	6	1	-	-	
9	149/73	162	635	122	35	5	zl. br. nože ½ přeslenu
10	150/73	52	237	28	18	6	
Sběr	151/73	3	-	-	3	-	
Sběr Pietsch	152/73	132	718	66	36	30	
Celkem	-	965	4738	631	237	97	

Statistická tabulka – Podhůří-Kundratice za rok 1973

1.7. Podhůří-Kundratice, sběr J. Pietsche

1.7.1. Nálezové okolnosti a popis nálezů

Nálezové okolnosti jednotlivých míst jsou popsány v NZ čj. 160/90, všechny se nacházejí buď na hradišti nebo v těsné blízkosti. V letech 1972–1973 provedl J. Pietsch sběry na „hradišti“ pod kopcem Jedlová, kde byl v téže době prováděn výzkum štitarského a středověkého horského sídliště. Nálezy převzaté od nálezce J. Muškou byly zapsány pod č. př. 289/73 exp. Most (NZ čj. 160/90).

Popis nálezů: tab. XVIII:1-8

1. Rekonstrukce horní poloviny koflíku, zachov. v. 6,0 cm, asi únětický.
 2. Žel. nůž se zčásti zachovalou kostěnou střípkou, d. 16,2 cm.
 3. Rekonstrukce hrnce ze dvou částí zdobeného 2 žlábkami pod krajem, zachov. v. asi 20,0 cm.
 4. Silnostěnné ucho džbánku se žlábkou.
 5. Rekonstrukce hrnce slabě vydutých stěn, zachov. v. 17,0 cm.
 6. Zlomky výdutí zdobené červeně malovanou klikátkou a pásky.
 7. Rekonstrukce profilu hrnce zdobeného žlábkou a červenou malbou, zachov. v. 8,4 cm.
 8. Rekonstrukce horní poloviny hrnce zdobeného žlábkou a klikátkou, zachov. v. 7,4 cm.
- Položka 3 až 8 patří středověku.

1.8. Výzkum v Kundraticích 1971–1973 (sondy a sběry)

1.8.1. Nálezové okolnosti a lokalizace

V letech 1971–1973 prováděly Stavby silnic zemní práce v souvislosti s přeložkou silnice E 13 v úseku Kundratice–Podhůří–Vysoká Pec, okr. Chomutov. Během těchto prací prováděl náš spolupracovník J. Pietsch povrchové sběry a ověřovací sondy na exponovaném úseku v délce 800 m. Na tomto stanovišti si stavbu silnice rozdělil na 7 úseků, které označil jako plochy A až G. Na některých plochách ještě vytyčil a prozkoumal nálezy ze sond – plocha B: sonda 2, plocha C: sonda 1, plocha F: sonda 3, plocha G: sonda 4. Podrobnější údaje lze najít v soupisech nálezů v NZ čj. 160/90. J. Pietsch uvádí vedle keramiky rudy, mazanici, kovy a kameny.

Lokalizace: SV svah Krušných hor, 2,3 km JZ od Jezeří. Nadmořská výška: 317–328 m. Souřadnice začátku sběrů: 221 mm od Z, 160 mm od J. Souřadnice konce sběrů: 270 mm od Z, 322 mm od J.

1.8.2. Popis nálezů ze sond a ploch, č. př. 278–292/73

Sonda 1, č. př. 278/73-1-3: tab. XXA:1-8

1, 2. Okrajové zl. štítarských amforovitých zásobnic, p. hnědý drsný.

3. Drobný středověký zlomek zdobený žlábkou.

4. Silnostěnné ucho střed. džbánku.

5. Zl. okraje štítarské amfory, p. hnědý.

6. Zl. hrdla vejčitého hrnce, p. žlutohnědý.

7. Zl. podhrdlí štítarské zásobnice s plastickou páskou a svisle prstovaný, p. hnědý drsný.

8. Rekonstrukce hrdla a části podhrdlí štítarské amforovitě zásobnice s plastickou páskou a svislým přihlazováním na hrdle, p. hnědý, zachov. v. 13,5 cm, prům. 37,5 cm.

Sonda 2, č. př. 279/73

Několik středověkých střepů ze stěn, bez kresby.

Sonda 3, č. př. 280/73: tab. XXB:9-14

9-11. Okrajové zl. štítarských amforovitých zásobnic.

12, 13. Zlomky z výdutí amfor zdobené vodorovným kanelováním, p. červenohnědý.

14. Plochý pazourkový ústěp, d. 60 mm.

Sonda 4, č. př. 281/73

Zl. železa a zl. pazourku, bez kresby.

Plocha A, č. př. 282/73

Dva křemencové ústěpy, bez kresby.

Plocha B, č. př. 283/73: tab. XXB:15

15. Ploché křemencové škrabadlo, d. 120 mm.

Plochy C-D, č. př. 284/73: tab. XIX:16-35

16, 17. Profily hrdel vejčitých hrnců.

18-21. Okrajové zl. hrnců svislých stěn, p. hnědý.

22. Zl. hrdla hrnce, p. žlutý.

23. Zl. horní části misky, p. černohnědý.

24. Silnostěnný okrajový zl. hrnce, p. šedožlutý.

25. Profil hrdla vejčitého hrnce.

26. Zl. hrdla hrnce, p. černohnědý.

27. Zl. hrdla s vyhrnutým okrajem zdobeným nehtovými vrypy, p. šedý.

28-30. Větší okraje hrdel silnostěnných hrnců, p. hnědý svisle přihlazovaný dřívkem, p. černohnědý.

31. Zl. hrdla hrnce zdobeného svislým prstováním, p. hnědý.

32-35. Zl. hrdel hrnců z rozhraní hrdla a břicha s plastickou důlkovanou páskou, p. hnědý až tmavě hnědý.

Plocha E, č. př. 285/73: tab. XXI:36-43

36. Okrajový zl. hrdla nádoby.

37-43. Zl. výdutí středně silných nádob zdobené žlábkou a rýhami, p. tuhovaný nebo šedočerný, hlazený.

Plocha F, č. př. 286/73

Dva pazourkové ústěpy, bod A, bez kresby.

Plocha G, č. př. 287/73

Zl. pazourku silně patinovaný.

Ovocný šípínský sad, č. př. 290/73

Velké množství středověké keramiky, okolo 400 zlomků, patří asi do 16. století, ale i do mladších období.

Asi 50 m od Žeberku, č. př. 291/73: tab. XXIA:44–49
44.–49. Okrajové zl. středověkých hrnců, p. světle žlutý.

Stavba silnice Podhůří–Vysoká Pec, č. př. 292/73
10 středověkých ker. zlomků, asi ze 16. století, bez kresby.

1.8.3. Zhodnocení nálezů z let 1971–1973

Přeložka „podkrušnohorské dálnice“ E 13 v letech 1971–1973 vedla J. Pietsche k povrchovému průzkumu a provedení několika sond na trase. Nálezy jednoznačně svědčí pro sídliště. Kromě štípané industrie (křemenec, pazourek) z paleolitu a mladších období je zde zastoupena únětická a štítarská keramika (střední období): misky, hrnce zdobené přihlazováním dřívkem a amforovitě zásobnice. Největší množství keramiky patří středověku. Nejstarší středověké nálezy pocházejí asi ze 14. století (č. př. 291/73). Zbývající materiál je většinou z 16. století, ale jsou zde i nálezy mladší (určení J. Klápště).

V roce 1976 jsme se za účasti F. Marka ze Stavební geologie Praha pokusili odebrat na hradišti zlomky železné rudy. F. Krutský v roce 1983 vzorky prozkoumal a vyloučil možnost z tak chudé rudy získávat železo (obsahovala jen 2–3 % Fe).

1.9. Výzkum v roce 1978

V roce 1978 byly terénní práce zaměřeny na zjištění charakteru opevnění hradiště a současně se podařilo odhalit čtyři nové sídlištní objekty. Během letní výzkumné sezóny (26. 6.–13. 7.) jsme provedli na čtyřech místech průkopy valem (NZ č. 763/89). Vlastní zaměření opevněného sídliště bylo provedeno v roce 1980 (12.–13. 5.). Tehdy J. Březák zaměřil průběh a výšku valu a tím byl výzkum v roce 1978 (hlášení č. 345/80) ukončen.

1.9.1. Nálezové okolnosti sond na valu a objektů

Průkop I (tab. XXII) byl proveden na východní straně hradiště u lesní cesty. Jeho rozměry byly 700×250–290 cm. Po odstranění slabé vrstvy lesní půdy se objevil kamenný zával (rozpadlý kamenný val) o šířce 150 cm, který nasedal na rostlou skálu. Výplň na povrchu i mezi kameny tvořila lesní hnědožlutá hlína se 4 štítarskými střepy.

Průkop II (tab. XXII) byl položen na jižní straně „mezi duby“, jeho rozměry 800×300 cm. Těsně pod velice slabou vrstvou hlíny se objevil kamenný zával, který svědčil o tom, že kameny byly sekundárně přemístěny z vyšší polohy. Pod a mezi kameny v hnědožluté hlíně bylo nalezeno velké množství štítarských střepů (asi 10 kg). Na dně v jižní polovině byla odkryta prohlubeň a 2 větší jamky.

Průkop III (tab. XXIIIB) o rozměrech 700×200 cm na jižní straně „školký“ odkryl jen slabou vrstvu rozhozených kamenů, která přímo nasedala na rostlou skálu. Výplň mezi kameny tvořila žlutohnědá hlína, kde bylo nalezeno několik štítarských a několik středověkých střepů.

Průkop IV (bez kresby) byl položen na ohybu cesty, byl hluboký 40 cm a široký 200 cm. Rovněž dosáhl rostlé skály. Na povrchu i ve výplni nalezeny štítarské i slovanské střepy. Půdorys ani profil průkopu IV nebyl zakreslen.

Chata 1/78 (tab. XXVB) (polozemnice) tvořila celkem pravidelnou oválnou prohlubeň, jeden konec zůstal nedokopán (pařez). Zjištěné rozměry: 380×260 cm, hl. 40–80 cm. Stěny slabě zešíkmené, dno ploché, zprohýbané. U stěn ojedíněle kameny. Výplň žlutošedá, stejnorodá s menším množstvím štítarské keramiky.

Chata 2/78 (tab. XXVA) (polozemnice) měla v podstatě obdélníkový půdorys se zaoblenými rohy. Stěny šikmé, dno zprohýbané. Jedna kratší stěna zůstala nedokopána. Rozměry: 440×340 cm, hl. 50–60 cm. Výplň žlutohnědá nahoře, u dna šedoohnědá s několika štítarskými střepy.

Chata 3/78 (tab. XXVIII A) (polozemnice) měla pravidelný obdélníkový půdorys se zaoblenými rohy. Stěny silně zešíkmené, dno nerovné a mísovitě ukončené. Rozměry: 450×305 cm, hl. až 92 cm. Asi v polovině chaty byla odkryta mělká prohlubeň. Výplň žlutohnědá, obsahovala veliké množství štítarské keramiky, žel. kopí a bronzový prsten.

Jáma 4/78 tvořila nepravidelnou prohlubeň, která obsahovala větší množství keramiky a uhlíky, jen kresba profilu.

1.9.2. Popis nálezů

Průkop I
4 střepy, bez kresby.

Průkop II: tab. XXII:1–2; XXIII A:3–14

a. Sběry mezi kameny, č. př. 98/78-1: celkem 16 kusů, bez kresby.

b. Polovina hlubší části, č. př. 98/78-2: celkem 45 střepů.

c. Střepy pod kamenným závalem, č. př. 98/78-3: větší množství střepů.

1. Okrajový zl. vejčité nádoby, p. cihlově žlutý.

2. Okrajový zl. hrdla okřínu.

- 3-4. Okrajové zl. vejčitých nádob, p. žlutý.
5. Zl. hrdla hrnce, p. žlutý.
6. Zl. výduti amfory s lomem, p. žlutý.
7. Spodek stěny se dnem koflíku.
8. Profil tenkostěnného koflíku, p. šedý či červený.
- 9, 10. Stěny tenkostěnného koflíku, p. vně tuhovaný, uvnitř při okraji zdobený rytou výzdobou.
11. Horní třetina vejčité nádoby (rekonstrukce), hrdlo slabě prohnuté, okraj vytažený, p. tmavě hnědý, původně prstovaný, v. 7,6 cm.
12. Profil hrdla s částí podhrdlí a uchem jiného vejčitého hrnce, p. cihlově červený.
13. Tenkostěnné ucho patrně z hrnce, p. tuhovaný, svisle žlábkovaný.
14. Asi ½ hraněného ucha z koflíku, p. šedý.

Průkop III, č. př. 99/78

Celkem 20 slovanských a středověkých střepů, bez kreseb.

Průkop IV: tab. XXIVA:1-22

- a. Z výplně, č. př. 100/78-1: 7 kusů bez kresby.
 - b. Z vrstvy, hl. 10-30 cm, č. př. 100/78-2: 3 střepy.
 - c. Z vrstvy, hl. 10-40 cm, č. př. 100/78-3: celkem 65 střepů.
 - d. Z horní vrstvy, č. př. 100/78-4, několik střepů.
 1. Okrajový zl. z hrdla vejčité nádoby, p. cihlově hnědý.
 - 2, 3. Okrajové zl. hradištního hrnce, p. t. hnědý.
 4. Spodek výduti hradištního hrnce, p. t. hnědý.
 5. Zlomek stěny hradištního hrnce, zdobeného rýhami.
 6. Okrajový zlomek z podhrdlí hrnce, zdobeného rýhami, dírkou a svazky šikmých rýh.
 - 7-9. Zl. hradištní výdutě zdobené pásem rýh, šikmými svazky a vícenásobnou vlnovkou, kultura hradištní.
 - 10-13. Okrajové zl. vejčitých nádob, p. světle hnědý.
 14. Profil hrdla s podhrdlím vejčité nádoby, p. světle hnědý, vodorovně prstovaný.
 15. Zl. hrdla silnostěnného okřínu, p. žlutočervený.
 16. Okrajový zl. misky, p. světle hnědý.
 17. Zl. podhrdlí vejčité nádoby, patří k č. 14.
 18. Silnostěnné páskové ucho vejčité nádoby, p. žlutý se stopami svislého prstování.
 19. Profil hrdla vejčité nádoby s ulomeným uchem.
 20. Spodek (rekonstrukce) vejčité nádoby se dnem, zachov. v. 7,0 cm, p. světle hnědý.
 21. Větší kus výduti amfory, zdobené na podhrdlí vodorovným kanelováním, p. tuhovaný, otřelý.
 22. Zl. podhrdlí koflíku, zdobený svazkem čar, p. tuhovaný.
- Č. 6, 10-21 k. štítarská.

Chata 1/78, výplň, č. př. 101/78: tab. XXIVB:1-2

1. Silnostěnný zl. hrdla vejčitého hrnce, p. žlutý zdobený svislým hřebenováním.
2. Zl. výdutě hrnce, p. t. hnědý.

Chata 2/78, výplň, č. př. 102/78: tab. XXVA:1-4

1. Silnostěnný zl. hrdla hrnce, p. hnědý.
- 2.-3. Zl. podhrdlí amfor, p. tuhovaný, zdobený pásem vlásečnic.
4. Zl. výdutě těsně pod lomem, p. hnědý, zdobený svislými mělkými kanelurami.

Chata 3/78, č. př. 103/78: tab. XXVC:1-6; XXVI:7-26; XXVII:27-47

- a. Vých. polovina výplně, č. př. 103/78-1.
- b. Vých. polovina výplně, delší část, č. př. 103/78-2.
- c. Záp. polovina výplně, č. př. 103/78-3.
- d. Z výplně, č. př. 103/78-4.
- e. U vých. stěny, č. př. 103/78-5.
- f. Začišťování u vých. stěny, č. př. 103/78-6.
- g. Ze středu objektu, č. př. 103/78-8.
- h. Z výplně objektu, č. př. 103/78-7.
- 1, 3. Zl. okraje zásobnice, p. šedočerný.
2. Zl. hrdla hrnce, p. cihlově hnědý.
- 4, 5. Zl. hrdel hrnců, p. žlutý, svisle hřebenovaný.
6. Kus podhrdlí amfory, p. cihlově červený, zdobený svislým hřebenováním.
7. Zl. podhrdlí amfory, p. tuhovaný, otřelý, zdobený svislými žlábkami.
8. Zl. podhrdlí amfory, p. tuhovaný, otřelý, zdobený pásem vlásečnic.
9. Rozevřený pohárek (rekonstrukce), p. světle hnědý, v. 6,8 cm.
10. Rekonstrukce spodku nádoby, p. hnědý, v. 5,6 cm.
11. Okrajový zl. hrdla slabě prohnutého hrnce, p. žlutý se stopami čar.
- 12, 13. Okrajové zl. nádob, p. žlutý a černý.

14. Zl. podhrdlí patrně z amfory, p. světle žlutý, zdobený vodorovnými žlábků a vpichy.
15. Horní třetina hrnce, p. hnědý, zdobený řídkými žlábků.
16. Silnostěnný zl. okraje nádoby, p. t. hnědý, zdobený řídkými žlábků.
17. Profil hrdla hrnce, p. t. hnědý, zdobený svislým hřebenovým rýhováním.
18. Zl. podhrdlí štítarské amfory, p. tuhovaný, otřelý, zdobený pásy vlásečnic.
19. Profil hrdla hrnce, p. cihlově červený, zdobený vodorovným prstováním, na okraji nehtové vrypy.
20. Okrajový zl. hrdla nádoby, p. tuhovaný, otřelý.
21. Zl. okraje rozevřené misky, p. tuhovaný.
22. Zl. hrdla hrnce s okrajem, p. světle hnědý.
- 23–24. Dvě pásková ucha, p. světle hnědý.
25. Profil hrdla s podhrdlím z pohárku, na výdutí zbytek žlábků, p. černý se stopami červeného nálepu.
26. Profil hrdla vejčitého hrnce s vytaženým okrajem, p. cihlově žlutý, svisle přihlazovaný.
27. Profil horní třetiny silnostěnné misky, p. cihlově žlutý, svisle hřebenovaný.
28. Stěp z horní třetiny hrnce s plastickou páskou na rozhraní, p. cihlově hnědý.
- 29, 31. Zl. podhrdlí amfory a další nádoby, p. tuhovaný a zdobený žlábků a pásy vlásečnic.
- 30, 32. Zlomky stěn nádob, zdobené pásy vlásečnic a povrch přihlazovaný.
33. Profil horní poloviny hrnce, hrdlo slabě zúžené, p. hnědý, svisle hřebenovaný.
- 34–35. Zl. koflíku, p. tuhovaný, zdobený vodorovnými žlábků.
36. Okrajový zl. hrdla hrnce, p. hnědý, svisle hřebenovaný.
37. Okrajový zl. pohárku, p. šedý.
- 38–39. Dva zl. ze stěn, zdobené žlábků a pásem vlásečnic.
40. Zl. podhrdlí koflíku, p. tuhovaný, zdobený vodorovnými žlábků.
41. Silnostěnný zl. stěny z rozhraní hrdla a výdutí.
42. Profil hrdla hrnce, p. šedý.
43. Zl. etáže z rozhraní hrdla a břicha, p. šedý.
44. Okrajový zl. hrdla pohárku, p. t. hnědý, zdobený svislými žlábků.
45. Zl. podhrdlí amfory, p. tuhovaný, otřelý, zdobený vodorovnými žlábků v pásech.
46. Železný hrot s ulomenou špičkou s tulejkou, asi jde o hornický špičák, zachov. d. 17,5 (rekonstr. d. 19 cm), š. tulejky 3,5 cm.
47. Bronzový kroužek s oválným průřezem, prům. 2,8 cm.

Objekt 4/78, č. př. 104/78: *tab. XXVIII B:1–12; XXIX:13–23*

1. Rekonstrukce horní čtvrtiny latéské putny, p. černý, otřelý, zachov. v. 9,2, prům. 29,0 cm.
2. Zl. hrdla amfory, p. hnědý.
3. Zl. silnostěnného hrdla nádoby, p. cihlově červený.
- 4–5. Zl. tenkostěnných pohárků, p. tuhovaný, otřelý.
6. Profil hrdla vejčité nádoby, p. žlutohnědý.
7. Zl. hrdla hrnce, p. hnědočerný se stopami svislého přihlazování.
8. Páskové ucho vejčité nádoby, p. žlutý.
- 9–10. Zl. hrdel hrnců, p. t. hnědý, zdobený hřebenovým rýhováním, k. latéská.
11. Profil hrdla hrnce, p. hnědý, zdobený řídkým rýhováním.
12. Silnostěnný zl. amforovitě zásobnice s nalepenou důlkovanou plastickou páskou, p. černý.
13. Zl. podhrdlí nádoby zdobené pásy žlábků v podobě poloobloučků, p. hnědý.
14. Zl. okrouhlého kotouče (asi ¼) s dírkou.
- 15–17. Stěpy ze stěn zdobené hřebenovým rýhováním v pásech, p. žlutý až červený.
18. Asi ½ keramického kotouče, prům. 9,0 cm, p. černý.
- 19–20. Zlomky 5 keramických kotoučů s obdélníkovým průřezem, p. hnědý až černý.
21. Kam. žernov, rozm. 22×15 cm.
22. Kam. žernov, rozm. 22,5×18 cm.
23. Kam. žernov, rozm. 22×15,5 cm.
24. Velký kus hrdla amforovitě zásobnice (rekonstrukce ze 4 stěpů), stěpy silně přepáleny, bez kresby.

Sběr na nalezišti, č. př. 105/78

Celkem 5 stěpů, 2 okrajové, bez kresby.

1.9.3. Zhodnocení nálezů za rok 1978

Zástavba opevněného horského hradiště byla zkoumána expoziturou Most od roku 1968 a výzkum byl ukončen v roce 1978. Lokalita byla opevněná na jižní a východní straně jednoduchým kamenitohlinitým valem (původně kamenné hradby?), který byl na jižní straně silně rozrušený (viz sonda III u školky). Val byl zkoumán čtyřmi sondami, ve všech byla nalezena štítarská keramika střední (klasické) fáze. V sondě III navíc zlomky keramiky středověké (15. stol.?) a v sondě IV keramika starší střední doby hradištní, zdobená rytou vlnovkou a pásy rýh, hliněné kotouče a žernovy. Rovněž ze všech tří objektů zkoumaných v roce 1978 byla získána keramika štítarská, v objektu IV vedle bohaté kolekce keramiky štítarské ještě

střeby laténské putny (rekonstrukce horní části). Mezi štítarským zbožím se objevil zlomek pohárku s červeným nátěrem (engoba). V objektu 3/78 byl nalezen bronzový kroužek a železný hrot, patrně středověký hornický špičák. Tři chaty zkoumané v roce 1978 se neliší od podobných chat, odkrytých v roce 1973 na témž sídlišti (NZ čj. 763/89).

1.10. Závěry

Štítarské horské opevněné sídliště mělo plochu 9,3 ha, val na jižní a východní straně měřil 235 m. Na severní a západní straně nebylo sídliště opevněné. Horské sídliště vzniklo někdy v pozdní době bronzové (k. štítarská), asi v 11. století, jak dosvědčují nálezy z valového tělesa a pod tělesem valu. Poloha byla patrně přechodně osídlena ve střední době hradištní v 9.–10. století a potom ještě v 15. století v době vrcholného středověku. Je nepochybné, že se obyvatelé přechodně sídlící pod kopcem Jedlová zabývali hornictvím, zatím však nebyly nalezeny doklady o tom, jaké horniny pravěcí obyvatelé v těchto místech dolovali.

Dosavadní výsledky hodnocení sídliště můžeme zatím uzavřít takto:

- nedostatek zvířecích kostí, které běžně nalézáme v podobných objektech v nížinných sídlištích, nesvědčí o trvalém osídlení;

- v bezprostředním okolí jsou dochované doklady středověké těžby a tavby rud;

- těžká kamenitá lesní půda s velkým procentem příměsí ruly není vhodná pro zemědělství;

- šikmé, až 30° sklony svahů nejsou vhodné ani pro pastvinářství;

Z výše uvedených důvodů můžeme oprávněně soudit, že toto sídliště, stejně jako podobné sídliště v Místě u Hasištejna (viz dále), souvisí zcela určitě s důlní činností. Zatím však nemůžeme s jistotou říci, o jaké rudy se jedná, je však velice pravděpodobné, že šlo o rudy železné a možná o drahé kovy (Kouřtecký 1980).

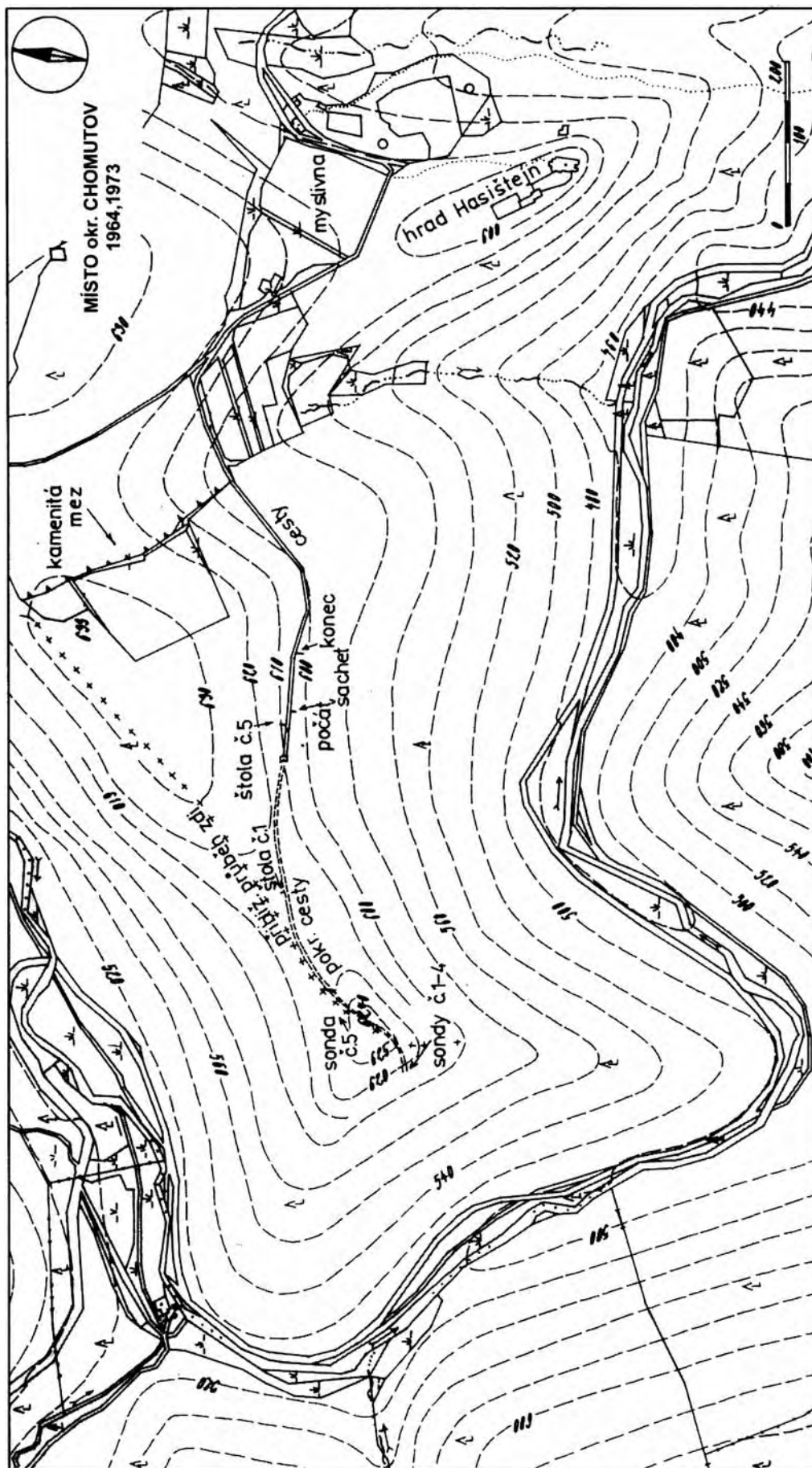
2. MÍSTO, OKR. CHOMUTOV

2.1. Výzkum 1963–1964

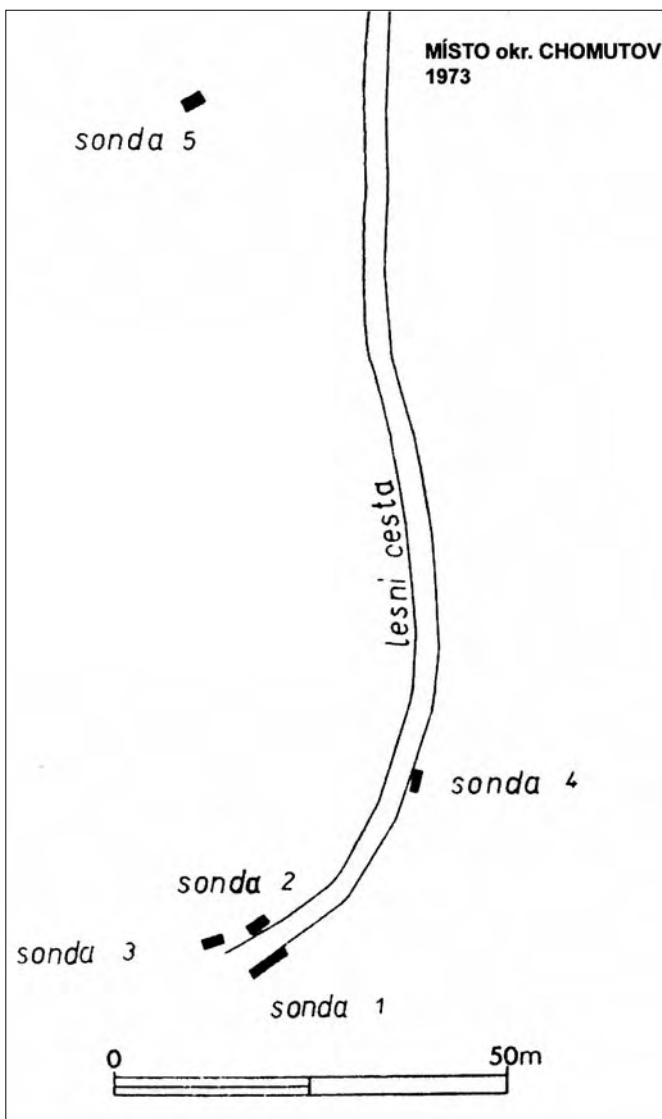
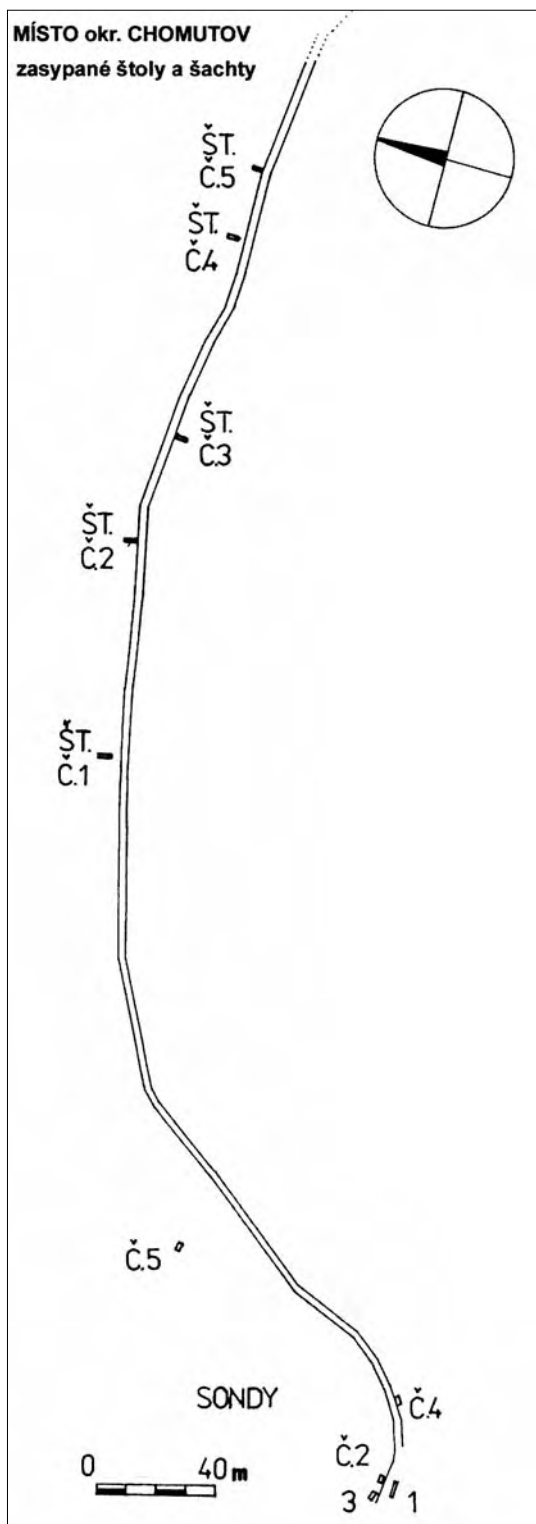
2.1.1. Poloha naleziště a popis míst nálezů keramiky v terénu

Druhé štítarské sídliště se rozkládá na katastru obce Místo, okr. Chomutov, u kóty 627 m zv. Katzenstein, SV od hradu Hasištejna a S od Pruněrovského potoka v nadmořské výšce 630 m, koordináty 266 od Z a 282 od J (pl. 3–5). Několik metrů jižně od kóty 627 m je malá plošinka o rozloze cca 8×10 m, kde byl proveden sběr Ing. J. Piskačem a E. Neustupným. Jižně od plošinky jsou ještě dva skalní útvary a odtud se terén prudce svažuje k Pruněrovskému potoku. Uvedené skalní útvary (vrcholy) jsou spojeny zdi vytvořenou z kamenů na sucho kladených a tato zeď je místy až 2 m vysoká a 1 m široká. Kamenná zeď pokračuje po hřebenu směrem severním až k lesní školce, kde se v pravém úhlu zatáčí po spádnicí k lesní cestě. Zeď byla postavena z lomových kamenů o rozm. 50×20 cm a je dobře lícována po obou stranách; zeď je recentní. Na několika místech byla zeď přerušena jámami až 3 m hlubokými. Na plošince a při úpravě plošinky pod kótou 627 m bylo nalezeno nejvíce keramiky (č. př. 235/63-1). Na kamenech vedle plošinky se nalézaly střeby, které pocházejí z kořenů vyvrácených stromů a byly pravděpodobně vybrány při úpravě plošiny (č. př. 235/63-2). Z kořenů těchto vyvrácených stromů vybral dodatečně E. Neustupný další keramiku a uhlíky (č. př. 235/63-3). V kořenech dvou stromů se nacházela do červena vypálená hlína, snad pocházející z původního ohniště. Na západní straně plošiny u kamenné zdi se nalézala další keramika (č. př. 235/63-6). Z popsané plošiny směrem severním vede do obce Místo lesní cesta a podél této cesty na svahu jsou kuželovité výsypky ze štol a z těchto míst pochází pravděpodobně vzorek horniny, z něhož byl proveden rozbor (č. př. 235/63-4). Další sběr keramiky provedl E. Neustupný přímo u cesty, asi 50 m S od velkého balvanu, asi 300 m od zbouraného domku (č. př. 235/63-5) a (č. př. 235/63-4). Jiný sběr pochází z konce cesty (asi 20–30 m od konce) v místech, kde cesta prudce klesá k lesní školce (č. př. 235/63-7).

Při průzkumech E. Neustupný v roce 1964 podrobněji prozkoumal dvě chodby. Chodba č. 1 ležela 86 m Z od zbouraného domku, zjištěná délka 14 m a konec chodby byl přerušen suťovým kuzelem. Na několika místech uvnitř chodby byly zjištěny stopy po vrtačce. Chodba č. 2 je vzdálena od chodby č. 1 159 m včetně, až k zbouranému domku. Rozměry chodby 120–130×75–80. Vchod byl otevřený až do délky 16,5 m a končil skalní stěnou, kde byly rovněž stopy po vrtačce. Asi 10,5 m od vchodu byla chodba značně snížena (zúžena) a na obou bočních stěnách zjištěny stopy po úderu špičákem. Další dvě chodby byly zkoumány jen zběžně, ale jsou dvojnásobně dlouhé, zbývající chodby a šachta nebyly zkoumány vůbec. Původ chodeb: v 60. letech prováděn průzkum rudných ložisek.

Plán 3. Místo, okr. Chomutov. Situační plánek naleziště

Plán 5. Místo, okr. Chomutov. Trasa lesní cesty se sondami na platu č. 1–5.

Plán 4. Místo, okr. Chomutov. Trasa lesní cesty k nalezišti se štolami 1–5 a sondami 1–5

2.1.2. Historie naleziště

Štítarské horské sídliště v Místě blíže hradu Hasištejna bylo původně objeveno Ing. J. Piskačem z Prahy, který na hřebenech Krušných hor prováděl na podzim roku 1963 geologická pozorování. Jmenovaný našel na lokalitě zvané Katzenstein, kóta 627 m, třecí kámen a štítarské střepty, které odevzdal do Národního muzea. Prostřednictvím NM se o lokalitě dozvěděl E. Neustupný; již 9. 11. 1963 provedl na udaném místě průzkum a ověření údajů uvedených v dopise Ing. Piskače. E. Neustupný našel v dopise uvádě-

nou plošinku jižně od kóty 627 m, středověké až novověké štoly a kamennou zídku jdoucí po hřebenu. Na plošince a na jednotlivých místech u lesní cesty provedl sběr štítarské keramiky.

Další průzkum na lokalitě byl proveden 29. října 1964 za účasti D. Kouteckého. Tehdy byly prozkoumány dvě důlní chodby-štoly (č. 1 a 2) u cesty vedené k plošince a provedena prohlídka míst, kde byly v minulém roce provedeny sběry. Na tento průzkum navázalo zaměření lokality J. Zárubou; tehdy E. Neustupný provedl průzkum dalších dvou chodeb a nové sběry keramiky.

Po 10 letech (30. 4. 1973) od objevení lokality jsme znovu provedli průzkum naleziště a sběrem získali další keramiku (NZ č. 602/73). Při průzkumu bylo jasné, že k ověření charakteru sídliště bude třeba provést výzkum. Krátkodobý zjišťovací výzkum následoval v době od 6. do 10. září 1973 (NZ č. 1146/73). V místech, kde bylo sběrem získáno nejvíce keramiky, jsme položili 5 sond. Výkopy ukázaly, že jde v podstatě o kulturní vrstvu různé mocnosti, která nejspíš vznikla rozrušením objektů erozivní činností z vyšších poloh. Stopy po objektech nebyly zjištěny (pl. 5).

Při přípravě nálezové zprávy se ukázala potřeba zaměřit štoly a šachty u cesty a situační zaměření připojit na zeměpisnou souřadnicovou síť. Zaměřovací práce štol a připojení provedl J. Záruba dne 16. srpna 1976 (NZ č. 613/76).

2.1.3. Popis archeologického materiálu

Plošinka pod kótou 627 m, sběr, č. př. 235/63-1: tab. XVIIA:1-6

1. Malá tenkostěnná zaoblená miska s ostře vytaženým okrajem, p. hnědý se stopami otřelého tuhování, v. 7,3 cm.
2. Část tenkostěnné zaoblené misky s vytaženým okrajem, p. hnědý otřelý.
3. Okrajový zl. esovitě prohnuté misky, p. hnědý, otřelý.
4. Zl. podhrdlí amfory.
5. Zl. stěny zdobený rýhovanými pásy, p. temně hnědý.
6. Okrouhlý obtloukač se silně otřelými hranami, průměr 7,3 cm.

Plošinka jižně od kóty 627 m, sběr, č. př. 235/63-2: tab. XVIIIB:1-5

1. Zl. stěny zdobený řídkými mělkými žlábkami.
2. Okrajový střep hrdla hrnce, p. temně hnědý.
3. Zl. podhrdlí koflíku, p. temně hnědý, zdobený skupinami jemných rýžek ve čtverci.
4. Zl. výduti blíže dna ze silnostěnné nádoby, p. temně hnědý, zdobený souvislým rýhováním.
5. Okrajový zlomek hrnce.

Plošinka J od kóty 627 m, sběr v kořenech stromů, č. př. 235/63-3: tab. XVIIIC:1-5

1. Zl. zatažené misky, p. šedočerný.
2. Tenkostěnný okraj, zl. misky, p. světle hnědý.
3. Okrajový zl. hrnce, p. hnědý
4. Zl. stěny zdobený rýhovanými pásy, p. hnědý.
5. Zl. stěny zdobený svislými žlábkami v pásech, p. temně hnědý.

Pod kótou 627 m, okolí štol, č. př. 235/63-4

Vzorek horniny.

Plošinka jižně od kóty 627 m, Z od zdi, sběr v jehličí, č. př. 235/63-5

Zlomek stěny nádoby, bez kresby.

Pod kótou 627 m, na cestě u krmítka, sběr, č. př. 235/63-6

1. Zlomky ze stěn, p. temně hnědý otřelý, zdobený souvislým rýhováním (3 ks), bez kresby.
2. Zl. stěny nádoby, p. temně hnědý, hladký, bez kresby.

Při cestě od kóty 627 m, sběr, č. př. 235/63-7: tab. XVIII A:3

1. Středně silné střepy ze stěn, p. hnědý (2 ks), bez kresby.
2. Hrubé střepy ze stěn, p. hnědý (3 ks), bez kresby.
3. Větší kus misky se zataženým okrajem, vodorovně seříznutý, p. hnědý, hladký.

Pod kótou 627 m, 300 m od stromu krmítka, 9 m nad cestou v kořenech pařezu, č. př. 146/64, bez kresby

1. 3 okrajové střepy s hnědým korodovaným povrchem.
2. Zl. podhrdlí, p. cihlově hnědý, korodovaný.
3. Tenkostěnný zl. stěny, p. šedočerný hladký.
4. 3 tenkostěnné zl. ze stěn, p. hnědý, korodovaný, bez kresby.

Pod kótou 627 m, 390 m od stromu u krmítka, sběr, č. př. 147/64: tab. XVIII A:2

Pod č. př. 284/65 je:

1. Tenkostěnný středověký profil hrnce (tab. XXVIII:A1).
2. Hrubé střepy ze stěn téže nádoby, p. hnědý, silně korodovaný (30 ks), bez kresby.
3. Hrubé střepy z hrdla amfory, p. hnědý.
4. Tenkostěnný středověký střípek, bez kresby.

Na svahu těsně pod krmítkem byly nalezeny četné přepálené cihly a poloroztavené kameny, z nichž vzaty vzorky, ale později skartovány. Pod kótou 627 m, 390 m od krmítka, horní břeh řeky, ve žluté hlíně nalezen střep 20 cm pod povrchem, č. př. 151/64, bez kresby.

Objekt, část	č. př.	keramika					Jiné nálezy
		celkový počet	okrajové	ze dna	zdobené	ze stěn	
Pod kótou 627, sběr	235/63-1	10	3	1	3	3	otloukač
Plošinka jižně od kóty 627 m, sběr	235/63-2	15	2	-	7	6	
Plošinka jižně od kóty 627, sběr v kořenech stromů – kult. vrstva	235/63-3	31	3	-	6	22	uhlíky, páskové ucho
Pod kótou 627 m, v okolí štol	235/63-4	-	-	-	-	-	vzorek horniny
Pod kótou 627 na cestě, sběr	235/63-6	4	-	-	3	1	
Plošinka pod kótou 627 m, záp. od zdi, sběr v jehličí	235/63-5	1	-	-	-	1	
Při cestě od kóty 627, sběr	235/63-7	6	1	-	-	5	
Pod kótou 627, 300 m od stromu u krmítka, 9 m nad cestou v kořenech stromů	146/64	8	3	-	-	5	
Pod kótou 627, 390 m od stromu u krmítka, sběr	147/64	32	1	-	-	31	
	148/64	2	-	-	-	2	
Souhrn		109	13	1	19	76	

Statistická tabulka – Místo, 1963–64

2.1.4. Zhodnocení výzkumu 1963–1965

O charakteru objektů na sídlišti nelze říci nic podstatného, protože veškerá keramika byla získána povrchovým sběrem. Při průzkumech v letech 1963–64 bylo získáno 109 keramických zlomků a třetí kámen. Z přehledné statistické tabulky je patrné, že převažují střepy ze stěn a jsou v poměru ke všem ostatním střepům více než 2 : 1 (76 : 33). Převažuje keramika středně silná (vejčité nádoby a misky), kdežto silnostěnná a tenkostěnná keramika je v menšině. Vzhledem k malému množství nálezů nelze provést chronologický rozbor keramiky; stejně jako v případě nálezů z roku 1973 lze námi popsané nálezy keramiky přibližně zařadit do středního období kultury štítarské.

Při průzkumu v roce 1963 získal E. Neustupný šest vzorků horniny, jejichž rozbor provedl F. Kordač v laboratoři ARÚ Praha. Podle rozboru provedeného spektroprojektorem Zeiss Jena bylo ve všech vzorcích nalezeno železo v měřitelných obsazích (40–50 %), což svědčí podle autora rozboru o tom, že železo mohlo být jediným těžným kovem. Podle složení prvků Kordač soudí, že vzorky s největší pravděpodobností pocházejí z hlušiny, která se nehodila k tavbě. Tento rozbor by nám velmi pomohl při hodnocení naleziště, bohužel nevíme, kdy odpad vznikl, zda v pravěku, středověku či v novověku. Za současného stavu bádání je jasné pouze to, že horská sídliště v pravěku určitě souvisela s prospektorstvím; bude však třeba dalšího bádání, zejména ve spolupráci s geology, než bude možno konkrétněji uvažovat o hornické činnosti pravěkých lidí v Krušných horách; zatím zůstalo bez pokračování (NZ čj. 617/76). Podle archivních pramenů měla být v Místě r. 1447 huť na tavení železa. V 16. století se zde dolovalo stříbro a železo. K roku 1520 se uvádí Místo jako hornické městečko (*Bílek – Jágl – Urban 1976, 37, 49, 57*), doložena je existence hamru v polovině 15. století (1449) blíže myslivny Röhr a dolů na stříbro.

2.2. Výzkum 1973

2.2.1. Popis nálezových okolností sond ve valu

Sonda I o rozm. 600×150 cm, žlábek 60×150 cm. Na dně ve hl. 20 cm se ukázala rostlá skála, která v J části sahala až na povrch. V žlábků výplň dosahovala hl. 70 cm. Výplň horní části sondy tvořila šedohnědá lesní půda, podloží pak v S části žlutý jíla a v J části skála.

Sonda II o rozm. 300×150 cm, hl. 45–85 cm. Výplň do hl. 45 cm tvořila šedohnědá lesní hlína s kameny, spodek do hl. 85 cm pak žlutý jíl.

Sonda III o rozm. 300×150 cm, hl. 70–90 cm. Výplň tvořila šedohnědá lesní hlína s kameny a střepy do hl. 40 cm, podloží tvořil žlutý jíl až do hl. 95 cm.

Sonda IV o rozm. 300×150 cm, hl. 80–120 cm. Výplň tvořila šedohnědá popelovitá hlína s keramikou do hl. 80 cm, spodek–podloží tvořil žlutý jíl do hl. 120 cm a pod ním rostlá skála.

Sonda V o rozm. 300×180 cm, hl. 40 cm, byla položena mimo lesní cestu na svahu. Výplň tvořila stejná hlína jako v předchozích sondách, ale obsahovala velké množství štítarské keramiky.

2.2.2. Popis vyobrazené keramiky

Sonda I, č. př. 253/73-1-2: tab. XXXA:1-4

1. Větší kus stěny silnostěnné nádoby, p. hnědý, svisle žlábkovaný.
2. Hrubý okrajový střep hnědého povrchu.
3. Malý okrajový zl. koflíku.
4. Zl. stěny zdobený vodorovným přihlazováním.

Sonda II, č. př. 254/73-1-2: tab. XXX B: 1-12

- 1, 5. Malé okrajové zlomky, p. hnědý a žlutý, drsný.
2. Silnostěnný okrajový střep hrnce, p. hnědý.
3. Tenkostěnný okrajový zl. koflíku, p. tuhovaný, otřelý.
4. Vyhrnuté hrdlo amfory s okrajem, p. hnědý otřelý.
6. Zlomek hrdla hrnce zdobený žlábký.
- 7, 8, 10. Zlomky stěn, p. hnědý, zdobené žlábký.
9. Silnostěnný okrajový střep z vejčitého hrnce, p. hnědý, korodovaný, místy svisle rýhovaný.
- 11, 12. Zl. stěny, p. hnědý zdobený svislým hřebenovitým rýhováním.

Sonda III, č. př. 255/73-1-2: tab. XXXC:1-7

- 1, 3, 4. Zl. stěn, p. hnědý, zdobený svislými žlábký.
2. Okrajový zl. hrnce, p. temně hnědý.
5. Velký okrajový střep rovných stěn, p. hnědý, pochází nejspíše z hrnce.
6. Zl. stěny, p. žlutý zdobený svislými rýhami.
7. Tenkostěnný okrajový zlomek, p. světle hnědý.

Sonda IV, č. př. 256/73-1-3: tab. XXXD:1-10

- 1, 2. Okrajové zl. z hrdel amfor uvnitř hraněné, p. hnědý.
3. Zl. zatažené misky, p. temně hnědý, otřelý.
- 4, 9. Zl. podhrdlí amfor, p. hnědý se stopami vodorovných a svislých žlábků.
5. Zl. stěny z rozhraní hrdla a břicha amfory nebo etáže, p. hnědý.
6. Zl. stěny zdobený vodorovnou kanelurou se stopami tuhování na povrchu.
- 7, 8. Zl. stěn zdobené širokým svislým žlábkováním, p. hnědý.
10. Zl. stěny nádoby ode dna, p. světle hnědý, svisle žlábkovaný.

Sonda V, č. př. 257/73-1-2: tab. XXXI:1-15; XXXII:16-32

1. Výduť amfory, p. cihlově červený, zdobený dvěma pásy vlásečnic.
- 2-4, 6, 13, 14. Silnostěnné zl. nádob, p. světle hnědý, zdobený pásy rýh.
5. Okrajový zl. pohárku, p. temně hnědý, nese stopy otřelého tuhování.
7. Zl. okraje nádoby, p. temně hnědý, zdobený žlábký.
- 8, 9. Spodek hrnce, p. hnědý, zdobený svislými žlábký, zl. výdutě téže nádoby.
10. Zl. silně prohnuté nádoby, p. hnědý.
11. Zl. z rozhraní hrdla a břicha amfory, p. hnědý, zdobený pásem rýh.
12. Dva okrajové zl. cedníku, p. hnědý, hladký.
15. Silné páskové ucho, p. hnědý.
16. Velký okrajový střep hrnce, okraj vodorovně rozšířený, p. hnědý drsný.
17. Okrajový střep amfory, s vodorovně seříznutým a vytaženým okrajem, p. hnědý.
- 18, 20, 22. Okrajové zl. silnostěnného hrnce, p. hnědý.
19. Okrajový zl. nádoby, zdobený mělkými svislými žlábký, p. temně hnědý.
21. Okrajový zl. misky s vyhrnutým okrajem, p. šedočerný.
23. Vyhrnutý okrajový zl. hrnce, p. cihlově červený.
24. Okrajový zl. patrně z přeslenu o prům. 4,8 cm.
- 25, 26, 31. Zl. stěn zdobené svislými žlábký.
27. Zlomek okraje hrnce, p. hnědý.
28. Zl. hrdla okraje hrnce, p. hnědý, svisle rýhovaný.
- 29, 30. Zl. stěn, p. hnědý zdobený pásy rýh.
32. Velký kus výdutě silnostěnné nádoby (rekonstrukce), p. světle hnědý zdobený svislými rýhami.

Mezi sondami I až IV, č. př. 258/73-1: tab. XXXIII:1-6

1-3. Zlomky podhrdlí nádob, zdobené svíslými žlábký, p. hnědý.

4. Zl. výdutě hrnce, p. tuhovaný otřelý, pod hrdlem oválný pupek.

5. Pazourkové škrabadlo, rozměry 2,8×2,5 cm se stopami opotřebování.

6. Větší zl. nádoby z rozhraní hrdla a břicha se zbytkem otřelé plastické pásky, p. hnědý se stopami svíslého rýhování.

Místo popisu všech jednotlivých keramických zlomků (kromě výše popsaných vyobrazení) uvádíme souhrnnou statistickou tabulku. Celkem výzkum z roku 1973 přinesl 954 střepů a z toho je 771 zlomků ze stěn, 71 okrajových, 22 zl. ze dna a 90 keramických zlomků zdobených nebo s upraveným povrchem.

Z přehledné tabulky je zřejmý poměr keramických zlomků ze stěn vzhledem k ostatním, který činí 4 : 1. Nejvíce střepů je zdobeno rýhováním, na druhém místě jsou střepy zdobené žlábký. Z přehledné tabulky rozdělení střepů podle tloušťky je vidět, že převažují střepy středně silné, které k silným a slabým mají poměr 3 : 1. Mezi střepy středně silnými převažují zlomky z hrnců, amfor a silnějších misek. Nejmenším počtem jsou zastoupeny slabé střepy z koflíků, mističek a jiných drobných nádobek. Z ostatních nálezů byl odkryt pouze jeden keramický přeslen a pazourkové škrabadlo.

Statistická tabulka – Místo, 1973

Objekt, část	č. př.	Keramika							Jiné	
		celkový počet	okrajové	ze dna	zdobené	ze stěn	síla střepu			
							silné	střední		slabé
Sonda I, výplň	235/73-1	7	1	-	2	4	1	4	2	
Sonda I, z okolí	253/73-2	13	2	1	1	9	2	10	1	
Sonda II, výplň	254/73-1	54	4	-	3	47	25	27	2	
Sonda II, výplň z povrchu	254/73-2	57	4	1	4	48	12	41	4	
Sonda III, výplň	255/73-1	36	1	-	2	33	-	23	13	
Sonda III, výplň, z povrchu a spodek	255/73-2	44	2	-	1	41	-	44	-	
Sonda IV, výplň, horní část	256/73-1	85	6	3	8	68	5	79	1	
Sonda IV, výplň, spodek	256/73-2	46	2	2	10	32	2	34	10	
Sonda IV, z povrchu	256/73-3	18	-	2	2	14	9	6	3	
Sonda V, výplň	257/73-1	506	43	6	49	408	97	354	55	přeslen
Sonda V, z naleziště 3	257/73-2	37	2	1	6	28	11	25	1	
Sběr mezi sondami I a IV	258/73-1	51	4	6	2	39	21	27	3	
Sběr mezi nal. II a III	258/73-2	-	-	-	-	-	-	-	-	paz. škrab.
Souhrn		954	71	22	90	771	185	674	95	

2.2.3. Zhodnocení nálezů a výzkumu 1973

Při výzkumu v sondách nebyly zjištěny žádné objekty, jen rozplavená kulturní vrstva, což je při velmi šikmých svazích pochopitelné. Z přehledu nálezů je patrné, že nálezy z Místa stejně jako z Podhůří mají jinou skladbu než na rovinných sídlištích. Nápadná je nepřítomnost zvířecích kostí a nedostatek ostatních nálezů. Rovněž skladba keramiky je rozdílná, převažují středně silné střepy (užitkové zboží), velmi málo je tuhovaných zlomků (misky a koflíky) a hrubých střepů ze zásobnic. Keramický materiál se jednoznačně hlásí do kultury štítarské. Pro přesnější dělení v rámci štítarské kultury nemáme dostatek výraznějších prvků (málo zlomků okrajových a většina střepů je silně korodovaná), nejspíše se tato keramika dá zařadit zatím většinou do středního období.

Nakonec musíme pouze konstatovat, že nálezy ze sídlišť v Místě, stejně jako z Podhůří, souvisí s prospektorskou činností. O jaké suroviny zde měli příslušníci kultury štítarské zájem, zůstává i nadále úkolem dalšího bádání (NZ čj. 324/75).

3. ZÁVĚR

Na závěr uveřejnění nálezů ze dvou lokalit v Krušných horách musíme ještě uvést další sídliště: Krupka-Bohosudov (*Bouzek – Koutecký – Simon 1982*), Černovice, hradiště kultury mohylové a knovízské (*Šmrž 1991, 80-81*) a k nim můžeme přidat výšinné sídliště kultury štítarské v Mikulovicích u Kadaně (*Šmrž – Mladý 1979*). K těmto zcela jistým je možno přidat nové lokality zjištěné sběrem štítarské keramiky v okolí

hradu Pyšná a Rýzenburk, kde navíc získal V. Plachý hrudky měděné rudy. Z výčtu plyne, že již není tak velký rozdíl v počtu lokalit na české a německé straně hor (7 : 14; *Simon 1989*). Objevy dalších lokalit na české straně Krušných hor nejsou vyloučeny, přestože tato otázka není u nás soustavně sledována.

4. KOMENTÁŘ

Keramika z Podhůří vykazuje více variant než soubor z Místa; první ze sídlišť vzniklo patrně o něco dříve, již na přechodu mezi knovízskou fází VI a první fází štítarskou, a trvalo až do střední fáze štítarské. Dosud získaná keramika z Místa mluví jednoznačně pro střední stupeň štítarský; typické tvary a dekor třetí fáze štítarské nejsou zastoupeny ani v Podhůří, ani v Místě. Je zapotřebí respektovat skutečnost, že z Podhůří máme daleko více materiálu než z Místa, a lze právem předpokládat, že Podhůří s relativně větším počtem chat existovalo více než sto let, tedy podle současné absolutní chronologie asi mezi lety 1050 až 900. Podle získaného datovacího materiálu trvalo Místo mnohem kratší dobu, bylo osídleno asi mezi lety 970 a 900 př. Kr. (srov. *Koutecký – Bouzek 1967*).

Prospekce a pokusy o využívání dostupných ložisek železné rudy se jeví být v obou případech rozhodujícím podnětem pro založení horských sídlišť. Z doby Ha B2 není známo v archeologickém materiálu mnoho větších železných předmětů, ale doloženo je celkem běžné užití železa na malé předměty, jako např. dlátka (přehled *Bouzek 1985*). Rozhodně v této době došlo ke krizi dolování ve východních Alpách, odkud byl dovoz mědi téměř zastaven; většina mědi přicházela do Čech tehdy ze západu a bylo nutno kovem více šetřit, jak ukazuje např. i zmenšení velikosti jehlic v té době.

Jedním z hlavních úkolů montánní archeologie je výzkum ložisek kovů, nezbytných pro civilizace doby bronzové a železné. Proto se výzkumy metalurgie a horského osídlení často spojují, jak ukazuje např. svazek *Montanarchäologie in Europa (Steuer – Zimmermann, Hrsg., 1993)*. Pravěké využívání ložisek kovů je doloženo v Krušnohoří již od raného bronzu (*Bouzek – Koutecký– Simon 1989; Simon 1993; Christl – Simon 1995; Bartelheim – Niederschlag 1998*). Pro rané využívání ložisek železné rudy existuje blízká obdoba v Lužici (*Hirse Korn 2000; Ullrich 2000*).

Bezpochyby byly v době bronzové a železné využívány lesy a louky v horách pro pastvu, lov a získávání dříví a za příznivějších klimatických podmínek, při teplejším počasí, stoupalo zemědělské osídlení do vyšších poloh (*Blažek – Černá – Velímský 1995; Bouzek 2005; Christl 1989; 2004*). Vedle toho existovaly už tenkrát stezky přes Krušné Hory mezi Saskem a Čechami. Chlumská stezka byla nejdůležitější z přechodů přes Krušné Hory od pradávna (srov. *Blažek – Černá – Velímský 1995; Simon – Hauswald 1995*), ale existovaly bezpochyby stezky další; Chomutovsko jako důležitý sídelní okrsek v pravěku jistě potřebovalo také přímé spojení se západem. Významnější stezky přes hory v oblasti obou horských sídlišť nejsou ovšem známy ani z pozdější doby a přírodní podmínky v jejich okolí nečiní jejich existenci pravděpodobnou.

Obtížná politická situace v Ha B2–3 nabízí také možnost, že vedle skromného železářství sloužily naše osady kromě hornictví a tavby železa jako útočiště před vpády nomádských Kimmeriů; pro nomádské jezdce byl horský terén obou sídlišť prakticky nedostupný. Útočištná sídliště na obtížně dostupných místech v horách byla obvyklá zhruba v téže době na mnoha místech ve Středomoří, např. na Krétě (*Nowicki 2000*) a na Peloponésu.

Snad existovalo více důvodů pro založení horských sídlišť. I v dnešním životě se nestává, že by nějaká činnost měla pouze jeden jediný důvod. Nouze o bronz vedla k využívání blízkých a dobře dostupných ložisek železa, po zhroucení distribučního systému doby bronzové obecně. I drobný výtěžek měl na tehdejší poměry svou cenu a uniknout hordám válečníků příšlých z východu, které i židovští proroci považovali za znamení apokalyptických poměrů, na bezpečné místo v horách, mohlo mít také svou cenu. V každém případě představují obě zde publikovaná a další zmíněná sídliště důležité obohacení dokladů v oblasti zkoumání pro obdobné směry bádání v dalších horských oblastech Evropy na konci doby bronzové a na počátku doby železné.

LITERATURA

- Bartelheim, M. – Niederschlag, E. 1998:* Untersuchungen zur Buntmetallurgie insbesondere des Kupfers und des Zinns, im sächsisch-böhmischen Erzgebirge und dessen Umland, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 40, 8–88.
- Bílek, J. – Jágl L. – Urban J. 1976:* Dějiny hornictví na Chomutovsku. Chomutov.
- Blažek, J. – Černá, E. – Velimský, T. 1995:* Zur Siedlungsgeschichte der böhmischen Seite des Erzgebirges, Germania 73, 463–479.
- Bouzek, J. 1978:* Zu den Anfängen der Eisenzeit in Mitteleuropa, Zeitschrift für Archäologie 12, 9–14.
- Bouzek, J. 1985:* K počátkům doby železné, Archeologické rozhledy 37, 883–892.
- Bouzek, J. 2005:* Klimatické změny ve středoevropském pravěku, Archeologické rozhledy 57, 493–528.
- Bouzek, J. – Koutecký, D. – Simon, K. 1989:* Tin and prehistoric mining in the Erzgebirge: some new evidence, Oxford Journal of Archaeology 8, 203–212.
- Christl, A. 1989:* Höhengrenzen der urgeschichtlichen Besiedlung im Erzgebirge und dessen Umland, Archeologické rozhledy 49, 387–405.
- Christl, A. 2004:* Verschiebungen der Höhengrenzen der ur- und frühgeschichtlichen Besiedlung am Erzgebirge. Langeweissbach.
- Christl, A. – Simon, K. 1995:* Nutzung und Besiedlung des sächsischen Erzgebirges und des Vogtlands bis zur deutschen Ostkolonisation, Germania 73, 441–462.
- Hirsekorn, V. 2000:* Zur Archäometallurgie des Eisens in der Oberlausitz von der älteren Eisenzeit (Billendorfer Gruppe) bis zum Hochmittelalter, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 42, 13–84.
- Koutecký, D. 1980:* Horská sídliště z pozdní doby bronzové v Místě a Podhůří v Krušných horách, Studie z dějin hornictví 10, 13–26.
- Koutecký, D. – Bouzek, J. 1967:* Štítarské pohřebiště ve Staňkovicích u Žatce, Památky archeologické 58, 37–80.
- Koutecký, D. – Bouzek, J. 1972:* Knovízské pohřebiště v Třebušicích, Památky archeologické 63, 432–497.
- Nowicki, K. 2000:* Defensible sites in Crete c. 1200-800 B.C., LM III B/C through Early Geometric. Aegaeum volume 21. Liège.
- Simon, K. 1989:* Altbronzezeitliche Höhengründungen in Sachsen. In: Beiträge zur Geschichte und Kultur der Bronzezeit in Mitteleuropa. Berlin–Nitra, 127.
- Simon, K. 1993:* Zum älteren Erzbergbau in Ostthüringen und Sachsen, Argumente und Hypothesen. In: Steuer, H. – Zimmermann, U. (Hrsg.), Montanarchäologie in Europa, Bericht zum Internationalen Kolloquium „Frühe Erzgewinnung und Verhüttung in Europa“, Freiburg i. Br. 1990. Sigmaringen, 89–104.
- Simon, K. – Hauswald, K. 1995:* Der Kulmer Steg vor dem Mittelalter. Zu den ältesten sächsisch-böhmischen Verkehrswegen über das Osterzgebirge, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 37, 9–98.
- Smrž, Z. 1991:* Výšinné lokality z mladší doby kamenné až raného středověku v SZ Čechách, Archeologické rozhledy 43, 63–89.
- Smrž, Z. – Mladý, F. 1979:* Výšinné sídliště knovízské kultury na vrchu Špičák u Mikulovic (okr. Chomutov), Archeologické rozhledy 31, 27–54, 119.
- Steuer, H. – Zimmermann, U. (Hrsg.) 1993:* Montanarchäologie in Europa, Bericht zum Internationalen Kolloquium „Frühe Erzgewinnung und Verhüttung in Europa“, Freiburg i. Br. 1990. Sigmaringen.
- Ullrich, O. 2000:* Die Eisenerzvorkommen der Oberlausitz, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 42, 85–128.

BERGSIEDLUNGEN IM ERZGEBIRGE

In Jahren 1963–1978 führte die damalige Expositur des Archäologischen Instituts der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften in Most Flurbegehungen und kleine Grabungen im Erzgebirge als Teil eines grösseren Programms, welches von der anderen Seite des Kamms in Sachsen besonders Dr. K. Simon führte. Die Vorberichte von Ergebnissen dieser Forschungstätigkeit sind in einigen kurzen Beiträgen veröffentlicht worden (bes. Koutecký 1980; Bouzek – Koutecký – Simon 1989). Die untersuchten Fundorte auf der böhmischen Seite von Erzgebirge – Kundratice-Podhůří, Místo, Černovice, Krupka-Bohosudov, Mikulovice, Černá und Rýznburk – gehören der Štítary- und Knovízker Kultur, die meisten übrigen Funde aus diesen Lokalitäten sind früh- bis mittelalterlich. Im Rahmen des Projektes wurden besonders Siedlungen aus der späteren Urnenfelderzeit (Ha B2-3) festgestellt und durch kleine Grabungen näher untersucht. Auf der sächsischen Seite entsprechen dem böhmischen Fundbestand 14 festgestellten Siedlungen der Lausitzer Kultur. Vgl. Abb. 1.

1. Kundratice-Podhůří, Kr. Chomutov

1.1. Lage der Fundstelle, geologische Verhältnisse

Die Bergsiedlung im Katastergebiet des Dorfes Podhůří liegt etwa 9 km NO von Chomutov und 1600 m vom Ort Podhůří. Sie liegt an der Südfläche und an den niedrigen Hängen unter dem Berg Jedlová, 650–700 m über N.N. auf dem ersten Kamm des Erzgebirges. An der Westseite ist sie vom Kundratický-Bach (hinter dem Bach wurde eine Wallung festgestellt, die einige Felsen verband) und an der südlichen und östlichen Seite vom sog. Steinwall begrenzt, der an dem Bach verläuft. Die Unterlage wird vom terziären Orthogneiss gebildet; die eruptiven Gesteine wurden unter dem Druck metamorphiert und ihre gegenwärtige Struktur ist am Bruch grobkörnig. Die davon entstandenen Böden sind schwer, hellbraun, mit hohem Prozentanteil vom zerlegten Gneiss. Für Landwirtschaft und Viehzug sind sie ganz ungeeignet (30° Hang). Mitte der untersuchten Fläche von 1968–69 143 vom W, 215 vom S, im Jahr 1973–78 138 vom W, 220 vom S. Pläne 1–2.

1.2. Geschichte der Fundstelle

Die Fundstelle entdeckte Herr Emil Hülbert von Kundratice im J. 1967, als er beim Einpflanzen von Waldbäumen Keramik und einen runden Mühlstein fand (der Mühlstein lag in der Nähe der mittelalterlichen Eisenverhüttung). Er meldete seine Funde zuerst dem Museum von Chomutov, und von dort wurden wir informiert. Am Anfang des Jahres 1968 untersuchte D. K. die Fundstelle mit Herrn Hülbert und den Geologen Hurník und Brus. Im J. 1968 machte wieder D. K. eine Landbegehung an der SO Seite in der Richtung zum Steinwall und an 9 Stellen sammelte er keramische Musterproben (FB Nr. 776/69). Im J. 1969 wurden zwei Stellen zwischen Baumschule I und II untersucht und Štítary-Keramik entdeckt. In den Jahren 1968–69 wurde eine Fläche von 130×150 m untersucht (FB 77/69). Im J. 1973 wurden zwischen 13. 7. und 24. 8. 10 Objekte zwischen Baumschule II und III untersucht und Scherben der Štítary und Burgwallzeit gewonnen (FB 768/79). Von unserem Mitarbeiter J. Pietsch erhielt ich im J. 1975 weitere Funde, die er dort in den Jahren 1971–73 sammelte (FB 160/90). Im J. 1978 wurde die steinerne Befestigung des Burgwalls untersucht, 4 Schnitte durch den Wall geöffnet und vier weitere Objekte gegraben (FB 763/89).

1.3. Grabung 1968

An der Süd- und Westseite der Fläche befindet sich der Steinwall, es geht um befestigte Bergsiedlung. Innerhalb der Fläche wurden ovale Gruben und Anhäufungen festgestellt, die durch den Umsturz der Bäume entstanden sind. Die meisten Fragmente der Keramik lagen am milden Osthang, die am meisten entfernten keramischen Fragmente haben wir etwa 30 m westlich vom Steinwall (FB 776/69) festgestellt.

1.3.1.–2. Fundstellen (Taf. IA:1–16)

FO 1. W von der Baumschule, etwa 20 m W von dem Waldweg, Kleine Senke, D. 50 cm. Weicherer Boden als im Umfeld, kleine Menge Scherben. Eingangs-Nr. 84/68-2: 48 Scherben, davon 11 profiliert.

1. Randfragmente, facettiert, braun, korrodiert.

4. Fragmente vom Hals und Bauch, braun, Kammstrich.

13. Wallfragment, Kammstrich, braun, grob.

FO 2. Fläche D. ca. 100 cm beim Umsturz des Baumes, 35 m S vom Wandweg. Grössere Menge Keramik. 47 Scherben, davon 17 profiliert.

2. Randfragment von Tasse, gelb glatt.

9. Schulterfragment, dunkelbraun, Striche mit Holzstück durchgeführt.

12. Schulterfragment, braun, Riefen.

FO 3. Kleine Fläche an der Baumschule, beim umgestürzten Baum, 15 m SO vom Weg, größere Menge von grober abgenutzter Keramik.

3. Randfragment einer Tasse, hellbraun, glatt.

5. Halsfragment mit ausgeladenem Rand, braun, roh.
6. Randfragment vom Teller mit scharf ausgeladenem Rand, hellbraun, roh.
7. Randfragment von Schale, braun, roh.
8. Schulterfragment, grauschwarz, kanneliert.
10. Fragment einer Tasse, Rillen und Stiche, Reste von Graphitierung.
11. Wandfragment, Fingerstrich.

FO 4. Am umgestürzten Baum, ca. 40 m S vom Weg, 8 Scherben.

FO 5. Am umgestürzten Baum, 46 m S vom Weg, größere Menge Keramik. Schulter und Halsfragment, mit plastischer Leiste und Dellen, roh.

FO 6. Am Zaun der Baumschule, 47 m S vom Weg, 4 Scherben, davon ein mit Kannelur.

FO 7. 100 m S vom Weg, am umgestürzten Baum, nur eine Scherbe, stark korrodiert.

FO 8. Am umgestürzten Baum, 105 m S vom Weg, 11 Scherben, davon 7 Wandfragmente, 3 profiliert und 1 mittelalterlich. 15–16. Randfragment, inner glaziert.

FO 9. Am umgestürzten Baum, 77 S von der Kurve des Weges, 1 Scherbe, stark korrodiert.

In der Baumschule 1 Fragment von Basalt (75/68), 1 korrodierte Scherbe (84/68–1) und in der Nähe der Baumschule 1 glatte Scherbe (84/68–4).

1.3.3. Zusammenfassung 1968

Die Štítary-Siedlung liegt an der Fläche ca. 130×150 m, an der Baumschule und weiter östlich vom Feldweg. 243 Scherben aus 9 Fundstellen, wahrscheinlich frühe Štítary-Kultur (Koutecký – Bouzek 1967). Keine Tierknochen. Wohl keine landwirtschaftliche Siedlung, eher mit Bergbau oder Meilern zusammenhängig.

1.4. Grabung 1969

Zwei ausgegrabene Objekte mit Štítary-Keramik, keine Tierknochen (FB 777/69; PL 2).

1.4.1.–2.

Objekt 10/69 war ca 5 m NW von dem Zaun der Ostbaumschule, Objekt 11/69 10 vom Westbaumschule, Objekt 12/69 etwa 7 m vom Objekt 11, an dem Zaun der Westbaumschule.

Objekt 10/69, Taf. XIV. Haufen W von der ovalen Grube, Grube oval, mit Ausläufer im Norden. Schräge Wände, Boden mit Delle mit Steinen, die auch in dem Oberteil vertreten waren. 320×285 cm, 135 cm tief. Füllung: dunkelbraune Erde mit zerlegtem Gneiss, in dem Ausläufer hellbraune Erde. Eingegraben in gelben zerlegten Gneiss. 487 Scherben, Holzkohlen.

Eing.-Nr. 11/69-1–5. 487 Scherben, davon 70 profiliert, 2 Tüten Holzkohlen. Taf. II A:1–17. Aus dem Häuflein (Eing.-Nr. 11/69-1) 3 Wandscherben und 3 profilierte. Aus dem Ostteil (Eing.-Nr. 11/69-2) stammen 96 Wandscherben, 18 profilierte, 6 vom Boden, 5 Schulter- und 7 Halsfragmente, insgesamt 114.

2. Randfragment, Spuren roter Bemalung.

3. Wandfragment einer Schale.

5. Randfragment vom Topf, Rand mit Wülste.

9. Randfragment einer Tasse oder Schale, Reste der Graphitierung.

10. Randfragment mit Einschnitten.

Aus dem Westteil (Eing.-Nr. 11/69-3) stammen 40 Scherben, davon 4 profilierte:

11. Schulterfragment, Band von Rillen.

12. Wandfragment mit Kammstrich, braun.

Delle in der Mitte (Eing.-Nr. 11/69-4). 70 Scherben, davon 59 Wand-, 3 Bodenfragmente und 8 profilierte.

16. Randfragment einer kleinen Amphora.

17. Schulterfragment, mit drei Riefen und Rillenbänden, Reste der Graphitierung.

Füllung (Eing.-Nr. 11/69-5). 257 Scherben, davon 37 profilierte; Taf. II A.

1. Randfragment einer Amphora.

4. Randfragment vom Topf.

6. Fragment einer dünnwandigen Tasse, Rand ausgeladen.

7. Fragment, vom wagerecht ausgeladenen Rand.

8. Unterteil einer Amphora (rekonstruiert) erh. H. 13,5 cm, D. 22,5 cm.

13. Waagrecht ausgeladener Rand, innen kantig, außen mit Kammstrich.

14. Fragment von einem verdickten Rand.

15. Fragment einer dünnwandigen Tasse.

Objekt 11/69, Taf. XIV (Eing.-Nr. 12/59), aus dem Häuflein und Füllung 85 Scherben, davon 16 profiliert; Taf. IB:1–7.

1. Randfragment, glatt, gelb.

2. Hals- und Bauchfragment.

3. Wandfragment mit tiefen Riefen.

4. Randfragment mit Rillenbänden.

5. Wandfragment, voneinander getrennte tiefe Rillen.

6. Leicht profilierte dünne Scherbe.

7. Halsfragment einer Amphora, Rand ausgeladen, innen Kanten

1.4.3. Schlussfolgerungen

Objekte 10 und 11 bestätigten die Annahme, dass sie sich von den Štítary-Siedlungsobjekten aus Ebenen durch ihre Form, Ausfüllung und ihren Inhalt unterscheiden. Während in den Ebenen meistens rechteckige Gruben vorkamen, waren diese Gruben schwach oval und mit der Walderde und Steinen ausgefüllt. Die Objekte hängen mit der Bergbautätigkeit zusammen, wenn auch wir nicht genau wissen, was für Erze (Silber, Blei, Eisen) hier gefördert wurden. Es geht wohl um Reste von Hütten. Das zahlreichere keramische Material kommt in mehreren Varianten vor und bestätigt die ursprüngliche chronologische Einreihung in die Frühphase der Štítary-Kultur.

1.5. Grabung 1973

Untersuchung an der Fläche und dem Westhang zwischen Baumschulen I–III. Grabung der Gruben in zwei Hälften entlang der Längsachse, event. nach den mechanischen Schichten. Die meisten Funde wurden im Oberteil der Objekte, in der Tiefe zwischen 40–50 cm festgestellt; unten befanden sich meistens nur einige Scherben (FB 768/79). Die Objekte waren um 1–30 m, aber am öftesten 8–20 m voneinander entfernt. Reste von Pfostenkonstruktion wie Objekte 3 und 4/73, sowie Feuerstelle im Objekt 7/73 auf; inmitten des Objekts 10/69 befand sich eine tiefere grobe Grube im Boden. In den meisten Objekten wurden Steinschüttungen beobachtet, manchmal sogar mit großen Blöcken.

1.5.1.–3.

Objekt 1/73 (13), Taf. XVI. Ovale Grube mit schrägen Wänden und flachem Boden, an den Wänden und am Boden große Steinblöcke. Am Boden für Kontrolle Sonde 30 cm breit und 20 cm tief gegraben. Im NO Teil kleine Vertiefung hinter den Steinen. 550×340 cm, 55 cm tief. Füllung: gelbe Walderde mit Schotter und Štítary Keramik, Scherbennest in der Rille am Boden. NO–SW orientiert, gegraben in 3 Schichten.

Eing.-Nr. 141/73-1–8; Taf. IIIA:1–24; IVA:25–30; XVI.

1 u. 23. Randfragmente von Töpfen.

2, 8, 10, 18, 24. Fragmente von dünnwandigen Tassen.

4, 5, 13, 16. Fragmente von kannelierten Gefässen.

3, 12. Fragmente mit plastischer Leiste.

6. Randfragment vom grossen Topf.

7. Profil des dünnwandigen Topfhalses.

9, 19. Randfragmente der nach innen gebogenen Schalen.

11, 21. Halsfragmente von Töpfen.

14. Randfragment vom Topf, grobe Fingerrauhung.

15. Randfragment vom Topf, Einschnitte am Rand.

17, 20. Wandfragmente mit feinem Kammstrich in Bänden.

25, 30. Hals- und Bauchfragmente von Töpfen, mit Kammstrich.

26, 27. Randfragmente der Schalen.

28, 19. Mit Kammstrichen verzierte Topfbruchstücke.

Objekt 2/73 (14), Taf. XV. Große unregelmässig ovale Grube mit schrägen Wänden und schalenartigem Boden im Felsen. Vereinzelt Steine an den Wänden und auf dem Boden. Im Boden eine Rille eingegraben, 60 cm breit, 20 cm tief. Ausmaße: 600×445 cm, 60–98 cm tief, Orientierung NW–SO. Füllung: Gelbe Walderde mit Schotter, Štítary-Keramik und ein Topf aus dem 15. Jh.. Gegraben in zwei Hälften und 3 Schichten.

Eing.-Nr. 142/73-1–5; Taf. IIC:16a; IIIB:1–6; VA:7–17.

1–3, 7, 12, 14. Randfragmente, dekoriert mit Holzstück (Nr. 2, 7) und Kammstrich.

4. Schulterfragment mit Rillenband.

5, 6, 8, 16. Randfragmente von Tassen und Schalen.

9, 10, 13, 17. Schulter- und Bauchfragmente mit plastischer getupfter Leiste.

11. Randfragment mit Loch.

16a. Oberteil eines mittelalterlichen Topfes mit wagrechten Ritzlinien.

Objekt 3/73 (15), Hütte, Taf. XIV. Große ovale Grube mit schrägen Wänden und schalenartigem Boden, an den Wänden und am Boden große Steinblöcke. Im SO Teil doppelte Grube, 130×70 cm, 65 cm tief vom Boden, in dieser Grube ein weiteres Grübchen, D. 70 cm, 85 cm tief unter dem Niveau des Bodens. Eine zweite Grube D. 18 cm und 50 cm tief, ein anderes Pfostenloch an der Westwand, D. 28, 15 cm tief, Kontrollrille 40 cm breit und 15 cm tief im Boden eingegraben. Ausmaße: 520×360 bis 410 cm. 50 bis 85 cm tief von der Oberfläche. Füllung ähnlich wie im vorigen Objekt, Štítary-Keramik. Gegraben in zwei Hälften und in 3 Schichten.

Eing.-Nr. 143/73-1–7; Taf. IVB:1–12; VB:13–20; VIA:21–39.

1, 2, 18, 22. Randfragmente von Töpfen mit ausgeladenem Rand.

10, 14, 19, 23, 26, 29, 32, 38, 39. Randfragmente von Töpfen mit vertikalen oder abgerundeten Wänden.

3. Randfragment von dickwandiger Amphora mit ausgeladenem Rand.

4, 11, 15, 16, 30, 31. Randfragmente von Tassen.

5, 6, 7, 12, 28, 37. Wandfragmente mit Kammstrich.

8, 9, 13, 17, 21, 34, 35. Randfragmente von Töpfen, vertikale grobe Rauhung mit Holzstück.

20, 36. Randfragmente von Töpfen mit Tupfen am Rand.

24. Scheibe, aus Scherbe geformt, D. 4,5 cm.

25, 27, 33. Fragmente von Töpfen mit plastischer Leiste.

Objekt 4/73 (16). Taf. XVI. Rundliche unregelmässige Grube, Südteil breiter, Wände leicht schräg, Boden konisch. Im Boden zwei weitere Gruben: die nördliche vom D. 250 und 100–150 cm tief von der Oberfläche, jene im SW 230×150 cm und 52 cm tief. Im Westteil an der Wand Pfostenloch D 20 und 60 cm tief, im Oberteil mit Steinen umgelegt, daneben ein zweites Grübchen mit verbranntem Pfosten. An den Wänden der Grube Steine, wie auch am SW Teil des Bodens. 440×230 bis 400 cm, nur 45 cm tief von der Oberfläche. Füllung wie die vorigen Gruben Štítary-Keramik; orientiert O–W. Die Pfostenlöcher trugen wohl das Dach. Gegraben in zwei Hälften, ohne Schichten. Kontrollprofil am Boden unter der Steinschicht.

Eing.-Nr. 144/73-1-6; Taf. VII:1-23; IIB:24-26.

1. Halsfragment, mit Holzstück geraut.

2, 8, 12, 13, 16, 17, 19. Randfragmente von dünnwandigen Töpfen.

3, 15, 24, 26. Halsfragmente von Töpfen.

4. Fragment vom Oberteil eines dünnwandigen Topfes.

5, 7, 20, 21. Fragmente von Töpfen mit ausgeladenem Rand.

6, 11, 18, 23. Bauchfragmente von Gefäßen mit Rillen- und Stichbandverzierung.

9. Wandfragment eines Gefäßes mit plastischer Leiste.

10. Topffragment mit Boden.

14, 22. Fragmente von Töpfen mit Grübchen am Rande.

25. Profil einer Schale.

Objekt 5/73 (17). Taf. XVI. Ovale Grube mit schrägen Wänden und flachem Boden. NW Teil kompliziert, gegen die Mitte tiefer, innen zweiteiliger Boden. In der Ostecke Haufen von grossen Steinen. 520×330 cm, 10 bis 70 cm tief. Eine Kontrollrinne eingegraben in den Boden, 80 cm breit und 60 cm tief unter das Niveau des Bodens. Orientiert NO–SW. Füllung ähnlich, wie bei den vorigen, nur Štítary-Keramik, Gegraben in zwei Hälften und 4 Schichten. Taf. XVI.

Eing.-Nr. 145/73-1-4; Taf. VIII:1-28.

1. Profil eines Gefäßhalses.

2, 25, 27. Halsbruchstücke von Töpfen mit senkrechten Wänden.

3, 7, 8, 11. Gefäßbruchstücke aus der Grenze zwischen dem Hals und Bauch.

4. Großes Bauchstück aus dem Unterhals eines Gefäßes mit horizontaler und vertikaler Rillenverzierung.

5, 10, 13. Bauchbruchstücke von Gefäßen mit plastischer Leiste.

6, 9, 26. Wandbruchstücke von Gefäßen mit Rillenverzierung und Glättung mit Hölzchen.

12, 28. Wandbruchstücke von Gefäßen mit horizontalen Rillenbändern.

14, 17, 18. Fragmente von Gefäßen mit ausgezogenen Rändern.

15, 16, 21-24. Fragmente von dünnwandigen Tassen.

19. Fragment eines Gefäßes mit Grübchen am Rande.

20. Topfwandfragment mit plastischer Leiste.

Objekt 6/73 (18). Taf. XV. Rundliche Grube mit SO Ausläufer, Wände fast senkrecht, Boden schräg. 280×260 cm, 50 cm tief, Ausläufer im SO Teil 140 cm lang und 102 cm breit. Rille im Boden 60 cm breit und 20–30 cm tief unter dem Niveau des Bodens. Füllung wie bei den vorigen, Štítary-Keramik. Orientierung NW–SO. Gegraben in einer Schicht, nur der SO Ausläufer separat.

Eing.-Nr. 146/73-1-2, Taf. IX A:1-17.

1,3,15. Vertikal geglättete Wandbruchstücke von Gefäßen.

2. Randbruchstück einer Tasse mit Resten der Rillenverzierung.

4. Bandhenkel einer Tasse mit Rillenverzierung.

5, 6. Mit Hölzchen geglättete Randbruchstücke von Topfhälsen.

7-9, 17. Bruchstücke der Töpfe mit ausgebogenem Rand.

10, 14. Randbruchstücke von geöffneten Schalen.

11. Teil eines Amphorenbauchs mit Rillenbandverzierung.

12, 13. Randprofile von Tassen.

16. Bauchbruchstück eines Topfes mit plastischer Leiste.

Objekt 7/73 (19), Hütte. Taf. XV. Große fast rechteckige Grube mit fast senkrechten Wänden und schüsselartigem Boden. Im Westteil Feuerstelle, D. 60 bis 70 cm, auf Steinschicht gelegt (Dim. 160×1230 cm). An der SW Ecke im Boden kleines Grübchen, D. 20 cm., und 5 cm tief, im Ostteil an der Wand ein zweites Grübchen. An den Wänden und am Boden wurden große Steine gelegt. 640×280–315 cm, 90 bis 100 cm tief. Füllung graubraun, mit Schotter im Westteil und in der Mitte bis zum Boden. Ostteil wie in den vorigen Gruben. Orientierung ca. O–W, leicht nach Norden. Größere Menge der Štítary-Keramik, Mittel-Burgwalzeitliche Scherben mit Wellenlinien. Die meisten Funde stammen aus dem Oberteil der Füllung, in der unteren Schicht nur 3 Scherben. Gegraben in zwei Hälften und in 5 Schichten.

Eing.-Nr. 147/73-1-7. Taf. VIB:1-12.

1-4. Randfragmente von Topfhälsen.

2. Kantiges Randbruchstück mit dem Bauchteil.

3, 7. Profile von Töpfen mit nach außen gebogenen Rändern.

5. Bruchstück einer leicht eingezogenen Schale.

- 6, 8, 11, 12. Randbruchstücke von Gefäßen mit senkrechten Wänden.
 9. Wandbruchstück eines Topfes mit doppeltem mehrfachem Wellenmuster, Burgwallzeit.
 10. Fragment eines Topfs mit plastischer Leiste.

Objekt 8/73 (20). Taf. XVI. Kleiner ovale Grube, im Südteil stark denudiert; nur zwei Kontrollrillen gegraben, 40–60 cm breit und 170 und 210 cm lang. Im Mittelteil am Boden grosse Steinblöcke. Orientierung etwa N–S, leicht nach W. Füllung oben Löss, unten schotterartig, enthielt nur einige Štítary-Scherben. Eing.-Nr. 148/73; Taf. IXB:8.

1. Profil eines Topfhalses mit nach außen gebogenem Rand.

Objekt 9/73 (21). Taf. XIV. Mittलगroße Grube mit fast senkrechten Wänden und flachem Boden. Am Boden kleine und große Steine. 420×320 cm, 74–90 cm tief. Orientiert NO–SW. In den Boden eingegraben ein Kontrollrinne, 55 cm breit und 20 cm tief unter dem Niveau des Bodens. Gelbe schotterartige Füllung, viel Štítary Keramik, aber ein Drittel aus der späten Burgwallzeit, mit Wellenlinien und waagrechten Riefen. Gegraben in zwei Hälften und 2 Schichten.

Eing.-Nr. 149/73-1-3; Taf. X:1-20; XIA:21-41.

Alt- bis Mittelburgwallzeitkeramik:

- 1, 2, 7–10. Wandbruchstücke von mit Rillen und Wellenbänden verzierten Gefäßen.
 3, 4. Profile der oberen Dritteln von Töpfen. Verzierung: vertikale Wellenbänder, die mit horizontalen Rillenbändern eingesäumt sind.
 5, 11. Wandfragmente mit Wellenverzierung und Rillenbändern.
 6. Bruchstück eines Eisenmessers.
 17. Bruchstück eines Beinglattzeuges, erh. L. 3,5 cm.
 12. Halsfragment mit gezähntem Rand.

Štítary-Keramik:

- 13, 27, 29, 30, 38, 39, 41. Randfragmente, wahrscheinlich von Tassen oder Schalen.
 14. Wandfragment vom Topf mit plastischer Leiste.
 15, 19, 20, 23–25, 31, 37. Wandfragmente von mit Rillenbändern verzierten Gefäßen.
 16. Größeres Topffragment mit plastischer Leiste, horizontale Rillen am Hals.
 18. Profil der oberen Hälfte einer Tasse oder Schale.
 21. Eine Hälfte des kegelförmigen Spinnwirtels, D. 3,5 cm.
 22, 32. Wandfragmente der Gefäße mit vertikalen Rillen.
 26. Profil des dickwandigen Halses einer Amphore.
 28, 35, 40. Randfragmente von Gefäßhälsen.
 33. Randbruchstück eines Siebes.
 34, 36. Fragmente von Topfhälsen mit nach außen gebogenen Rändern.

Objekt 10/73 (22). Taf. XIV. Mittलगroße ovale Grube mit schrägen Wänden und unregelmäßigem Boden. Südwand umgelegt mit grösseren Steinen. 450×360 cm, 60–100 cm tief. Orientierung NO–SW, NO Teil an der Wand stark ausgebreitet im Unterteil. Füllung gelb schotterartig, mit Gneisschotter, kleine Menge der Štítary Keramik in der Oberschicht. Gegraben in zwei Hälften und zwei Schichten.

Eing.-Nr. 150/73-1-4, Taf. XIB:1-10; XIA:11-15.

- 1, 8, 9. Randfragmente von Tassen.
 2. Topfhalsfragment mit nach außen gebogenem Rand.
 3–5, 15. Vertikal geglättete Topffrandfragmente.
 6. Bauchfragment von einer Schale.
 10. Randfragment eines mittelalterlichen Topfs.
 11, 12. Halsfragmente der Töpfe mit vertikalen Wänden.
 13. Halsfragment eines Topfs mit nach außen gebogenem Rand, vertikal geglättete Oberfläche.
 14. Drittel einer Schale mit ausgebogenem Rand.

1.5.4. Ergebnisse 1973

An der östlichen und an der südlichen Seite ist die Siedlung vom sog. Steinwall begrenzt. An der südlichen Seite, gegenüber Berg Jedlová, ist kein Steinwall sichtbar und der Hang geht steil nach oben. An der Westseite wurde die Bewallung in der Länge von 150 m erst im J. 1976 festgestellt, deren Ende im SW am Bach bleibt unbekannt. Die Objekte zeigen, dass es sich um Hütten handelt, es geht um keine Bergbaureste. Wir haben weder Schlacke noch Erz gefunden, nur Keramik. In keinem von Objekten wurden Tierknochen festgestellt. Nur in einem Objekt wurde Herdstelle entdeckt und in anderen wurden Holzkohlenreste gefunden; bei den letzteren ist schwierig zu entscheiden, ob es sich um vorgeschichtliche oder rezente Holzkohlen handelt. In der Gegend befinden sich auch mittelalterliche Schachten und Eisenhütten.

Aus 11 untersuchten Objekten sind 6 unregelmäßige Gruben (Objekte 4, 6, 8, 9, 10, 11) und 5 ovale Hütten (Objekte 1, 2, 3, 5, 7). Die Funde aus dem J. 1973 zeigten ein längeres Dauer der Siedlung, vom Anfang bis Mitte der Štítary-Kultur; unter den späteren Funden überwiegen Fragmente der frühen bis mittleren Burgwallzeit (bes. aus den Objekten 7 und 9/73). Die Hälfte eines Topfes mit rot bemaltem Streifen gehört dem 15. Jh.

1.6. Lesefunde – gesammelt von J. Pietsch, 1973

1. 120 m SW vom Wasserwerk.

2. 130 und 80 m von zwei Bergen oberhalb des Felshangs, 10 cm tief. Eing.-Nr. 152/73-2; Taf. XIII B. Oberteil eines Gefäßes mit vertikalen Ritzlinien.

3. An zwei Bergen oberhalb des Felshangs, am Rand der Senke.

4. 80 S bis SW vom Tram am Bach.

5. 100 m NO von zwei Bergen.

6. 70–80 N vom Tram. Eing.-Nr. 152/73-6; Taf. XIIB:1–4.

1. Schalenfragment.

2–3. Randfragmente von Gefäßen.

4. Schulterfragment eines Gefäßes.

7. 50–80 m NW vom Tram. Eing.-Nr. 152/73-7; Taf. XIIC:1–12.

1–4, 8. Halsfragmente von Töpfen.

5. Schulterfragment.

6, 9. Fragmente von Tassen.

7, 10. Bauchfragmente mit Kammstrich.

11. Fragment mit Wellenband, Burgwallzeit.

12. Schulterfragment mit plastischer Leiste.

8. 20 m NW vom Tram. Eing.-Nr. 1252/73-8; Taf. XIII A:1–12.

1, 3, 12. Wandfragmente von Töpfen, mit Holzstück dekoriert.

2. Randfragment mit vertikalen Riefen.

4, 9, 10. Randfragmente von Tassen.

5. Topfrandfragment.

6. Gefäßfragment mit ausgeladenem Rand.

7. Steinbeilfragment.

8. Schulterfragment mit Rillenbänden.

11. Wandfragment mit Rillenbänden.

9. 79–80 m O vom Tram. Eing.-Nr. 152/73-9; Taf. XIID:1–5.

1. Oberteilfragmente einer Schale.

2, 4. Rillenverzierte Randfragmente.

3. Hals- und Schulterfragmente.

5. Fragment einer Schale.

10. 100–120 m vom Tram. Eing.-Nr. 152/73-10; Taf. XIIE:1–5.

1. Randfragment von einer Tasse.

2. Topfhalsfragment.

3. Profil einer S-förmigen Schale.

4. Wandfragment mit Rillenverzierung.

5. Unterhalsfragment eines Gefäßes.

11. 30–40 m NW vom Tram. Eing.-Nr. 152/73-11; Taf. XIII E.

Wandfragment mit plastischem Band.

12. 80 m SO von Kundratice Wasserwerk.

13. 180 m NO vom Tram in der Baumschule. Eing.-Nr. 152/73-16; Taf. XIID.

Fragment einer Tasse.

14. 150 m NO vom Tram in der Baumschule.

15. Auf der Kreuzung der Wege, unter dem sog. Priesterfels.

16. 90 m NO vom Weg. Eing.-Nr. 152/73-16; Taf. XIIC.

Topffragment, vertikale Riefen.

17. 180 m NW vom Tram.

18. 20 m O vom Brunnen an der Baumschule.

19. 100 m O vom Brunnen.

Eing.-Nr. 152/73–19, Taf. XIII F.

Randfragment vom Topf.

20. 80 m S vom Brunnen.

1.7. Kundratice-Podhůří, gesammelt von J. Pietsch 1972–73, übergeben an J. Muška, FB 160/90, Eing.-Nr. 289/73. Im Burgwall oder in gleich daneben. Taf. XVIIB:1–8.

1. Oberteil einer Tasse (wohl Aunjetitzer K.), erh. H. 6 cm.

2. Eisenmesser mit Rest vom Knochengriff, L. 16,2 cm.

3. Rekonstruierter Topf mit zwei Riefen unter dem Hals, H. ca. 20 cm.

4. Krughenkel mit Riefen.

5. Rekonstruierter Topf, erh. H. 17 cm.

6. Bauchfragmente mit rot bemalter Wellenlinie und waagerechten Bänden.

7. Topf mit Riefen und roter Bemalung, erh. H. 8,4 cm.

8. Oberteil vom Topf mit Riefen und Wellenlinie, erh. H. 7,4 cm.

Die Posten Nr. 3–8 sind mittelalterlich.

1.8.1.–2. Kundratice 1971–73, Sondierung und Sammeln

Gesammelt von J. Pietsch während des Neubaus der Strasse E 13 zwischen Kundratice-Podhůří und Vysoká Pec, Bez. Chomutov, 800 m lange Strecke. J. Pietsch hat die Strecke in 7 Abschnitte geteilt (A–G), in einigen Abschnitten hat er noch Funde von den Sonden gerettet: Abschnitt B: Sondierung 2, Abschnitt C: Sondierung 1, Abschnitt F: Sondierung 3, Abschnitt G: Sondierung 4. FB 160/90. Koordinaten: 468 m von W, 292 m vom S.

Fundlage von Sonden 1–4 und Flächen A–G sind auf gewissen Flächen. J. Pietsch erwähnt neben der Keramik auch Erzstücke, Lehmbewurf, Metallgegenstände und Steine. Lokalisation: NO Hang vom Erzgebirge, 2,3 km von Jezeří, 317–328 über N. N.

1.8.3. Beschreibung der Funde, Eing.-Nr. 278–292/73

Sondierung I, Eing.-Nr. 278/73-1–3; Taf. XXA:1–8.

1–2. Randfragmente von Vorratsgefäßen, braun roh.

3. Fragment mit Kannelur, mittelalterlich.

4. Henkel, mittelalterlich.

5. Randfragment einer Amphora, braun.

6. Topffragment, gelb bis braun.

7. Schulterfragment eines Štítary-Vorratsgefäßes, Fingerstrich.

8. Hals und Schulter eines Štítary-Vorratsgefäßes mit plastischer Leiste und Fingerstrich, erh. H. 13,5, Raddurchmesser 37,5 cm.

Sondierung 2, Eing.-Nr. 279/73.

Mittelalterliche Scherben, nicht gezeichnet.

Sondierung 3, Eing.-Nr. 280/73; Taf. XXC:9–16.

9–13. Rand- und Schulterfragmente von Amphoren.

14. Silexfragment, 60 mm lang.

Sondierung 4, Eing.-Nr. 281/73.

Eisenfragment und Silex, nicht gezeichnet.

Fläche A, Eing.-Nr. 282/73.

Zwei Silexfragmente, nicht gezeichnet.

Fläche B, Eing.-Nr. 283/73; Taf. XXB:15.

1–15. Silexfragmente, 120 mm lang.

Flächen C und D, Eing.-Nr. 284/73; Taf. XIX:16–35.

16–17. Randfragmente von Töpfen.

18–21. Randfragment, senkrecht.

22. Topfrandfragment, gelb.

23. Randfragment einer Schale, schwarzbraun.

24–26. Randfragmente von Töpfen.

27. Radfragment mit Tupfenleiste, grau.

28–30. Randfragmente von Töpfen, geraucht mit Holzstab.

31. Topffragment, Fingerstrich.

32–35. Hals- und Schulterfragmente, mit Leiste mit Tupfen, braun.

Fläche E, Eing.-Nr. 285/73, Taf. XXIB:36–43.

36. Randfragment eines Gefäßes.

37–43. Fragmente mit Riefen und Rillen, z. T. graphitisiert, z. T. schwarz poliert.

Fläche F, Eing.-Nr. 286/73.

Zwei Silexfragmente, nicht gezeichnet.

Fläche G, Eing.-Nr. 287/73.

Silexfragment, nicht gezeichnet.

Obstgarten Šipin, Eing.-Nr. 290/73.

Mittelalter und 16. Jh., auch spätere Zeit.

Etwa 50 m von der Burg Žeberk, Eing.-Nr. 291/73; Taf. XXIA:44–49.

Randfragmente von mittelalterlichen Töpfen, hellgelb.

Strassenbau Podhůří–Vysoká Pec, Eing.-Nr. 292/73.

10 mittelelaterliche Scherben, wohl 16. Jh.

1.8.4. Schlussfolgerungen, Funde 1971–73

Auf der Umleitung der Landstrasse führte J. Pietsch 1971–73 Prospektion und Sondagen an der Terrasse durch. Außer der Silexindustrie fand er Aunjetitzer- und Štítary-Keramik, sowie mittelalterliche Scherben. Die frühesten mittelalterlichen Funde (Eing.-Nr. 291/73) gehören dem 14. Jh., weitere Funde meist dem 16. Jh., aber auch spätere sind vertreten (bestimmt von J. Klápště). Im J. 1976 sammelte ich mit Fr. Marek Proben von Erzen, sie wurden von F. Krutský im J. 1983 analysiert und er schloß die Möglichkeit der Eisengewinnung aus, weil das Erz nur 2–3 % Eisen enthält.

1.9. Grabung 1978

Die Saison wurde der Erforschung der Fortifikation gewidmet; 4 neue Siedlungsobjekte wurden entdeckt. Den Wall haben wir an vier Plätzen eingeschnitten (20. 6. – 13. 7.; FB Nr. 763/89).

1.9.1.–2. Schnitte und Objekte

Schnitt I, Taf. XXII. Im Ostteil, am Waldweg, 700×250 bis 290 cm. Unter der dünnen Walderde Steinwall, 150 cm breit, direkt am Fels, stark zerfallen. 4 Štítary-Scherben.

4 Scherben, nicht illustriert.

Schnitt II, Taf. XXII. An der Südseite, zwischen Eichen, 800×300 cm. Unter der Walderde Steinschüttung, d.h. die Steine fielen aus einem höheren Platz her. Im braungelben Ton, unter und zwischen den Steinen, wurden Štítary-Scherben (etwa 10 Kg) gefunden. Am Boden im Südteil des Schnittes wurden eine Delle und zwei größere Löcher entdeckt.

Funde: Taf. XXII:1–2; XXIII A:3–14

a) Zwischen Steinen, 16 Stücke, Eing.-Nr. 98/78–1, nicht illustriert.

b) Hälfte des tieferen Teils, Eing.-Nr. 98/78–2, 45 Fragmente.

c) Unter dem Steinschutt, Eing.-Nr. 98/78.

1, 3, 4. Randfragmente von Töpfen.

2. Randfragment vom Doppelkegel.

5. Randfragment einer Tasse.

6. Bauchfragment einer Amphora.

7. Wand- und Bodenfragment einer Tasse.

8. Wandfragment einer Tasse.

9–10. Wandfragmente einer Tasse mit Ritzverzierung, graphitiert.

11. Oberteil eines Topfs, ursprünglich mit Fingerstrich, H. 7, 6 cm.

12. Rand- und Schulterfragment vom eiförmigen Topf.

13. Dünnwandiger Henkel, graphitiert, senkrechte Riefen.

14. Eine Hälfte vom kantigen Henkel.

Schnitt III, Eing.-Nr. 99/78, Taf. XXIII B. 700×200 cm, an der Südseite der Baumschule, nur dünne Schicht von zerstreuten Steinen, dicht am Fels. Im Ton zwischen Steinen einige Štítary- und mittelalterliche Scherben.

20 slawische und mittelalterliche Scherben, nicht illustriert.

Schnitt IV, nicht gezeichnet An der Biegung des Weges, 40 cm tief und 200 cm breit, an der Oberfläche und in der Füllung Štítary- und slawische Scherben.

a) Aus der Füllung, Eing.-Nr. 100/78.

7 Scherben, nicht gezeichnet.

b) aus der Schicht, 10 bis 30 cm tief, Eing.-Nr. 100/78–2.

3 Scherben.

c) aus der Schicht, 10–40 cm, Eing.-Nr. 100/78–3.

65 Scherben.

d) Aus der Oberschicht, Eing.-Nr. 100/78–4.

Einige Scherben.

Taf. XXIV A:1–22.

1. Randfragment vom eiförmigen Topf.

2–3. Randfragmente vom burgwallzeitlichen Topf.

4. Unterteil eines burgwallzeitlichen Topfes.

5. Wandfragment eines burgwallzeitlichen Topfes.

6. Topfrandfragment mit einem Loch und senkrechten Rillen.

7–9. Burgwallzeitliches Wandfragment Wellenlinien und senkrechten Rillen.

10, 11, 13. Randfragmente von eiförmigen Töpfen.

14. Hals- und Schulterfragment eines eiförmigen Topfes, waagerechter Fingerstrich.

15. Doppelkegelrandfragment.

16. Randfragment einer Tasse.

17. Randfragment eines eiförmigen Topfs, gehört zur Nr. 14.

18. Bandhenkel des eiförmigen Topfs, Spuren des vertikalen Fingerstrichs.

19. Halsfragment vom eiförmigen Topf, Henkel abgebrochen, erh. H. 7 cm.

20. Unterteil eines eiförmigen Topfs, erh. L. 7 cm.

21. Schulterfragment von Amphora, waagerechte Kannelierung, graphitiert.

22. Fragment einer mit Linienbündel verzierten Tasse.

Hütte 1/78 (23), Taf. XXV B:1–2. Z. T. eingetieft Hütte, ein Ende nicht erforscht. 380×260 cm, 40 bis 80 cm tief. Schräge Wände, flacher Boden mit Dellen. An den Wänden einzelne Steine. Füllung gelbgrau, einige Štítary-Scherben. Eing.-Nr. 101/78, Taf. XXIV B:1–2.

1. Halsfragment eines eiförmigen Topfs, vertikaler Kammstrich.

2. Bodenfragment eines Topfes.

Hütte 2/78 (24). Z.T. eingetieft, länglich, mit abgerundeten Ecken-. Wände schräg, Boden unregelmässig wellenartig. 440×340cm, 50–60 cm tief. Füllung oben gelbbraun, am Boden graubraun, mit einigen Štítary-Scherben.

Eing.-Nr. 102/78, Taf. XXVA:1–4.

1. Topfhalsfragment.
- 2–3. Schulterfragmente von Amphoren, graphitiert, feine Ritzung,
4. Schulterfragment mit vertikalen seichten Kanneluren.

Hütte 3/78 (25).

Z. T. eingetieft, regelmäßig länglich, mit abgerundeten Ecken. Wände schräg, Boden unregelmässig und schüsselartig. 450×305 cm, bis 92 cm tief. Etwa in der Mitte dellentartige seichte Eintiefung. Füllung gelbbraun, viel Štítary-Keramik, Lanzenspitze aus Eisen und Bronzering.

Eing.Nr. 103/78, Taf. XXVC:1–6; XXVI:1–26; XXVII:27–45.

- a) Ostteil der Füllung, Eing.-Nr. 103/78-1.
- b) Ostteil der Füllung, längere Seite, Eing.-Nr. 103/78-2.
- c) Westteil der Füllung, Eing.-Nr. 103/78-3.
- d) Aus der Füllung, Eing.-Nr. 103/78-4
- e) An der Ostseite, Eing.-Nr. 103/78-5
- f) Putzen an der Ostseite, Eing.-Nr. 103/78-6.
- g) Aus der Mitte des Objektes, Eing.-Nr. 103/78-8
- h) Aus der Füllung, Eing.-Nr. 103/78-9.
- 1, 3. Randfragmente von Vorratsgefäßen.
2. Randsfragment vom Topf.
- 4, 5. Halsfragmente von Töpfen, vertikaler Kammstrich.
6. Schulterfragment von Amphora, vertikaler Kammstrich.
7. Unterteil der Amphora, graphitiert, mit vertikalen Riefen.
8. Schulterfragment, graphitiert, mit feinen Rillen.
9. Becher, H. 6,8 cm (rekonstruiert).
10. Unterteil eines Gefäßes, rekonstruiert, H. 5,6 cm.
11. Randfragment vom Topf, Spuren von Linien.
- 12, 13. Randfragmente, gelb und schwarz.
14. Schulterfragment mit waagerechten Riefen und Stichen.
15. Oberteil vom Topf, mit Riefen.
16. Randfragment, mit Riefen.
17. Topffragment, vertikaler Kammstrich.
18. Schulterfragment von Amphora, Bände von Rillen, graphitiert.
19. Halsfragment vom Topf, waagerechter Fingerstrich, Nageltupfen am Rand.
20. Randfragment von Amphora, graphitiert.
21. Randfragment von Schale, graphitiert.
22. Randfragment eines Topfs.
- 23, 24. Zwei Bandhenkel.
25. Hals und Schulterfragment vom Becher, Reste von Kannelur und von roter Engobe.
26. Halsfragment vom eiförmigen Topf, schwach vertikal geglättet.
27. Oberteil einer Schale, vertikaler Kammstrich.
28. Oberteil eines Topfs mit Leiste.
- 29, 31 Fragmente einer Amphora und eines ähnlichen Gefäßes, graphitiert, Bände von feinen Rillen.
- 30, 32. Fragmente mit Bänden von Rillen und Glättung.
33. Topfoberteil, Kammstrich.
- 34, 35. Tassenfragment, waagrechte Riefen, graphitiert.
37. Randfragment einer Tasse.
- 38, 39. Wandbruchstücke mit Rillen- und Bandverzierung.
40. Fragment eines Tassenunterhalses mit Rillenverzierung.
41. Hals- und Schulterfragment.
42. Topfhalsfragment.
43. Hals- und Schulterfragment einer Amphora.
44. Randfragment eines Bechers, vertikale Riefen.
45. Schulterfragment einer Amphora, graphitiert, waagrechte Riefen in Bänden.
46. Eisenspitze, mit Tülle, Ende angebrochen, Bergbauminstrument, erh. L. 17, 5 (rekonstr. 19) cm, Tülle D. 3,5 cm.
47. Bronzering vom ovalen Querschnitt, D. 2,8 cm.

Hütte 4/78 (12). Unregelmäßige Grube mit Keramik und Holzkohlen.

Eing.-Nr. 104/78, Taf. XXVIII B:1–12; XXIX:13–23.

1. Oberteil eines La Tène-Topfs, D. 29 cm, erh. H. 9,2 cm.
2. Halsfragment einer Amphora.
3. Dickwandiges Halsfragment.
- 4, 5. Fragmente von dünnwandigen Bechern, graphitiert.

6. Halsfragment eines eiförmigen Topfs.
 7. Doppelkegelrandfragment, Spuren von vertikaler Glättung.
 8. Henkelfragment eines eiförmigen Topfs.
 - 9, 10. Halsfragmente von Töpfen, Kammstrich.
 11. Topfhalsfragment, Rillen.
 12. Dickwandiges Fragment eine Vorratsgefäßes, plastische Leiste mit Tupfen.
 13. Schulterfragment, Bänder von Riefen in Halbbogen.
 - 14 Fragment eines Rings mit Loch, etwa ein Viertel erhalten.
 - 15–17. Wandscherben mit Kammstrich in Bändern.
 18. Hälfte eines Ringes, D. 9 cm.
 - 19, 20. Fragmente von fünf Ringen mit rechteckigem Querschnitt.
 21. Steinmühle, 22×15 cm.
 22. Steinmühle, 22,5×18 cm.
 23. Steinmühle, 22×15,5 cm.
 24. Größerer Teil eines Vorratsgefäßes, aus 4 Scherben rekonstruiert, gebrannt, nicht illustriert.
- Gesammelt am Ort, Eing.-Nr. 105/78.
5 Fragmente, davon zwei Randscherben, nicht illustriert.

1.9.3. Ergebnisse 1978

Im J. 1978 hat die Expositur die Untersuchung beendet. Die Lokalität war an der Süd- und Ostseite mit einem steinernen Wall befestigt, im Süden stark zerstört. In den Schnitten wurden Štítary-Scherben, im Schnitt IV auch mittelalterliche Scherben gefunden. In den Hütten haben wir Štítary-Keramik gefunden, im Objekt IV befand sich ein latènezeitliches Gefäß. Die drei Hütten ähneln denjenigen, die im J. 1973 entdeckt wurden.

1.10. Ergebnisse.

Die Bergsiedlung war 9,3 Ha groß, der Steinwall an der Süd- und Ostseite war 237 m lang. An der Westseite hinter dem Bach wurde die Befestigung erst im J. 1976 in der Länge von 150 m entdeckt; sein Ende an der SW Seite am Bach ist unbekannt. An der Nord- und Westseite war die Siedlung unbefestigt. An der Nordseite am Hang des Berges Jedlová steigt das Terrain rasch nach oben. Wie die Funde aus dem Erdwall und unter ihm zeigen, die Befestigung entstand während der Štítary-Stufe am Anfang Ha B2. Einige Funde beweisen Besiedlung in der älteren und mittleren Burgwallzeit (9.–10. Jh.) und im Mittelalter im 15. Jh. Es gibt kaum Zweifel, dass die Bevölkerung sich mit Bergbau beschäftigte, doch überzeugende Spuren dessen, welche Metalle dies waren, fehlen bisher.

Die bisherigen Untersuchungen zeigen:

- die unzulängliche Anzahl der Tierknochen, die in ähnlichen Objekten reich vertreten sind, zeugen nicht von dauerhafter Siedung;
- in der Gegend sind Spuren von Bergbau und Bearbeitung von Eisenerzen bekannt;
- die schwere Walderde mit viel Gneis ist für Landwirtschaft ungünstig;
- die steilen Hänge sind auch für Viehzucht ungünstig, doch Ziegen und Schafe können nicht ausgeschlossen werden;
- aus diesen Gründen können wir schliessen, dass die Siedlung, wie auch die ähnliche in Místo bei Hasištejn, hängt mit dem Bergbau zusammen, am wahrscheinlichsten handelte sich um Eisen, vielleicht auch um Edelmetalle.

2. Místo, Bez. Chomutov

2.1. Untersuchungen 1963–1964

2.1.1. Lage der Siedlung und Beschreibung der Fundorte der Keramik im Terrain

Die Siedlung liegt an der Kote 627 genannt Katzenstein, SO von der Burg Hasištejn und südlich des Pruněrov-Baches in der Höhe 630 m über N. N. (Pl. 3–5). Einige Meter südlich von der Kote 627 m liegt kleine Fläche etwa 8×10 m, wo Ing. J. Piskač und E. Neustupný Scherben sammelten. Südlich der Fläche sind noch zwei Felsen und dann sinkt das Terrain steil zum Pruněrov-Bach. Die zwei Felsen sind mit Steinmauer verbunden; die Mauer ist bis 2 m hoch und 1 m breit. Diese Mauer setzt dann am Kamm des Berges nördlich bis zur Baumschule fort, wo sie im Rechtwinkel zur Waldstrasse am Hang nach unten biegt. Die Mauer ist neu, sie ist aus etwa 50×20 cm großen Steinen gebaut und an beiden Seiten gut fassioniert. An einigen Stellen wird die Mauer unterbrochen von bis 3 m tiefen Gruben. An der kleinen Fläche unter der Kote 627 m wurde die meiste Keramik gefunden (Eing.-Nr. 235/63-1). Auf den Steinen neben der Fläche lagen Scherben, die aus den Wurzeln der umgestürzten Bäume stammten, die bei der Terrainsarbeiten an der Fläche gesammelt wurden (Eing.-Nr. 235/63-2). Unter den Wurzeln der umgestürzten Bäume sammelte J. Neustupný weitere Keramik und Holzkohlen (Eing.-Nr. 235/63-3). Unter den Wurzeln von zwei Bäume war rotgebrannter Lehm, vielleicht aus den Herdstellen. An der Westseite der kleinen ebenen Fläche an der Steinmauer lag auch Keramik (Eing.-Nr. 235/63-6). Aus dieser Fläche führt zum Dorf Mís-

to ein Waldweg, entlang des Weges sind am Hang Schuttkegeln aus Stollen. Aus diesen entstammt wohl die Probe des Erzes, die analysiert wurde (Eing.-Nr. 235/63-4). Andere Scherben hat J. Neustupný an dem Wege etwa 50 m nördlich vom großen Steinblock und 300 m von der Ruine eines Hauses (Eingangs-Nr. 235/63-4, 5). Andere Scherbengruppe stammt von etwa 20–30 m vom Ende des Weges, wo der Weg schnell zur Baumschule sinkt (Eing.Nr. 235/63-7). E. Neustupný untersuchte im J. 1964 auch zwei Stollen. Die erste, 86 m westlich von der Hausruine, war 14 m lang, geöffnet, dann vom Schuttkegel blockiert. An einigen Stellen waren Spuren nach dem Bohrer. Die Stolle 2 ist von der Stolle 1 159 m entfernt, bis 16,5 m zugänglich und endet in Fels mit Spuren vom Bohrer. Etwa 10,5 m vom Eingang war die Stolle viel enger, und an beiden Seiten Spuren von Spitzbeil sichtbar. Weitere zwei Stollen sind länger, waren aber nicht gründlicher untersucht; die übrigen Stollen und die Schacht wurden überhaupt nicht untersucht. Alle entstammen der Prospektion nach Erzen in den 60er Jahren des 20. Jh.

2.1.2. Geschichte des Fundortes

Die Siedlung entdeckte Ing J. Piskač aus Prag bei geologischer Prospektion; er fand an er Kote 627 Mühlstein und Štítary-Scherben, die er dem Nationalmuseum in Prag widmete. Durch das Nationalmuseum erfuhr von der Lokalität E. Nestupný, 9. 11. 1963 besuchte den Ort und sammelte Keramik, am 29. 10. 1964 zusammen mit dem Verfasser. Zehn Jahre später (am 30. 4. 1973) sammelte hier D. Koutecký weitere Keramik (FB 602/73). Kleine Testgrabung folgte am 6. bis 10. September 1973 (FB 1146/73). Fünf Sondagen wurden an Orten gelegt, wo die meiste Keramik gesammelt wurde. Es zeigte sich, dass es sich um Kulturschicht handelt, die als Folge von Erosion in höheren Lagen entstand. Es wurden keine Spuren von Objekten festgestellt. J. Záruba hat die Stollen und andere Objekte am 16. Oktober 1976 gemessen (FB 623/76).

2.1.3. Beschreibung der Funde

Fläche unter der Kote 627, gesammelt, Eing.-Nr. 235/63-1, Taf. XVIIA:1–6.

1. Kleine Tasse mit ausgeladenem Rand, Spuren von Graphitierung. H. 7, 3 cm.
2. Teil ähnlicher Tasse.
3. Randfragment einer S-förmigen Tasse.
4. Schulterfragment einer Amphora.
5. Wandfragment mit Kammstrich in Bänden.
6. Rundlicher Schlagstein, Kanten abgerieben, D. 7,3 cm.

Fläche südlich der Kote 627, Lesefund, Eing.-Nr. 235/63-2, Taf. XVIIIB:1–5.

1. Wandfragment mit einzeln gepressten Riefen.
2. Topfrandfragment.
3. Schulterfragment von einer Tasse, feine Rillen im Rechteck.
4. Bauchfragment, Kammstrich.
5. Topfrandbruchstück.

Fläche südlich der Kote 627, unter Wurzeln der Bäume, Eing.-Nr. 235/63-3, Taf. XVIIIC:1–5

1. Schalenfragment mit eingezogenem Rand.
2. Randfragment einer Tasse.
3. Topfrandfragment.
4. Wandfragment mit Kammstrich in Bänden.
5. Wandfragment mit vertikalen Riefen.

Unter der Kote 627, in der Nähe der Stollen, Eing.-Nr. 235/64-4: Probe. Stein.

Unter der Kote 627, Am Weg beim Futtertrog, gesammelt, Eing.-Nr. 235/63-6.
Drei Wandfragmente mit Kammstrich (nicht illustriert).

Am Weg von der Kote 627, Eing.-Nr. 235/63-7, Taf. XVIII A:3.

- 1–2. Fünf dickwandige Wandfragmente (nicht illustriert).
3. Schalenfragment, Rand eingezogen, glatt.

Unter der Kote 627, 300 m vom Futtertrog, 9 m oberhalb des Weges, unter den Wurzeln eines Baumstocks, Eing.-Nr. 146/64, nicht gezeichnet: 3 Randscherben, eine Schulterscherbe und ein dünnwandiges Wandfragment.; 3 dünnwandige Scherben, alle korrodiert.

Unter der Kote 627, 390 m vom Futtertrog, 147/64, Eing.-Nr. 284/65, Taf. XVIII A:2.

1. Mittelalterliches Topffragment, Taf. XVIII A:1.
2. Grobe Scherben (30 St.) vom demselben Gefäß.
3. Grobe Halsscherben einer Amphora
4. Fragment einer Amphora

Unter dem Futtertrog gebrannte Ziegeln und Steine und 390 m vom Futtertrog im gelben Lehm Scherben, 20 cm unter der Oberfläche, Eing.-Nr. 151/64, nicht illustriert.

2.1.4. Schlussfolgerungen von der Prospektion 1963–65

Vom Charakter der Siedlung kann nichts gesagt werden, alle Keramik war nur an der Oberfläche gesammelt. Aus 109 Scherben überwiegen Wandfragmente (76 : 33). Überwiegt mittelwandige Ware (eiförmige Töpfe, Schalen, dick-

wandige und dünnwandige Gattungen sind weniger vertreten. Die Funde können in die Mittelstufe der Štítary Kultur eingereiht werden. Im J. 1963 gesammelte hier J. Neustupný 6 Gesteinproben; F. Kordač analysierte sie im Labor des Archäologischen Instituts Prag mit dem Spektroprojektor und fand in allen Erzproben 40–50 % Eisen, was nach ihm davon zeugt, dass hier Eisen gewonnen wurde. Nach Kordač repräsentieren die Proben Abfälle, die nicht zum Schmelzen bestimmt wurden. Die Proben sind jedoch nicht datierbar. Auf jeden Fall die Bergsiedlungen in der Region hingen mit der Prospektion vom Bergbau zusammen, doch werden noch weitere Untersuchungen nötig, um konkreter über den Bergbau sprechen zu können (FB 617/76). Nach den Archivquellen stand im J. 1447 in Místo Eisenschmelzhütte. Im 16. Jh. wurde hier durch Bergbau Silber und Eisen gewonnen. Im J. 1520 wurde Místo als Städtchen von Bergleuten erwähnt (Bílek – Jágl – Urban 1976, 37, 49, 57); im 1449 Hammer beim Forsthaus Röhr und Silberminen.

2.2. Grabung 1973

2.2.1.–2.

Sonde I: 600×150 cm, Rinne 60×150 cm. Am Boden, 20 cm tief gewachsener Felsen, im Süden an der Oberfläche. In der Rinne 70 cm tief. Füllung graubraune Walderde, Unterlage gelber Ton und in dem Südteil Felsen.

Keramik: Eing.-Nr. 253/73-1-2, Taf. XXXA:1-4.

1. Fragment eines dickwandigen Gefäßes, vertikale Riefen.
2. Randfragment, grob, braun.
3. Randfragment einer Tasse.
4. Wandfragment, mit horizontaler Glättung.

Sonde II: 300×150 cm, 45–85 cm tief. Füllung: bis 45 cm graubraune Walderde, unten gelber Lehm.

Keramik: Eing.-Nr. 254/73-1-2, Taf. XXXB:1-12.

- 1, 5. Kleine Randfragmente.
2. Dickwandiges Topfrandfragment.
3. Dünnwandiges Fragment einer Tasse, graphitiert..
4. Fragment vom ausgeladenem Rand einer Amphora, mit Rand.
6. Halsfragment eines Topfs, Riefen in Bänden.
- 7-8. Wandfragmente mit Riefen.
9. Randfragment eines eiförmigen Topfs, vertikaler Kammstrich.
10. Gefäßwandfragment mit Rillen.
- 11-12. Wandfragmente mit Kammstrich.

Sonde III: 300×150 cm, 70 bis 90 cm tief. Füllung: graubraune Walderde mit Steinen und Scherben bis 40cm, unten bis 95 cm gelber Ton.

Keramik: Eing.-Nr. 255/73-1-2, Taf. XXXC:1-7.

- 1, 3, 4. Wandfragmente mit vertikalen Riefen.
2. Topfrandfragment.
5. Gerades Randfragment, wohl aus einem Topf.
6. Randfragment mit vertikalen Rillen.
7. Dünnwandiges Randfragment.

Sonde IV: 300×150 cm, 80 bis 120 cm tief. Füllung: graubraune aschenartige Walderde mit Keramik bis 80 cm, tiefer gelber Lehm bis 120 cm, unterhalb gewachsener Fels.

Keramik: Eing.-Nr. 256/73-1-3, Taf. XXXD:1-10.

- 1-2. Randfragmente von Amphoren, innen mit Kanten.
3. Schalenfragment, Rand eingezogen.
- 4, 9. Schulterfragmente von Amphoren, Spuren von wagerechten Riefen.
5. Schulter- und Halsfragment einer Amphora.
6. Wandfragment, Kannelur und Bände von Rillen.
- 7, 8. Wandfragmente mit breiten Riefen.
10. Wandfragment, vertikale Riefen.

Sonde V: Eing.-Nr. 247/73-1-2, Taf. XXXI:1-15 und XXXII:16-32.

1. Bauch einer Amphora mit zwei Rillenbänden.
- 2, 3, 4, 6, 13, 14. Dickwandige Scherben mit Kammstrich.
5. Becherrandfragment, Spuren der Graphitierung.
7. Randfragment mit Riefen.
- 8.-9. Zwei Fragmente: Boden und Wand, vertikale Riefen.
10. Fragment von stark gebogenem Gefäß.
11. Hals- und Bauchfragment von Amphora, Band der Rillen.
12. Zwei Randfragmente eines Siebgefäßes.
15. Bandhenkel.
16. Topffragment mit ausgezogenem Rand.
17. Randfragment einer Amphora, Rand abgeschnitten und ausgezogen.

- 18, 20, 22. Dickwandige Randfragmente.
 19. Randfragment mit seichten vertikalen Riefen.
 21. Randfragment einer Schale, Rand ausgeladen.
 23. Topfrandfragment.
 24. Teil vom Spinnwirtel, D. 4,8 cm.
 25, 26, 31. Randfragmente mit vertikalen Riefen.
 27. Topfrandfragment.
 28. Topfschulterfragment mit vertikalen Rillen.
 29, 30. Wandfragmente mit Kammstrich.
 32. Bauch, zusammengeklebt von 25 Scherben, Kammstrich.

Zwischen Sonden I bis IV, Eing.-Nr. 258/73-1, Taf. XXXIII:1-6.

- 1, 2, 3. Schulterfragmente, vertikale Riefen.
 4. Bauchfragment vom Topf, Buckel und Bänder von Rillen, graphitiert.
 5. Silexkratzer, abgenützt, 2,5×2,4 cm.
 6. Großes Hals- und Bauchfragment, Reste der Leiste und der vertikalen Rillen (Kammstrich).

Die Grabung im Jahre 1973 brachte insgesamt 954 Scherben, davon 771 von Wänden, 71 Randfragmente, 22 vom Boden und 90 mit Verzierung. Verhältnis von Wandfragmenten zu anderen ist 4 : 1. Die mittelwandigen überwiegen über die dünn- und dickwandigen im Verhältnis 3 : 1. Unter den ersten überwiegen Fragmente von Töpfen, Amphoren und grösseren Schalen. Dünnwandige Tassen- und Schüsselfragmente sind nur schwach vertreten. Andere Funde sind nur durch einen Kratzer und ein Spinnwirtel vertreten.

2.2.3. Schlussfolgerungen 1973

In den Sonden wurden keine Objekte festgestellt, nur von oben angeschwemmte Kulturschicht; bei dem steilem Hang ist es verständlich. Auch hier ist die Absenz von Tierknochen auffallend und ebenfalls das Verhältnis der keramischen Gattungen ist anders als in den Siedlungen in der Ebene: die mittelwandigen Gebrauchsgefäße überwiegen, die feinen Tassen und Schüsseln sind selten, ebenfalls selten sind die Vorratsgefäße. Obwohl das Material für feine Datierung nicht besonders typisch ist, ist die Einreihung in die Mittelstufe der Štítary-Kultur wahrscheinlich. Die Funde aus den Siedlungen in Místo und Podhůří hängen mit der Prospektionstätigkeit zusammen. Welche Rohstoffe haben hier die Träger der Štítary-Kultur gesucht, bleibt der künftigen Forschung vorbehalten (FB Nr. 324/75).

3. Schlussfolgerung

Am Ende müssen noch die anderen Bergsiedlungen im Erzgebirge erwähnt werden: Krupka-Bohosudov (Bouzek – Koutecký – Simon 1989), Černovice, der Burgwall der Hügelgräber- und Knovíz Kultur (Smrž 1991, 80–81) und die Höhsiedlung der Štítary-Kultur in Mikulovice bei Kadaň (Smrž – Mladý 1979). Zu diesen ganz sicheren sind noch zwei neue Lokalitäten in der Umgebung der Burgen Pyšná und Rýzenburk einzureihen, die durch das Sammeln der Štítary-Scherben festgestellt wurden. V. Plachý fand dort auch Kupfererzklumpen. Aus der Aufzählung geht hervor, dass der Unterschied zwischen der Anzahl der Lokalitäten an der böhmischen und sächsischen Seite nicht mehr so groß ist (jetzt 7 : 14, vgl. früher Simon 1989). Neue Entdeckungen an der böhmischen Seite sind nicht ausgeschlossen, obwohl diese Frage bei uns systematisch nicht verfolgt ist.

4. Kommentar

Die Keramik aus Podhůří zeigt mehrere Varianten als jene von Místo; die erste Siedlung dürfte etwas früher beginnen, schon an der Wende Knovíz VI/Štítary I und dauerte in die Mittelstufe Štítary II. Die bisher gewonnene Keramik aus Místo spricht eindeutig für die Štítary-Stufe II; typische Formen von Štítary III sind nicht vertreten sowohl in Podhůří als auch in Místo. Es muss berücksichtigt werden, dass Podhůří viel mehr Material lieferte, doch es ist wenigstens wahrscheinlich, dass die Siedlung mit mehreren Hütten nach der heutigen Chronologie mehr als hundert Jahre existierte, etwa 1050 bis 900, dagegen jene von Místo etwa zwei Generationen, schätzungsweise etwa 970 bis 900 v. Chr. (vgl. Koutecký – Bouzek 1967).

Die Prospektion und Erforschung wegen des Vorkommens vom Eisenerz scheint in beiden Fällen maßgebend für die Gründung der montanen Siedlungen gewesen zu sein. Es gibt nicht viel Eisen in dieser Zeit, das neue Metall war aber nicht mehr unbekannt (Übersicht Bouzek 1985) und für kleine Gegenstände, wie Eisenmeißel, schon allgemein verwendet. Es gab auch eine Krise in den Kupferrevieren in den Ostalpen, und mehr Metall kam bis nach Böhmen vom Westen.

Die Montanarchäologie und die Erforschung der Erzlagerstätten in den Bergen gingen in der Regel zusammen, wie es z. B. der Band Montanarchäologie in Europa zeigt (Steuer – Zimmermann Hrsg. 1993). Wie schon oben erwähnt, die prähistorische Nutzung der Erzlagerstätten im Erzgebirge ist schon seit der frühen Bronzezeit bekannt (Bouzek – Koutecký – Simon 1989; adde Simon 1993; Christl – Simon 1995; Bartelheim – Niederschlag 1998). Für frühe Nutzung der Eisenlager existiert eine gute Parallele in der Lausitz (Hirse Korn 2000; Ullrich 2000).

Ohne Zweifel hat man auch in der Bronze- und Eisenzeit die Wälder und Wiesen in den Bergen besucht zum Weiden, zur Jagd; daneben in den wärmeren Perioden hat sich die landwirtschaftliche Nützung auch in die höheren Orte ausgedehnt (Blažek – Černá – Velímský 1995; Bouzek 2005; Christl 1989; 2004). Daneben existierten schon damals auch Wege zu den Nachbarn an der anderen Seite des Kammes. Der Kulmer Steg (Chlumský průsmyk) ist wohl mir Recht für den wichtigsten Übergang seit je gehalten (vgl. Blažek – Černá – Velímský 1995; Simon – Hauswald 1995), doch es gab sich auch andere Wege, und die Gegend von Chomutov als wichtiges Siedlungsgebiet in der Vorgeschichte brauchte auch einen Weg nach Westen. Doch wichtigere Wege über die Berge sind aus diesen Gegenden nicht bekannt, und nach der Beschaffenheit der Natur entlang der beiden untersuchten Orte unwahrscheinlich. Die schwierige politische Lage im Ha B 2–3 bietet auch die Möglichkeit, dass es sich hier – neben der Erzgewinnung und Schmelzen – auch um Siedlung der Flüchtlinge handeln dürfte, die in den Bergen die schwierige politische Situation zu überleben versuchten. Aus dem Mittelmeer kennen wir vergleichbare Beispiele aus Kreta, aus der Peloponnes usw. (vgl. Nowicki 2000).

Oder, wie meist im normalen Leben, waren für diese Siedlungen in den Bergen mehrere Gründe; Eisengewinnung und auch sicheres Verstecken vor dem gefährlichen Feind (in unserem Fall vor den „Kimmeriern“) könnten auch zusammengehen. Auf jeden Fall stellen diese und einige weitere Ha B-zeitliche Siedlungen im Erzgebirge willkommene vergleichende Parallele zur Erforschung des Gebietes in anderen montanen Gegenden Mitteleuropas in der späten Urnenfelderzeit und an der Wende zur Hallstattzeit.

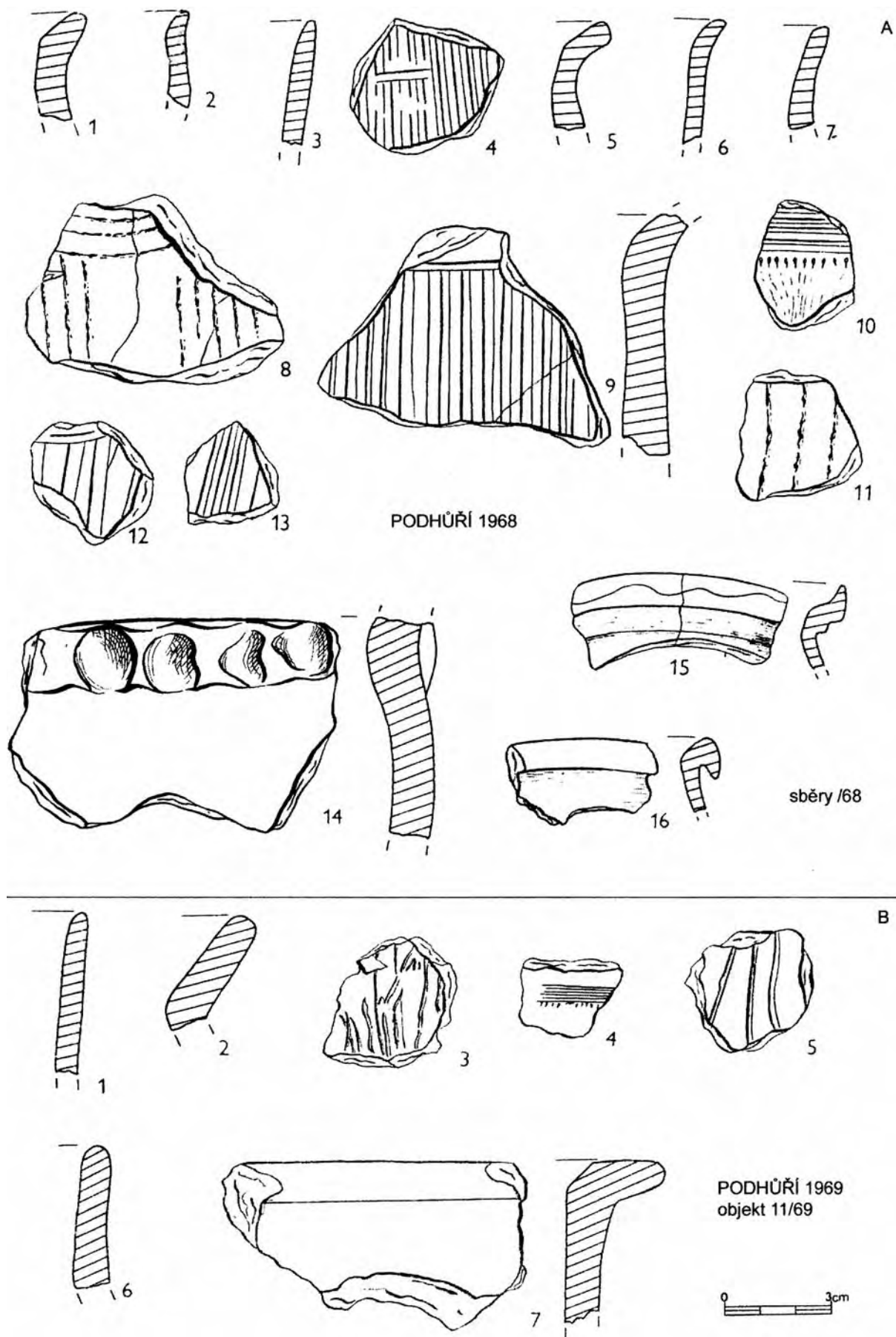
(Deutsch von J. Bouzek)

DRAHOMÍR KOUTECKÝ

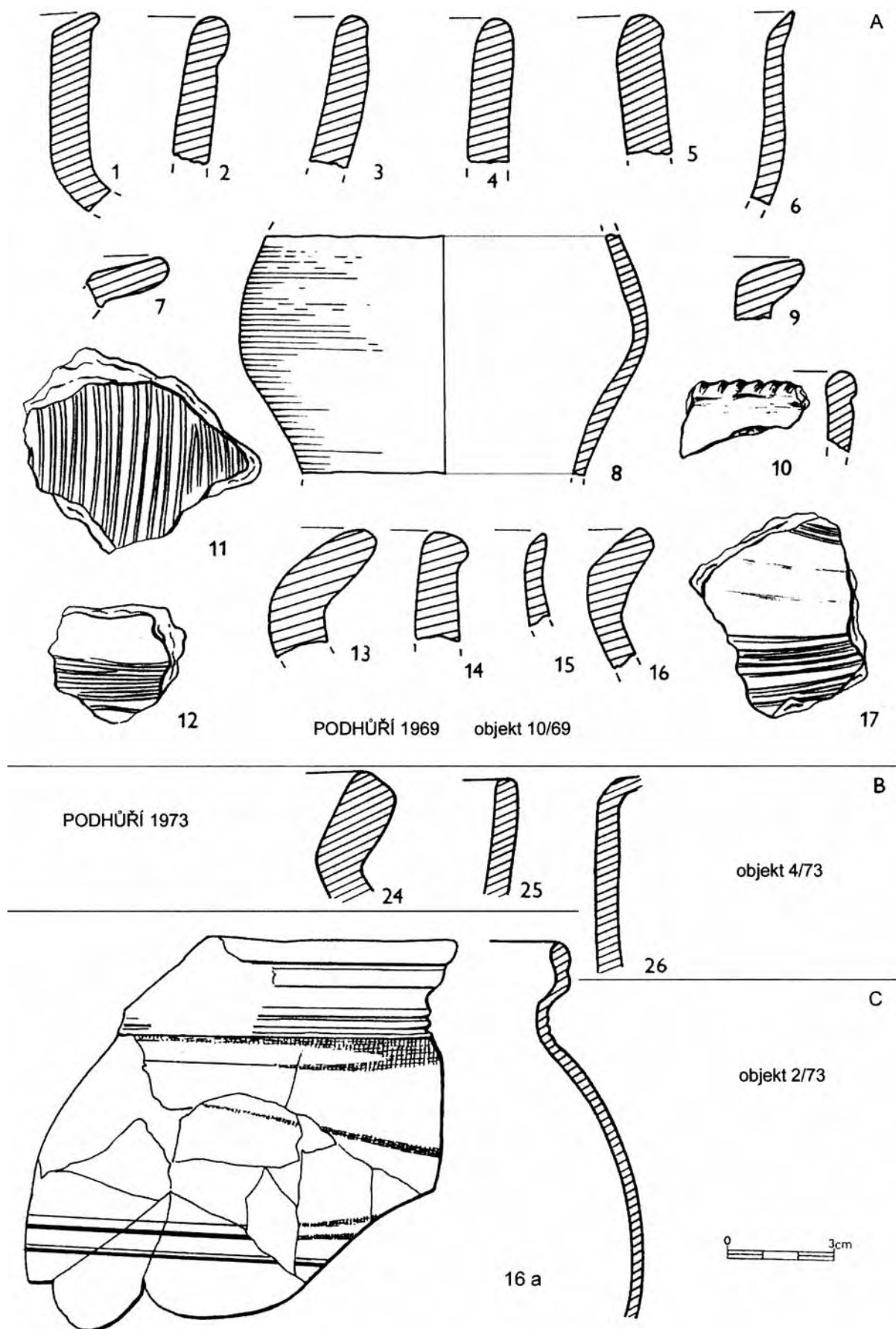
ÚSTAV ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE SEVEROZÁPADNÍCH ČECH, V. V. I., JANA ŽIŽKY 835, 434 01 MOST

JAN BOUZEK

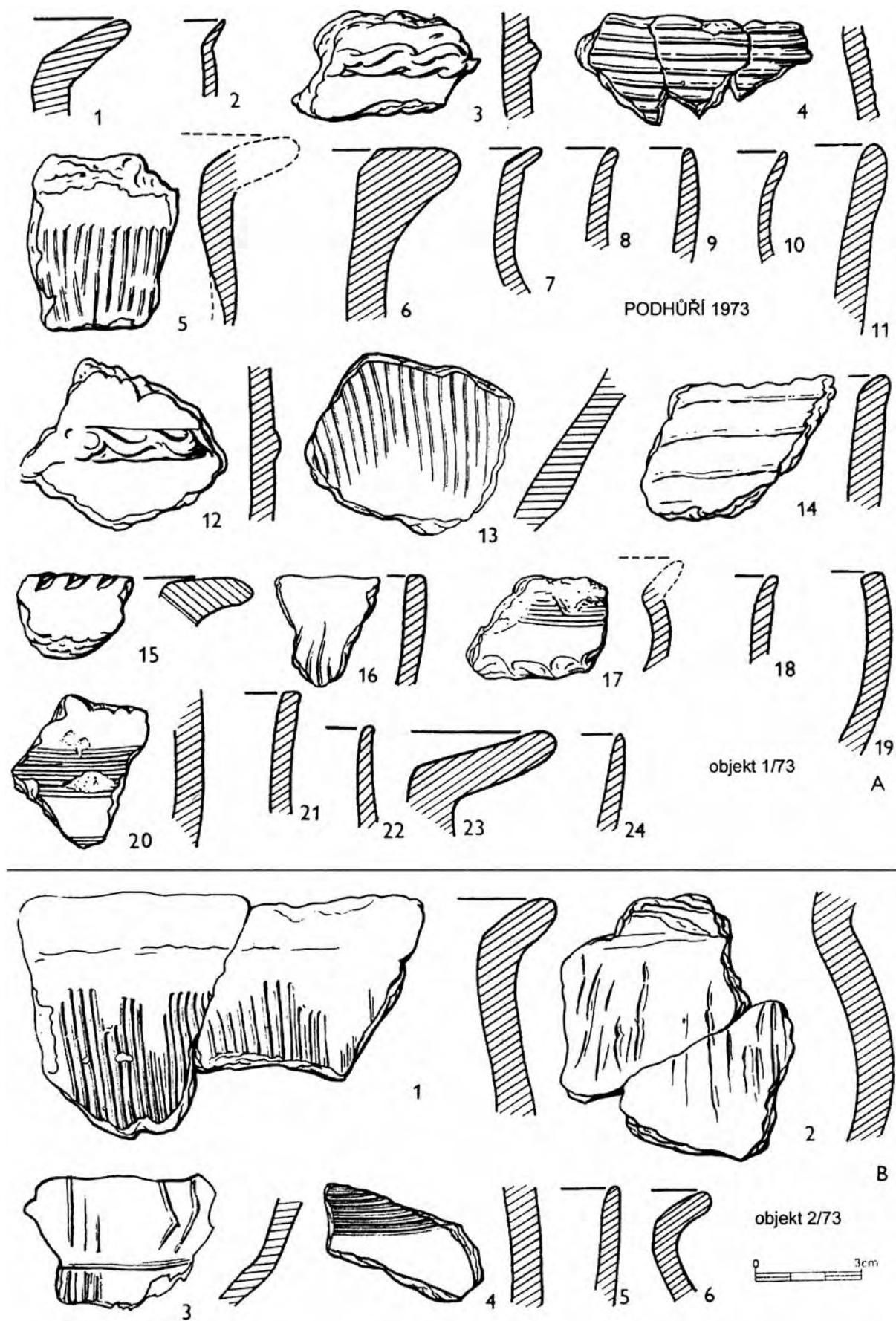
ÚSTAV PRO KLASICKOU ARCHEOLOGII, FILOZOFICKÁ FAKULTA UK, CELETNÁ 20, 116 36 PRAHA 1

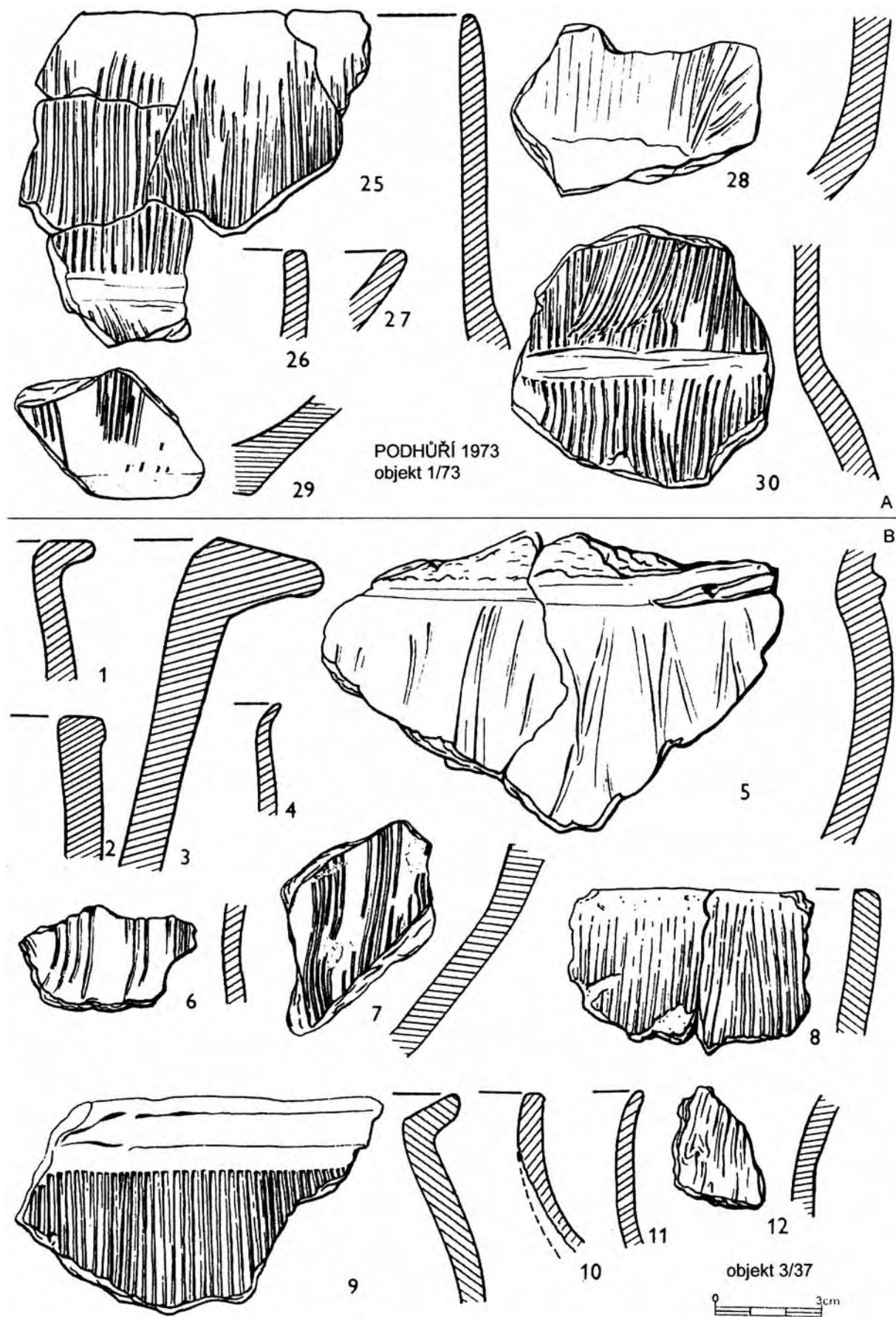
Tab. I. Podhůří-Kundratice. A: sběry 1968, místo 1–9, č. 1–16 keramika; B: výzkum 1969, objekt 11/69, č. 1–7 keramika

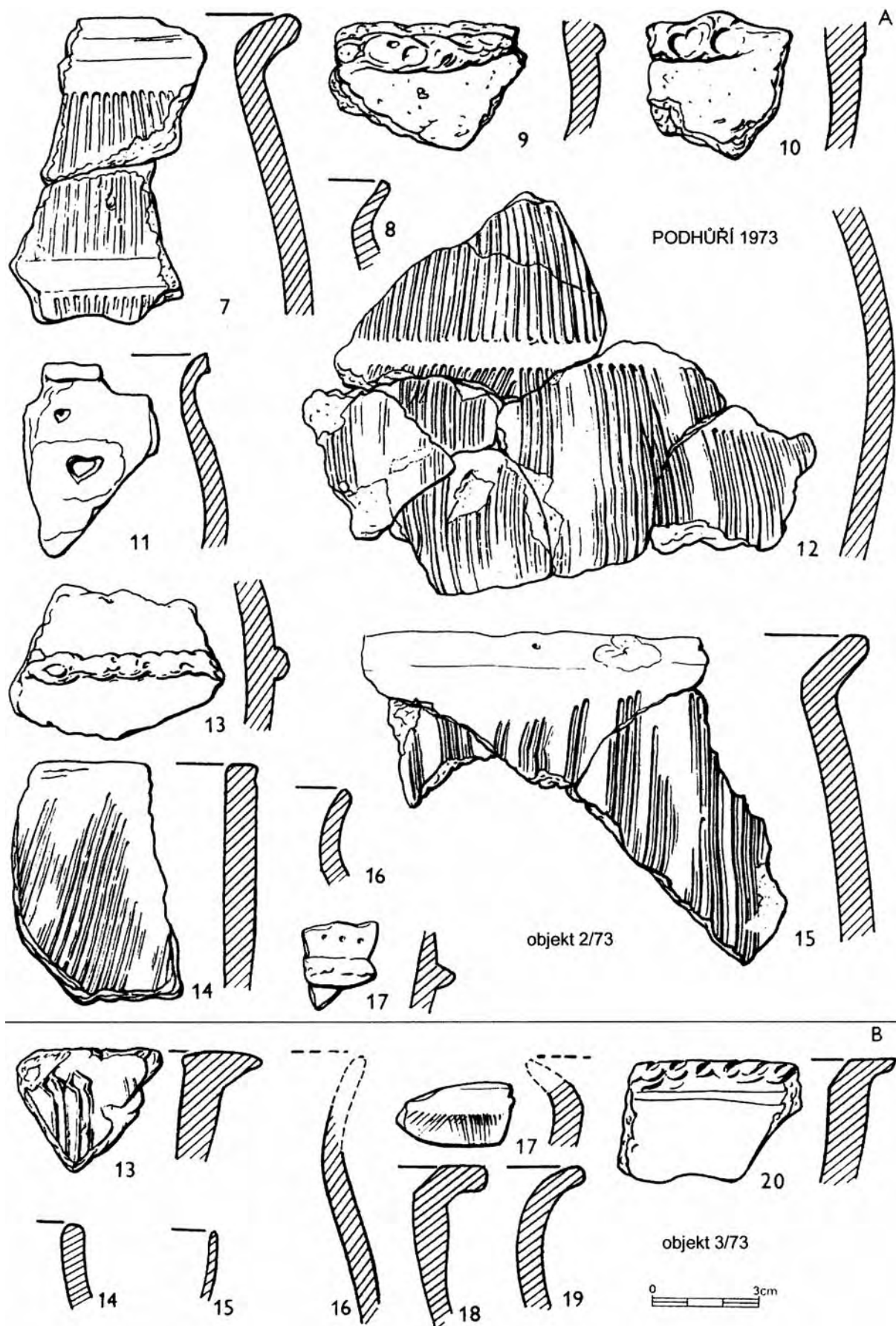
Tab. II. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1969, objekt 10, č. 1–17 keramika; B: výzkum 1973, objekt 4, č. 24–26 keramika

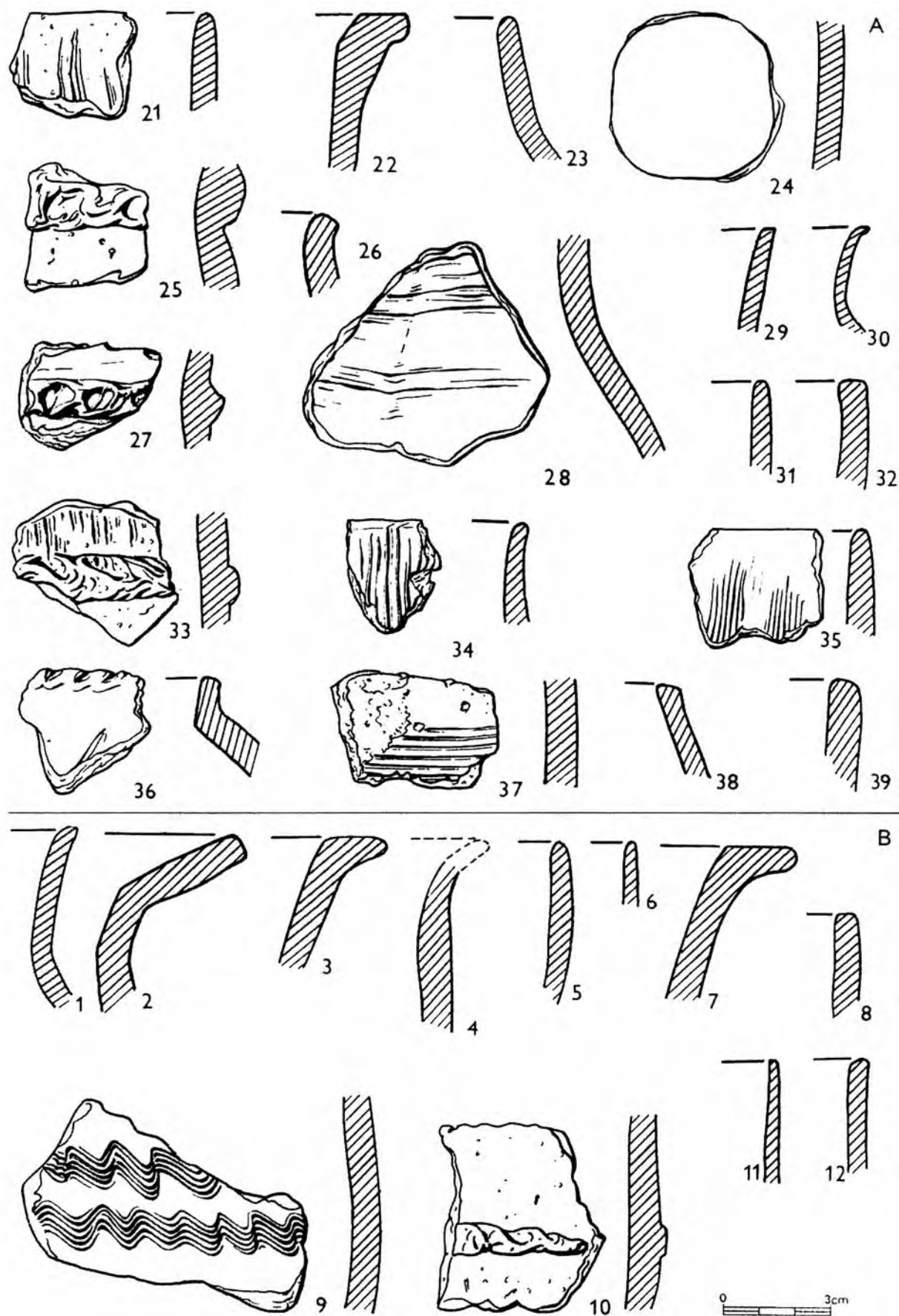
Tab. III. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1973, objekt 1, č. 1–24 keramika; B: výzkum 1973, objekt 2, č. 1–6 keramika

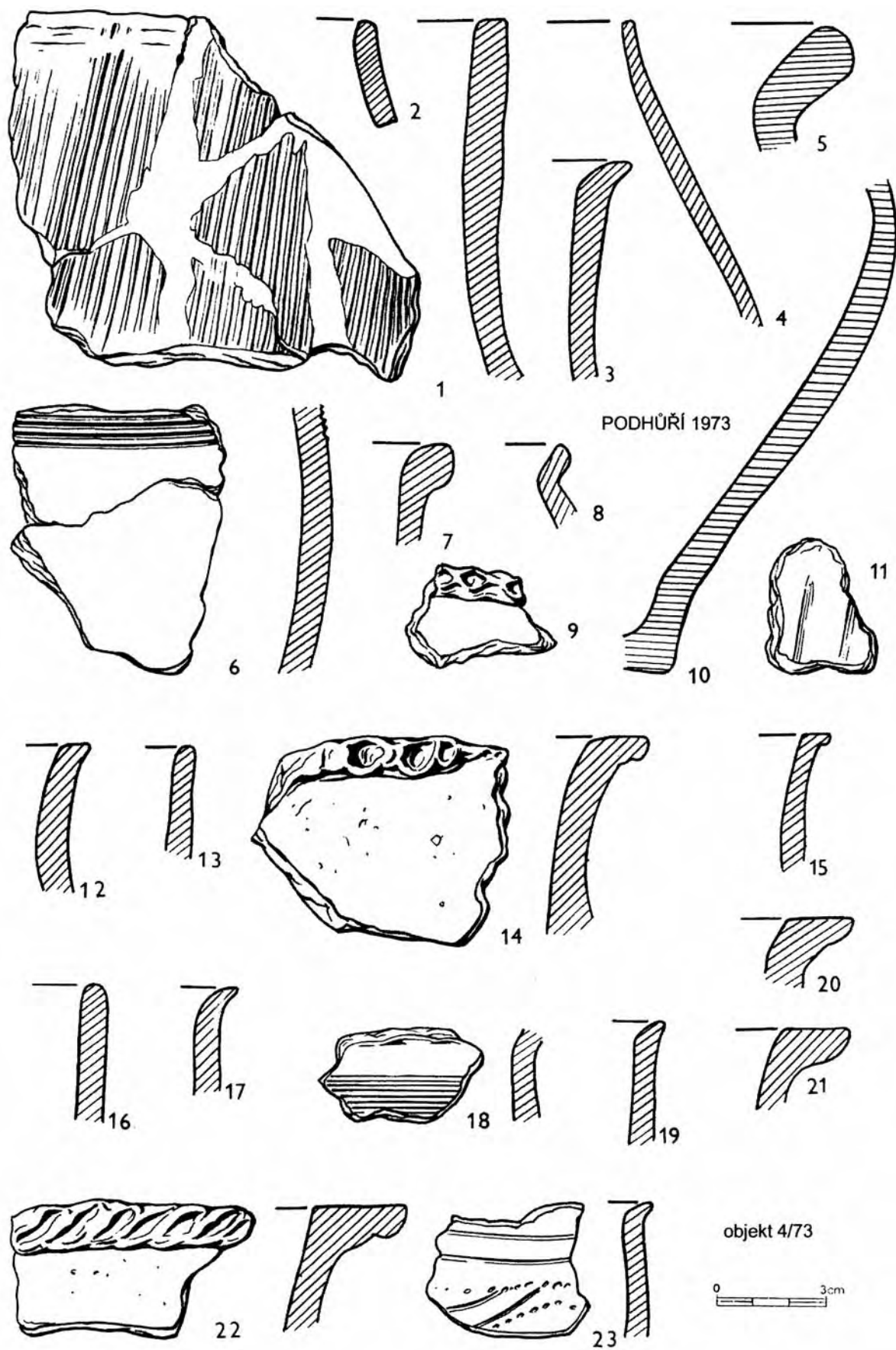
Tab. IV. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1973, objekt 1, č. 25–30 keramika; B: výzkum 1973, objekt 3, č. 1–12 keramika

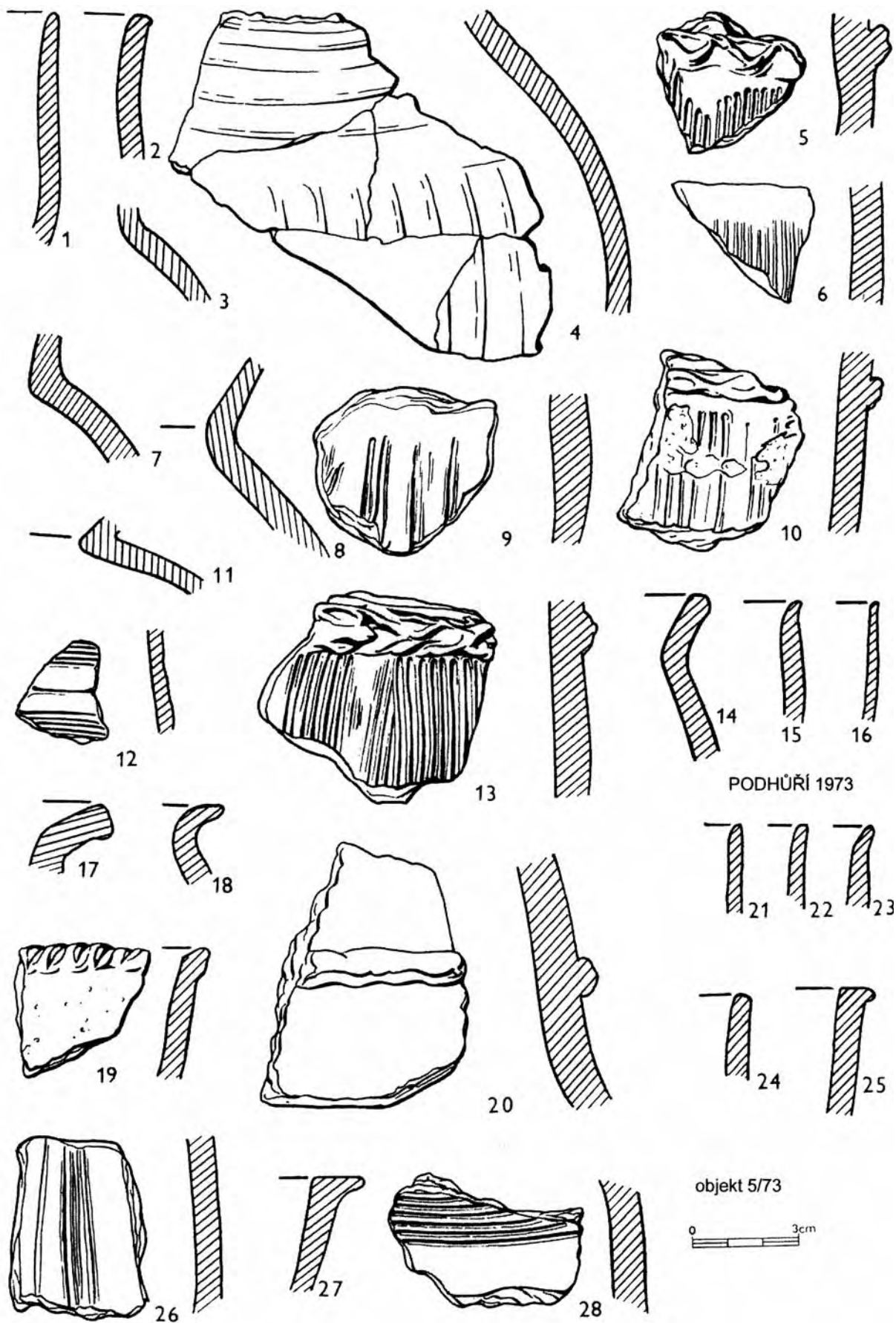
Tab. V. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1973, objekt 2, č. 7–17 keramika; B: výzkum 1973, objekt 3, č. 13–20 keramika

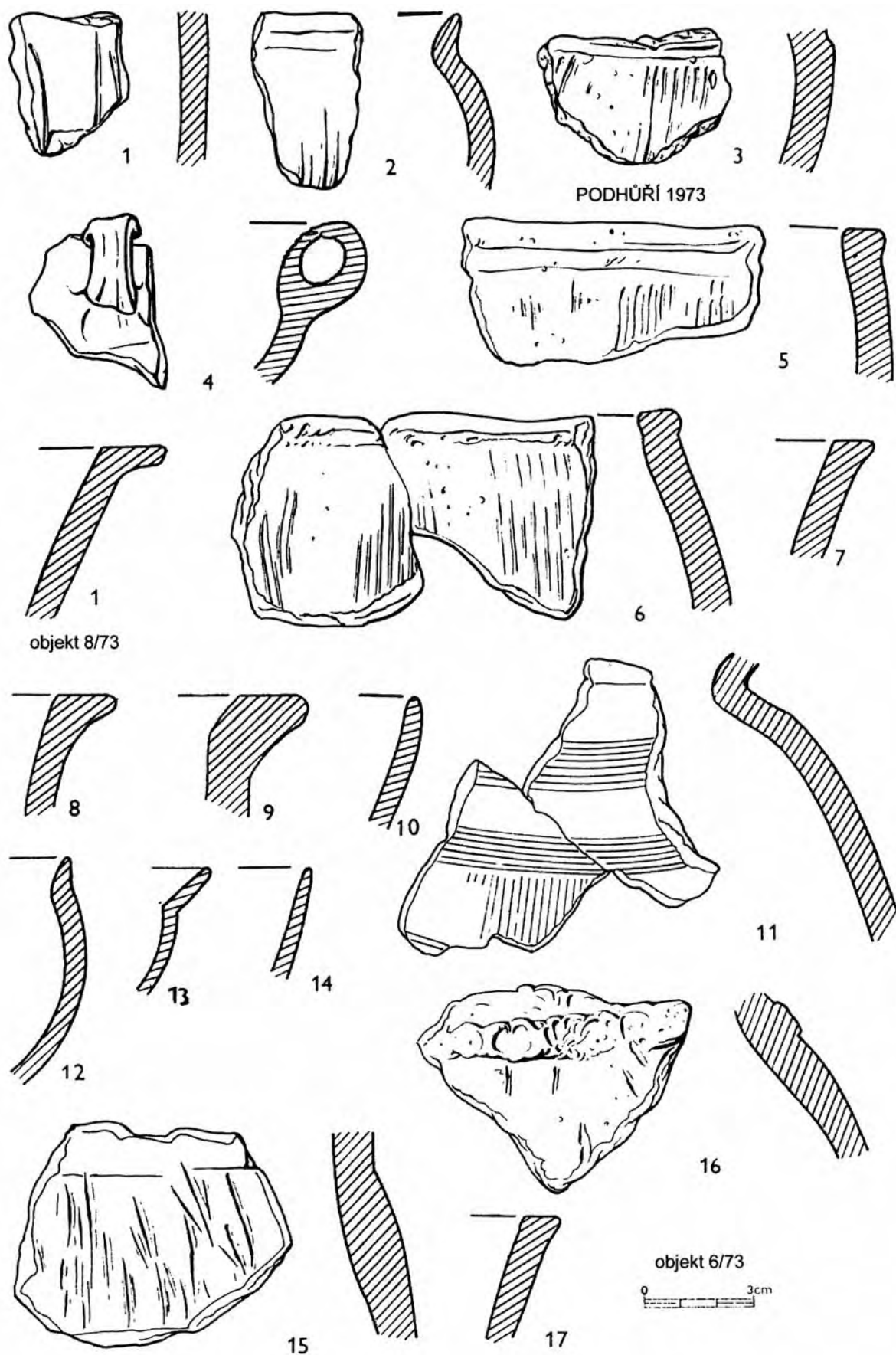
Tab. VI. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1973, objekt 3, č. 21–39 keramika; B: výzkum 1973, objekt 7, č. 1–12 keramika

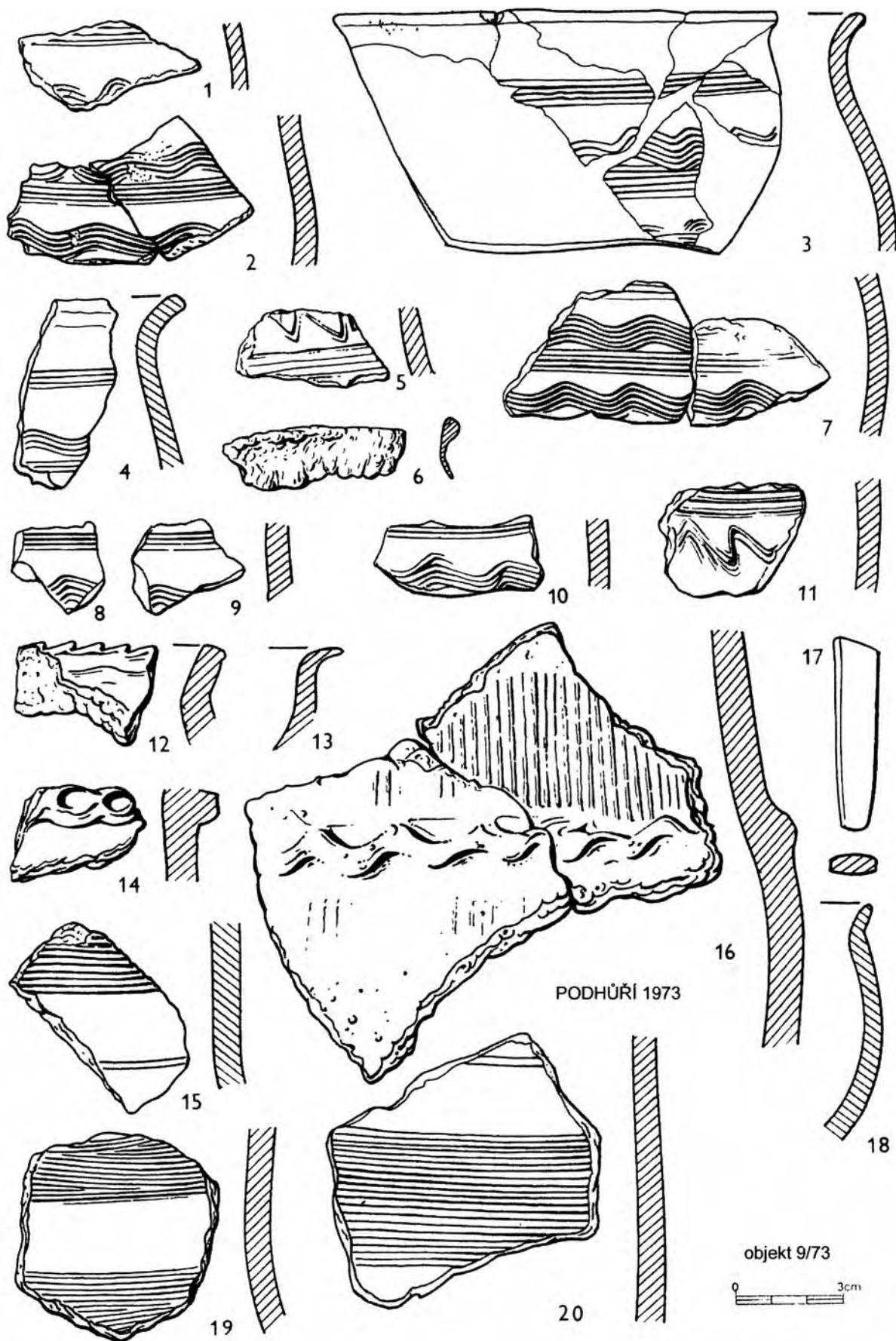
Tab. VII. Podhůří-Kundratice. Výzkum 1973, objekt 4, č. 1–23 keramika

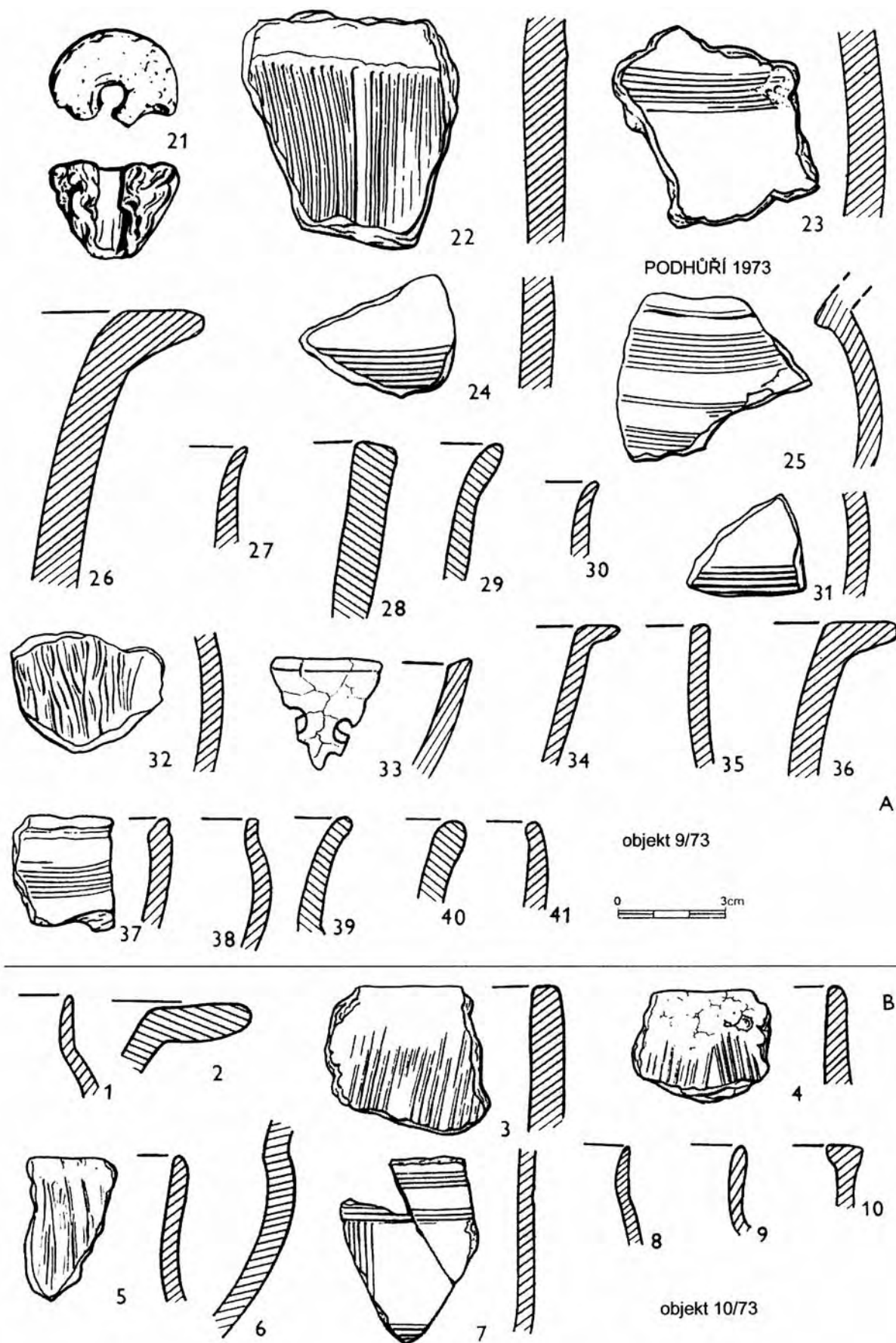
Tab. VIII. Podhůří-Kundratice. Výzkum 1973, objekt 5, č. 1-28 keramika

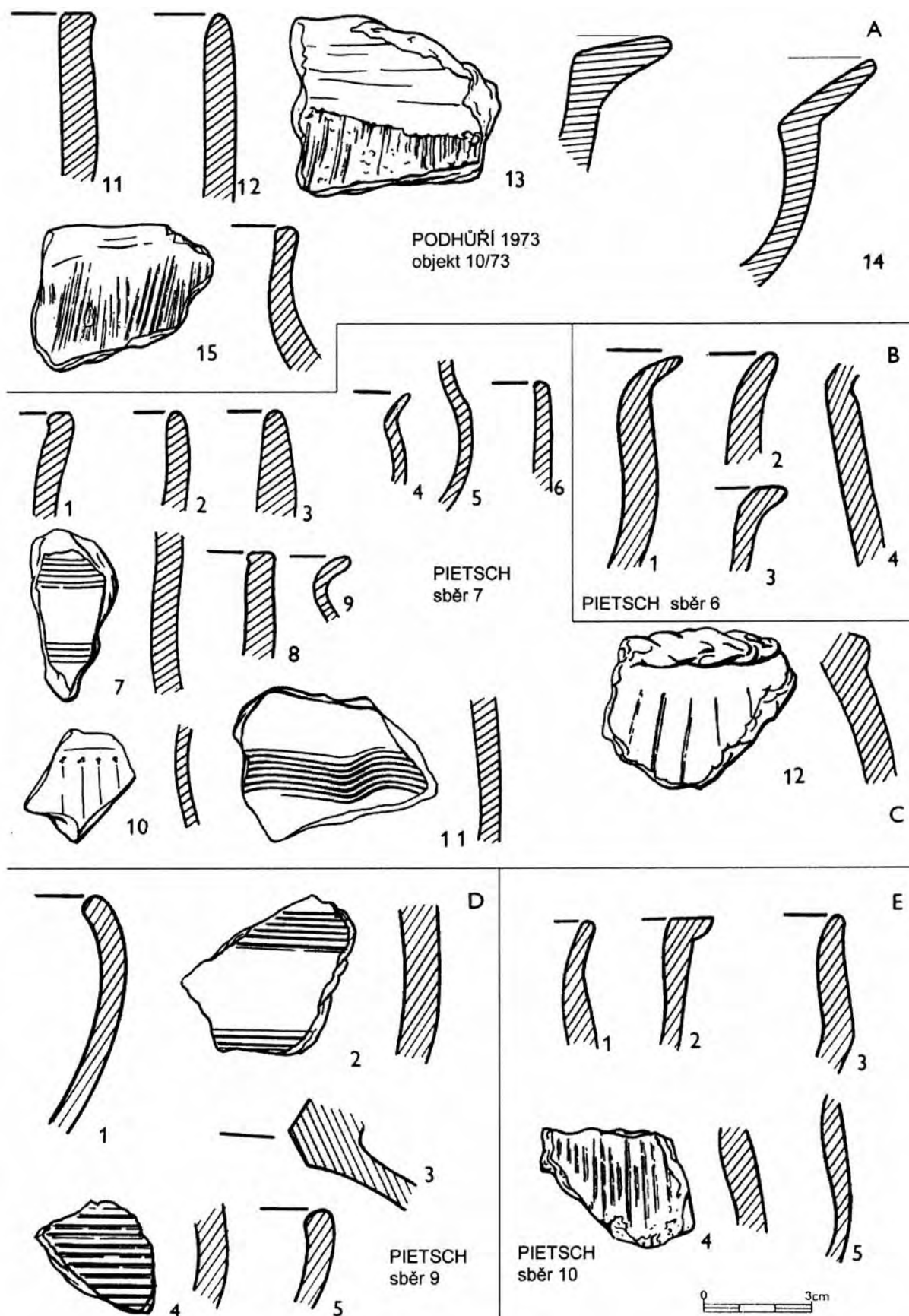
Tab. IX. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1973, objekt 6, č. 1–17 keramika; B: výzkum 1973, objekt 8, č. 1 keramika

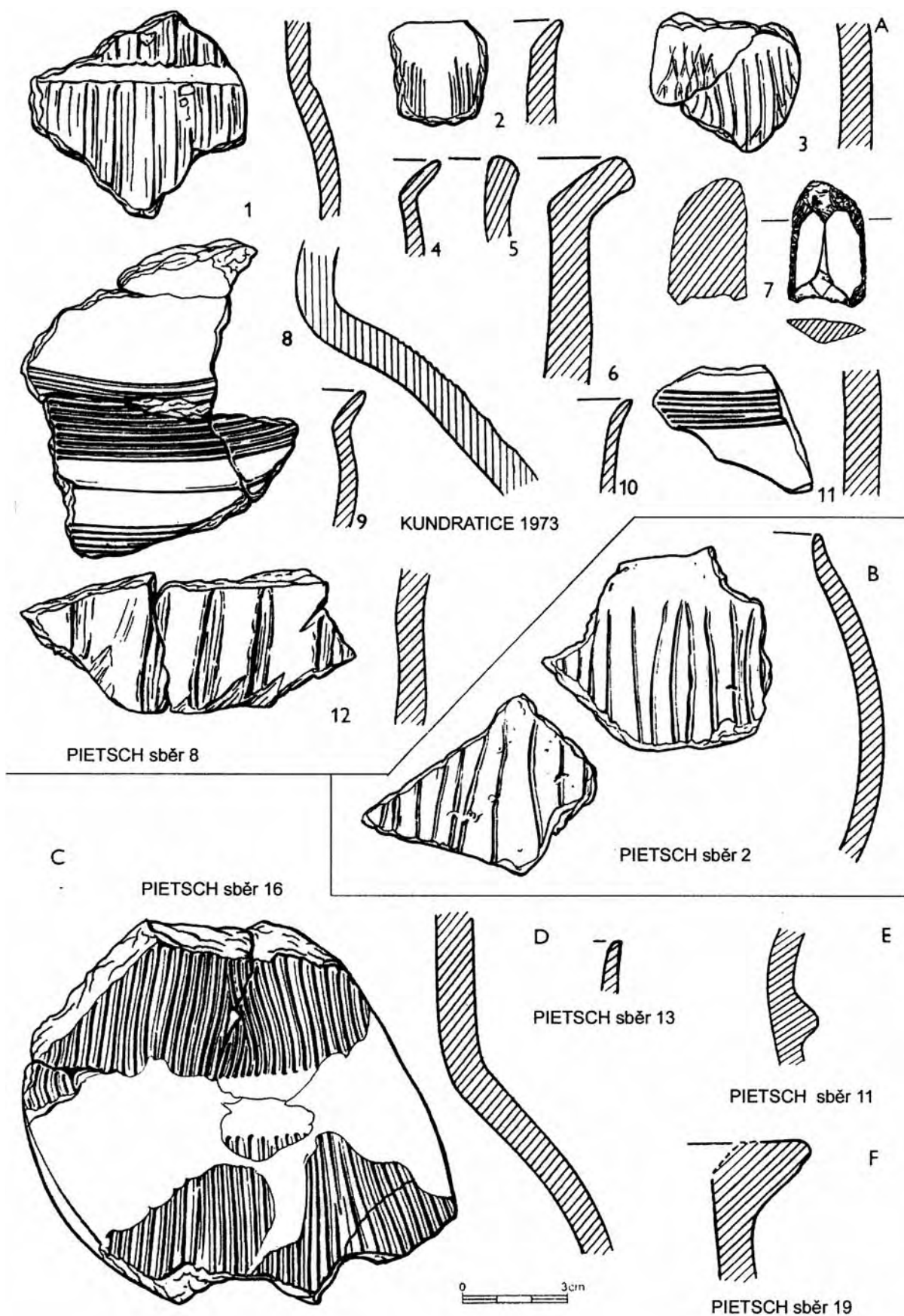
Tab. X. Podhůří-Kundratice. Výzkum 1973, objekt 9, č. 1–20 keramika

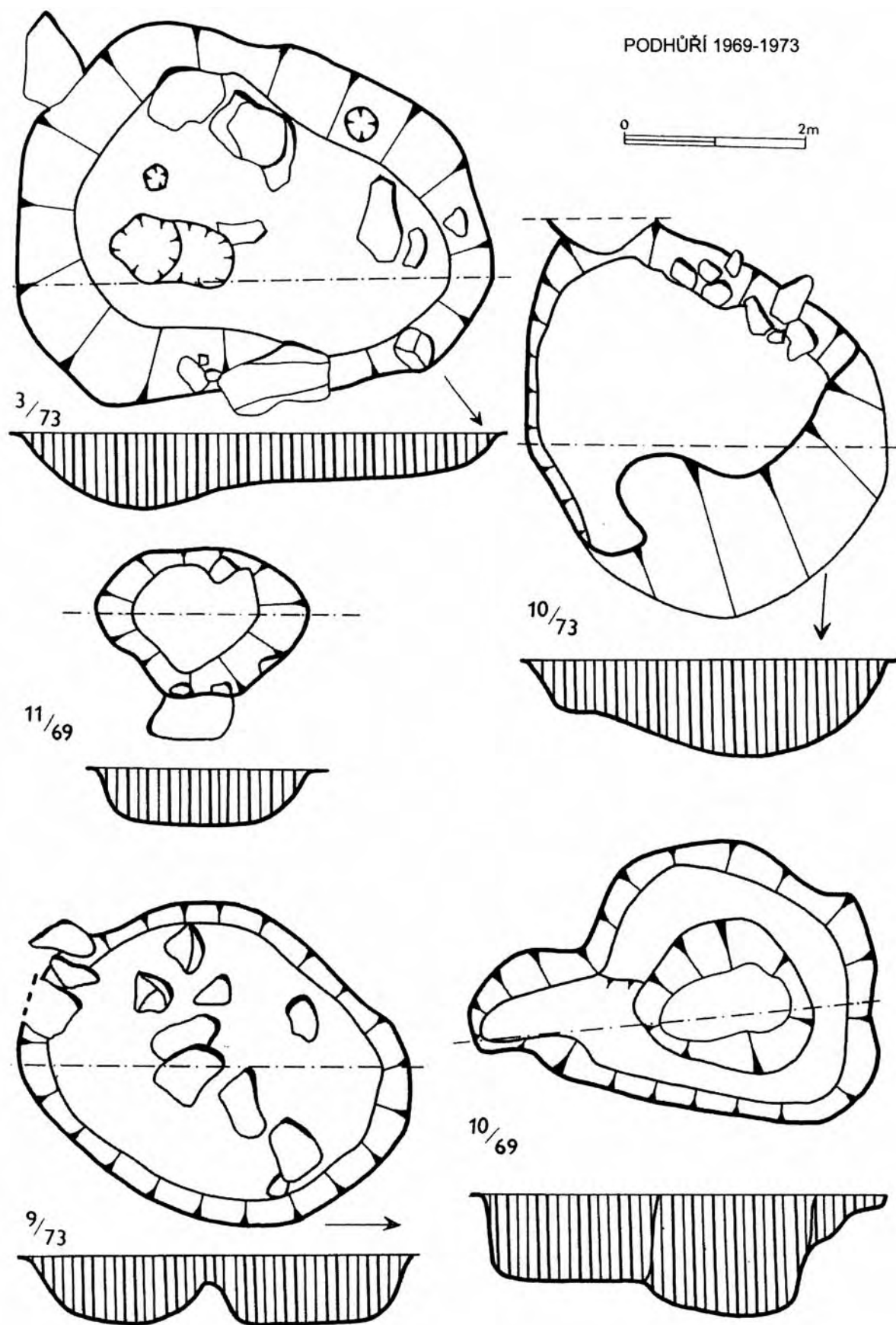
Tab. XI. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1973, objekt 9, č. 21–41 keramika; B: výzkum 1973, objekt 10, č. 1–10 keramika

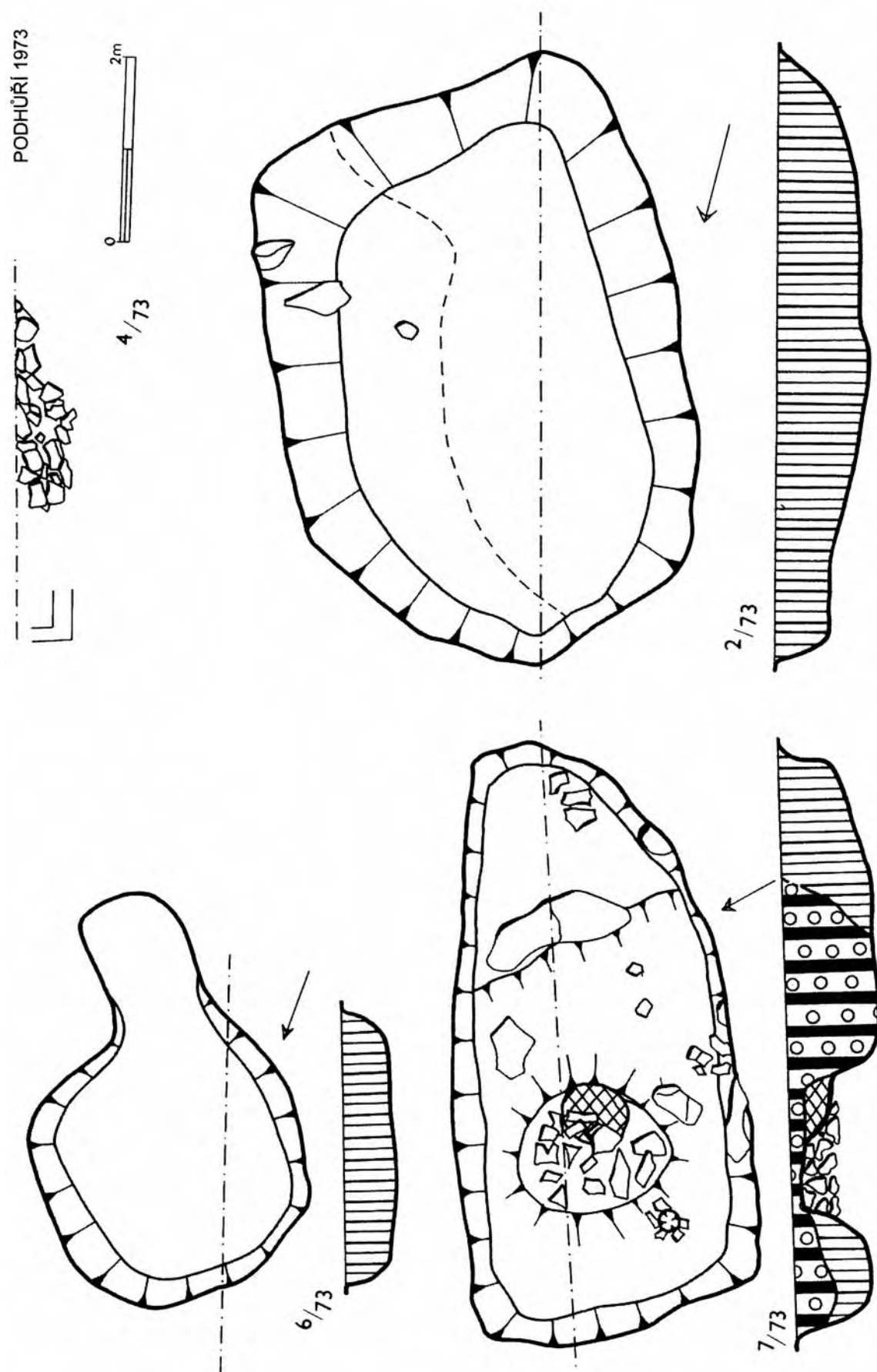
Tab. XII. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1973, objekt 10, č. 11–15 keramika; B: Pietsch 1973, objekt 6, č. 1–4 keramika; C: Pietsch 1973, objekt 7, č. 1–12 keramika; D: Pietsch 1973, objekt 9, č. 1–5 keramika; E: Pietsch 1973, objekt 10, č. 1–5 keramika

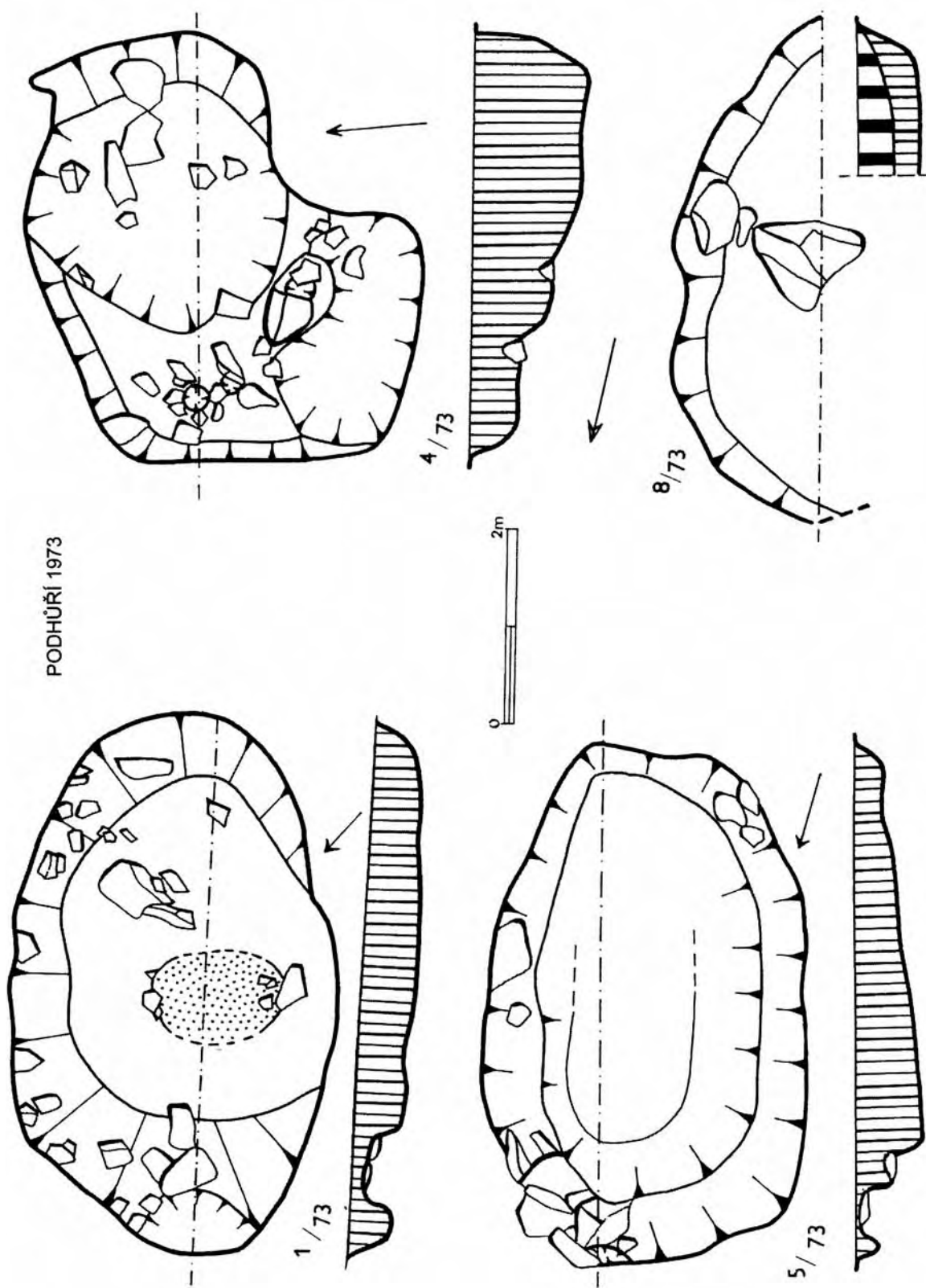
Tab. XIII. Podhůří-Kundratice. A: Pietsch 1973, sběr č. 8, č. 1–12 keramika; B: Pietsch 1973, sběr č. 2, č. 1–3 keramika; C: Pietsch 1973, sběr č. 16, keramika; D: Pietsch 1973, sběr č. 13, keramika; E: Pietsch 1973, sběr č. 11, keramika; F: Pietsch 1973, sběr č. 19, keramika

Tab. XIV. Podhůří-Kundratice. Výzkum 1969–73, objekty 10/69, 11/69, 3/73, 9/73, 10/73, půdorys a profil

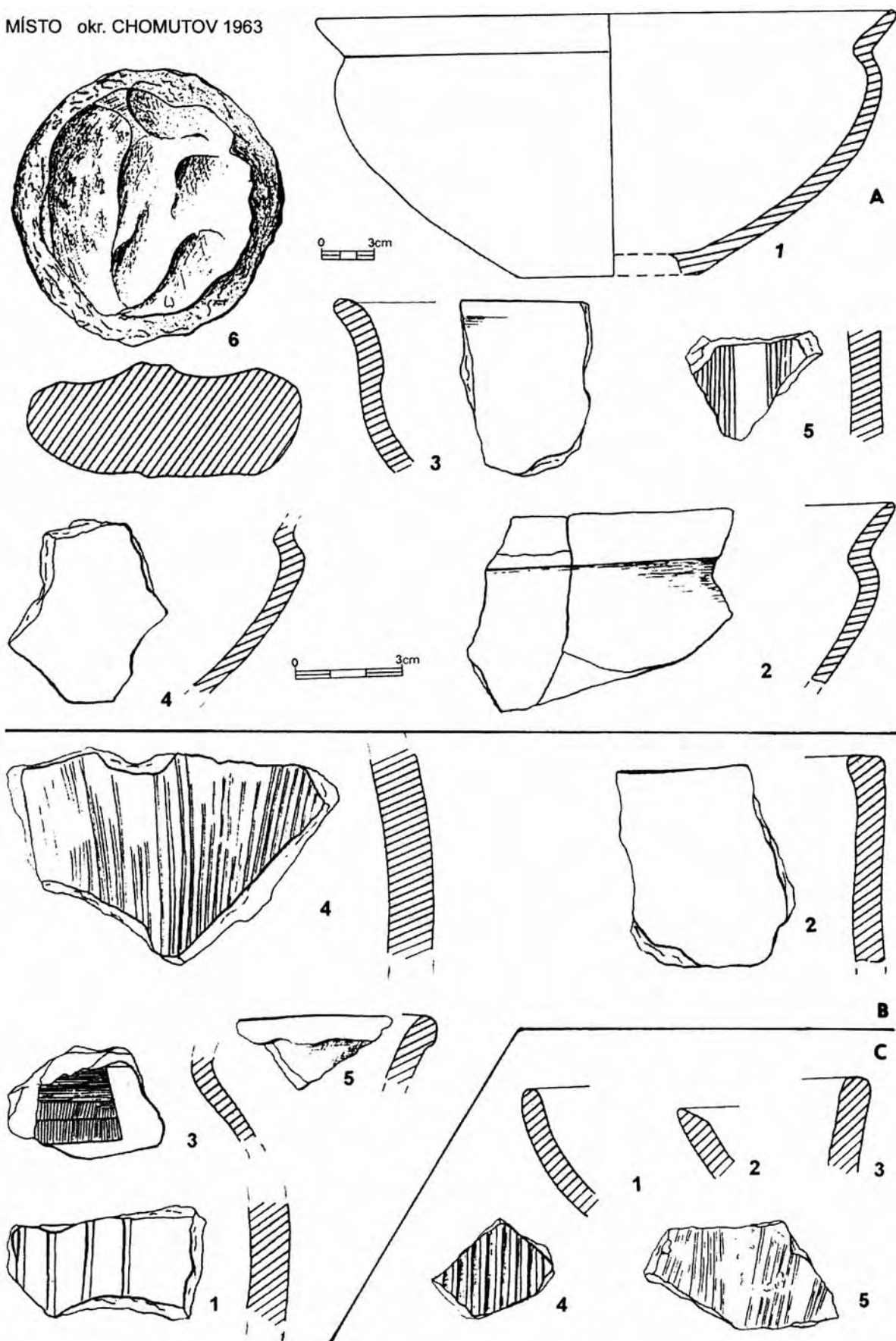

Tab. XV. Podhůří-Kundratice. Výzkum 1973, objekt 2/73, 4/73, 6/73, 7/73, půdorys a profil

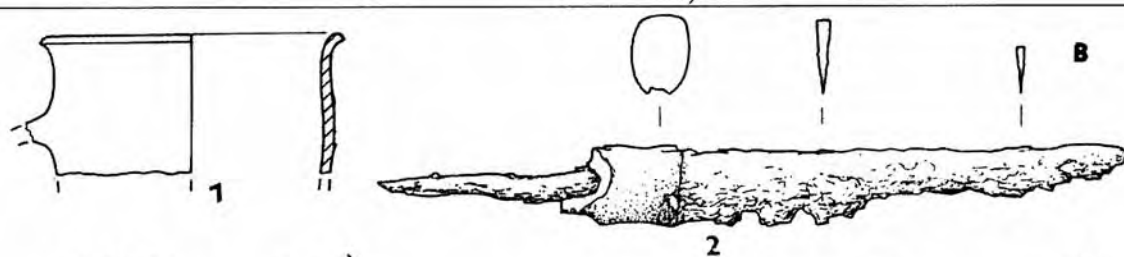
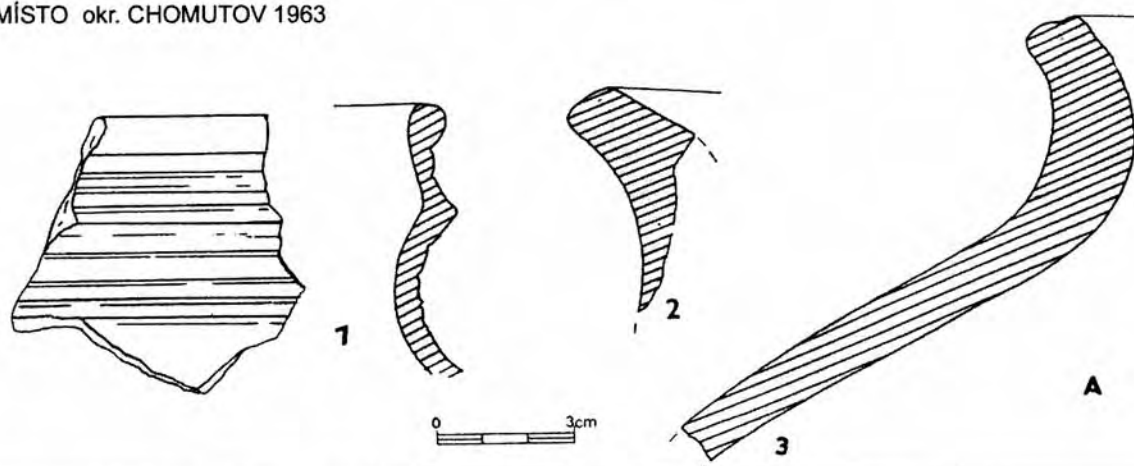
Tab. XVI. Podhůří-Kundratice. Výzkum 1973, objekt 1/73, 4/73, 5/73, 8/73, půdorys a profil

MÍSTO okr. CHOMUTOV 1963

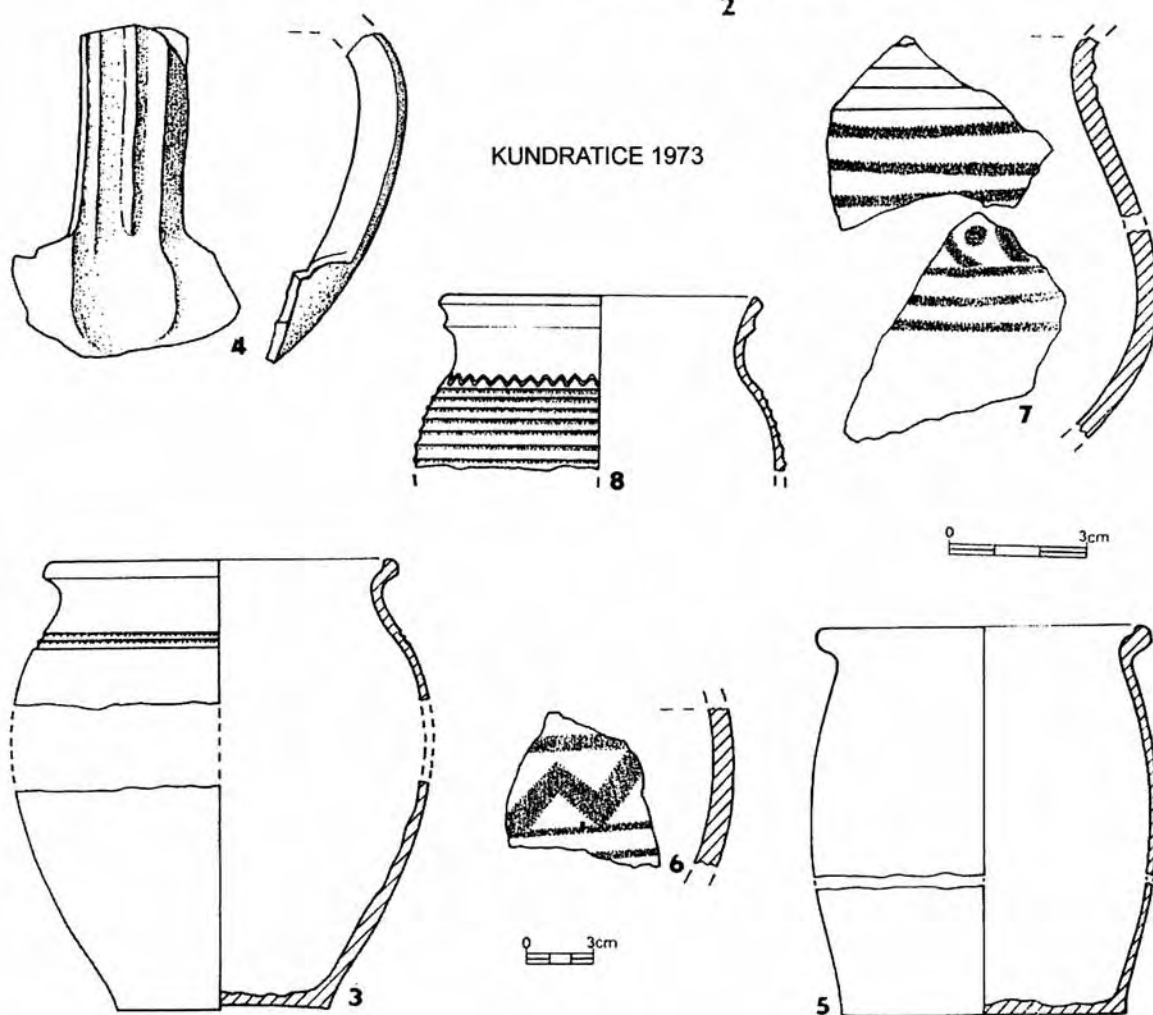

Tab. XVII. Místo. A: sběry 1963, plošina pod kótou 627, č. 1–6 keramika; B: sběry 1963, plošina jižně od kóty 627, č. 1–5 keramika; C: sběry 1963, plošina jižně od kóty 627, ve vývratech, č. 1–5 keramika

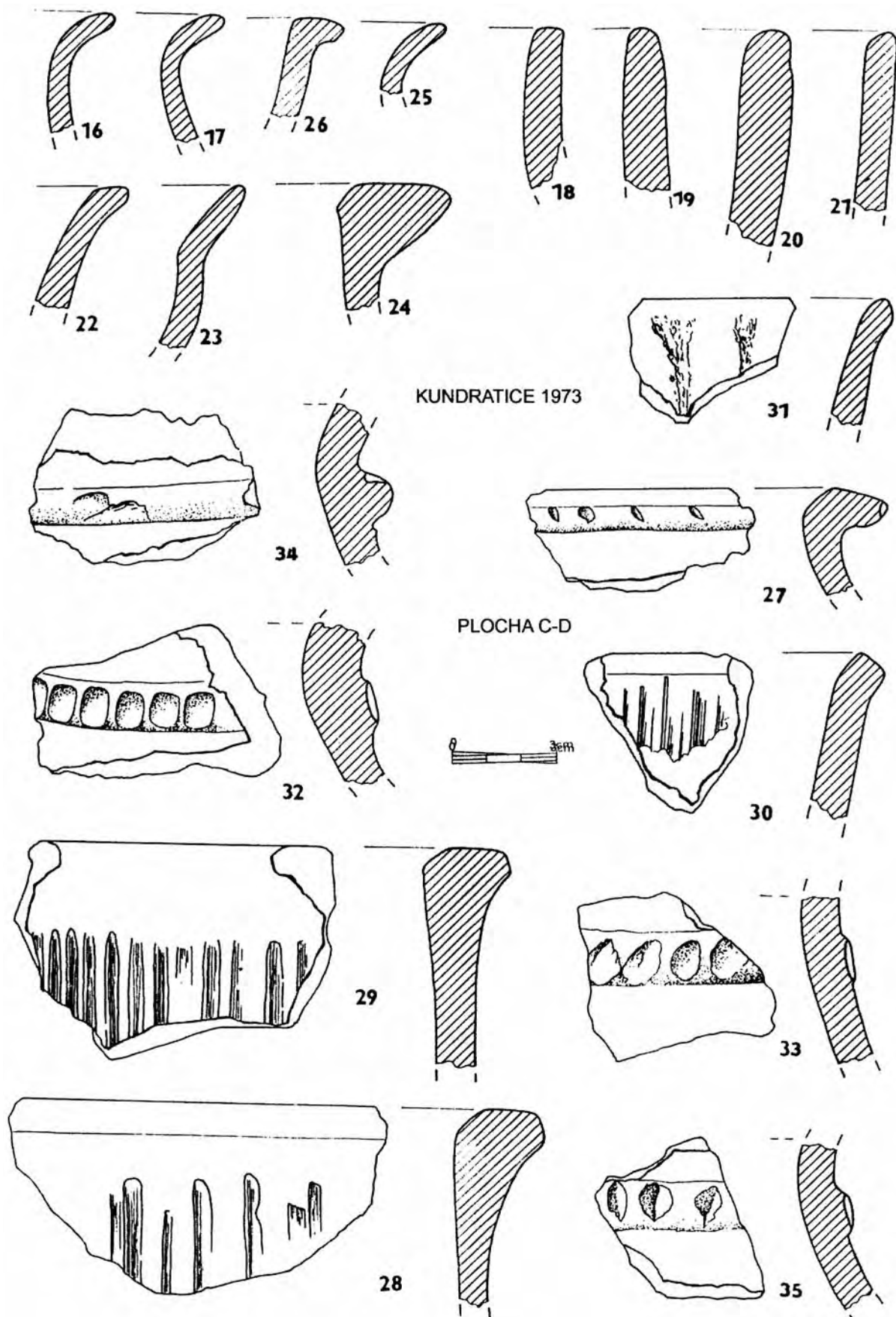
MÍSTO okr. CHOMUTOV 1963

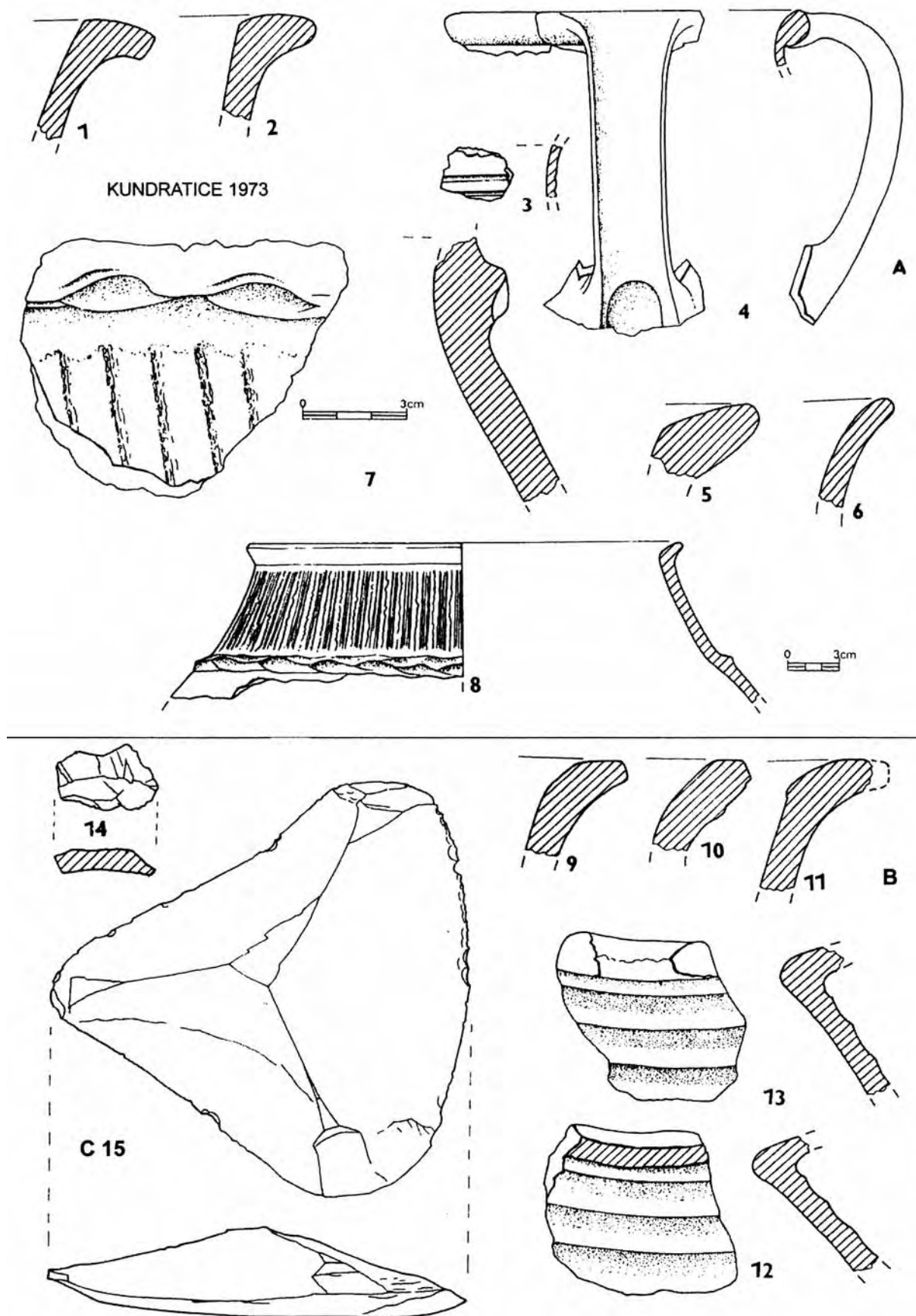
KUNDRATICE 1973

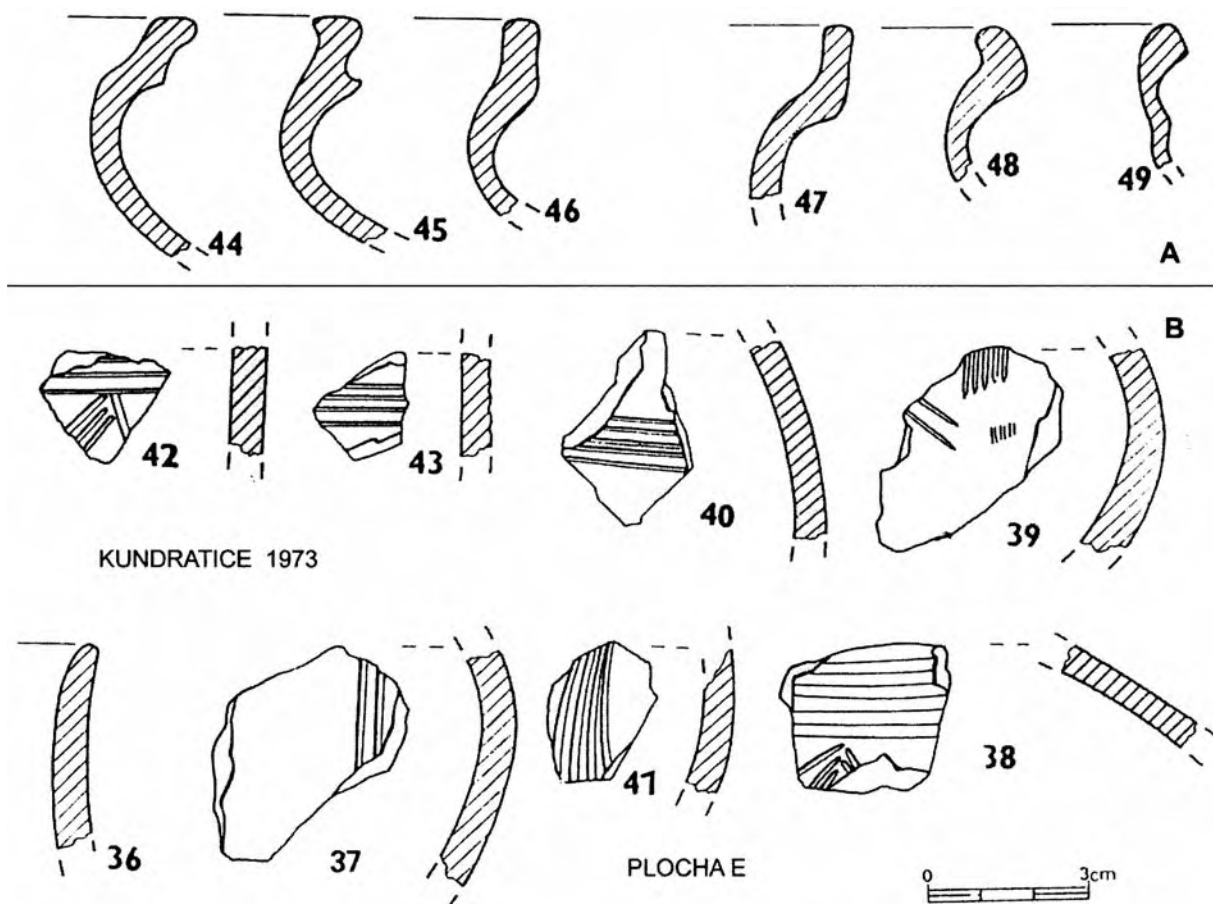
Tab. XVIII. A: Místo, sběry 1963, pod kótou 627, 300 až 390 m od krmítka a 9 m od cesty, č. 1–3 keramika;
 B: Podhůří-Kundratice, sběry Pietsch 1973, č. 1, 3–8 keramika, č. 2 železný hrot

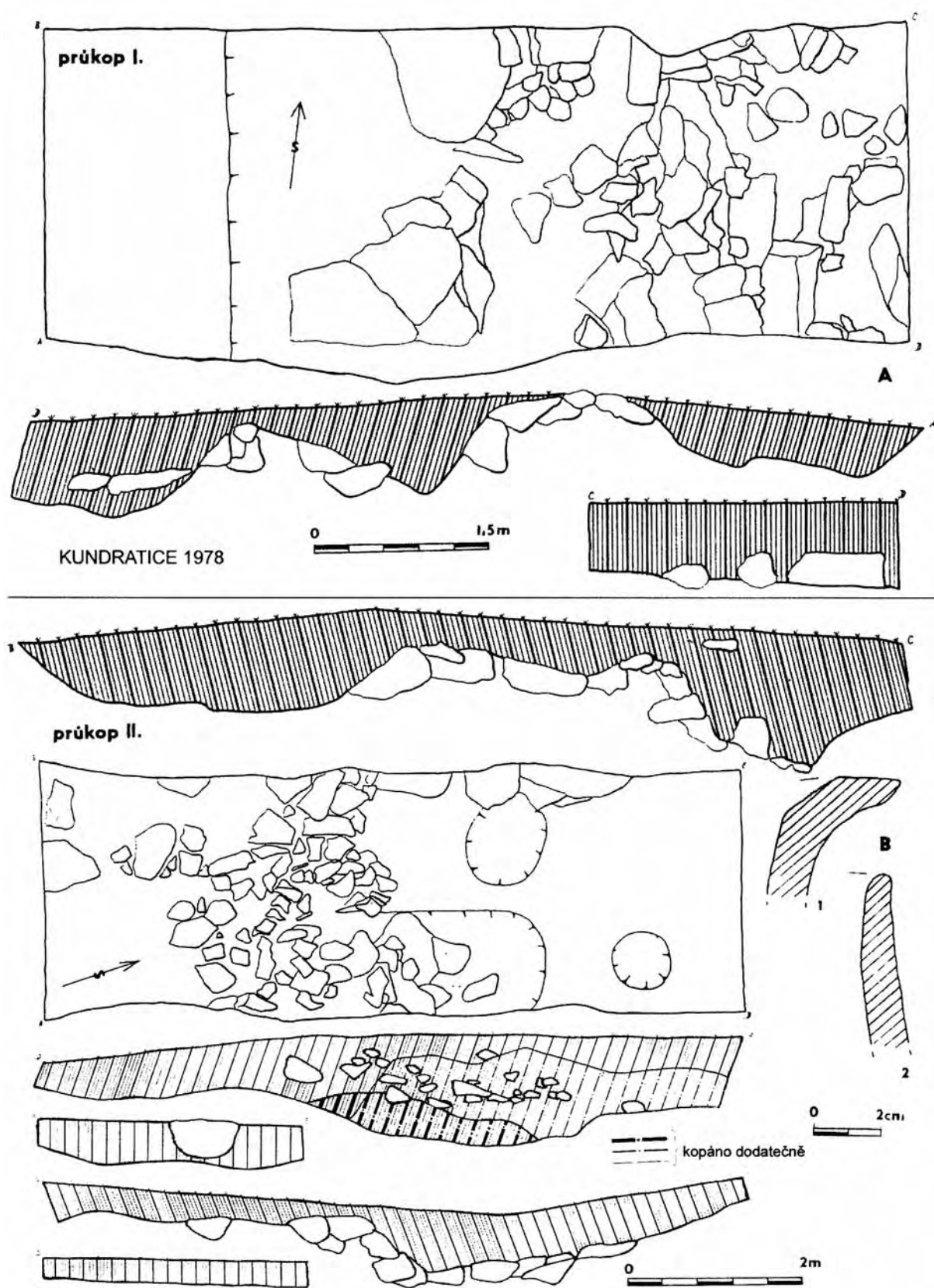
Tab. XIX. Podhůří-Kundratice. Výzkum Pietsch 1973, plochy C-D, č. 16–35 keramika

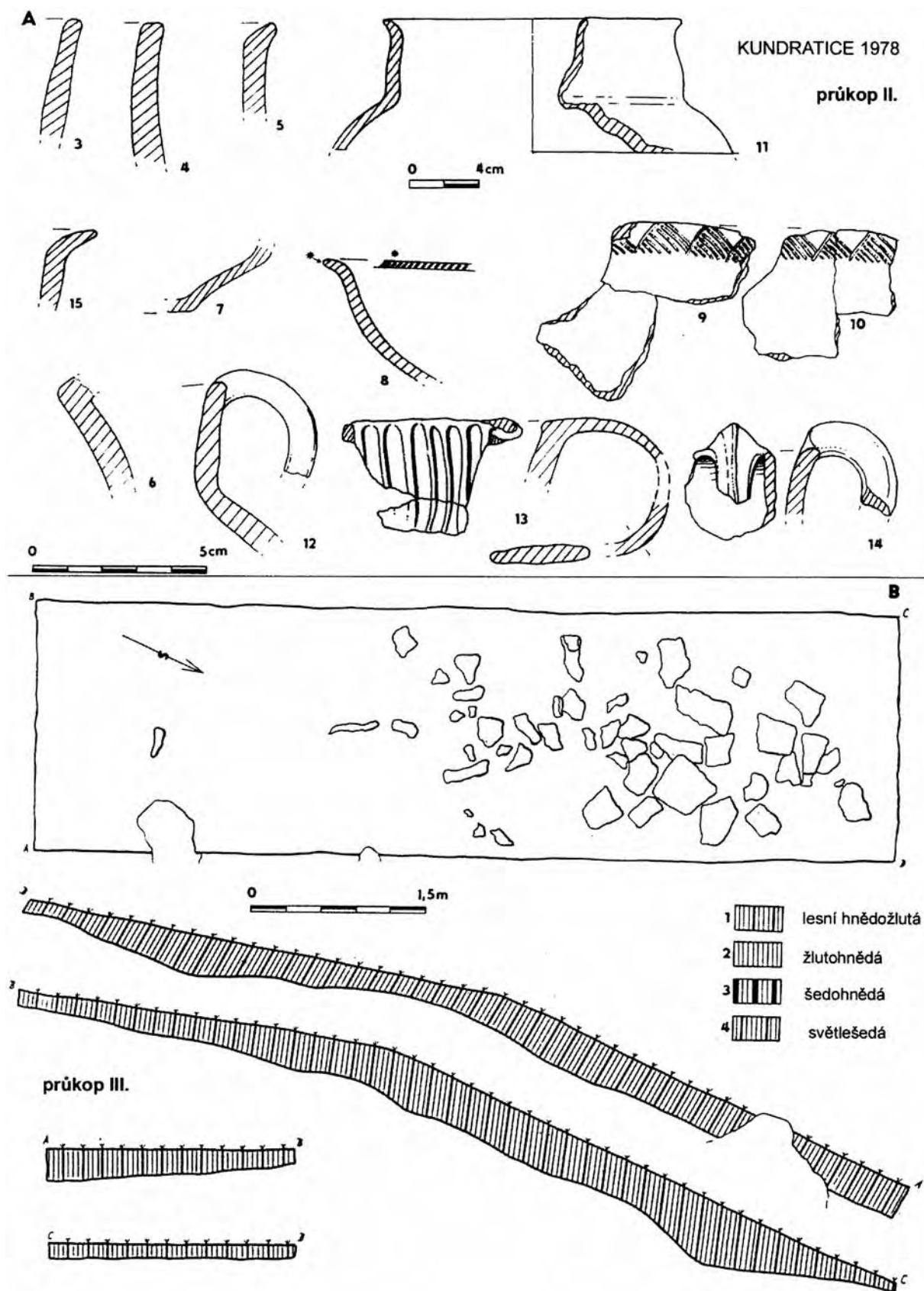
Tab. XX. Podhůří-Kundratice. A: výzkum Pietsch 1973, sonda 1, č. 1–8 keramika; B: výzkum Pietsch 1973, sonda 3, č. 9–13 keramika; č. 14 pazourkový úštěp; C: výzkum Pietsch 1973, plocha B, č. 15 křemencové škrabadlo

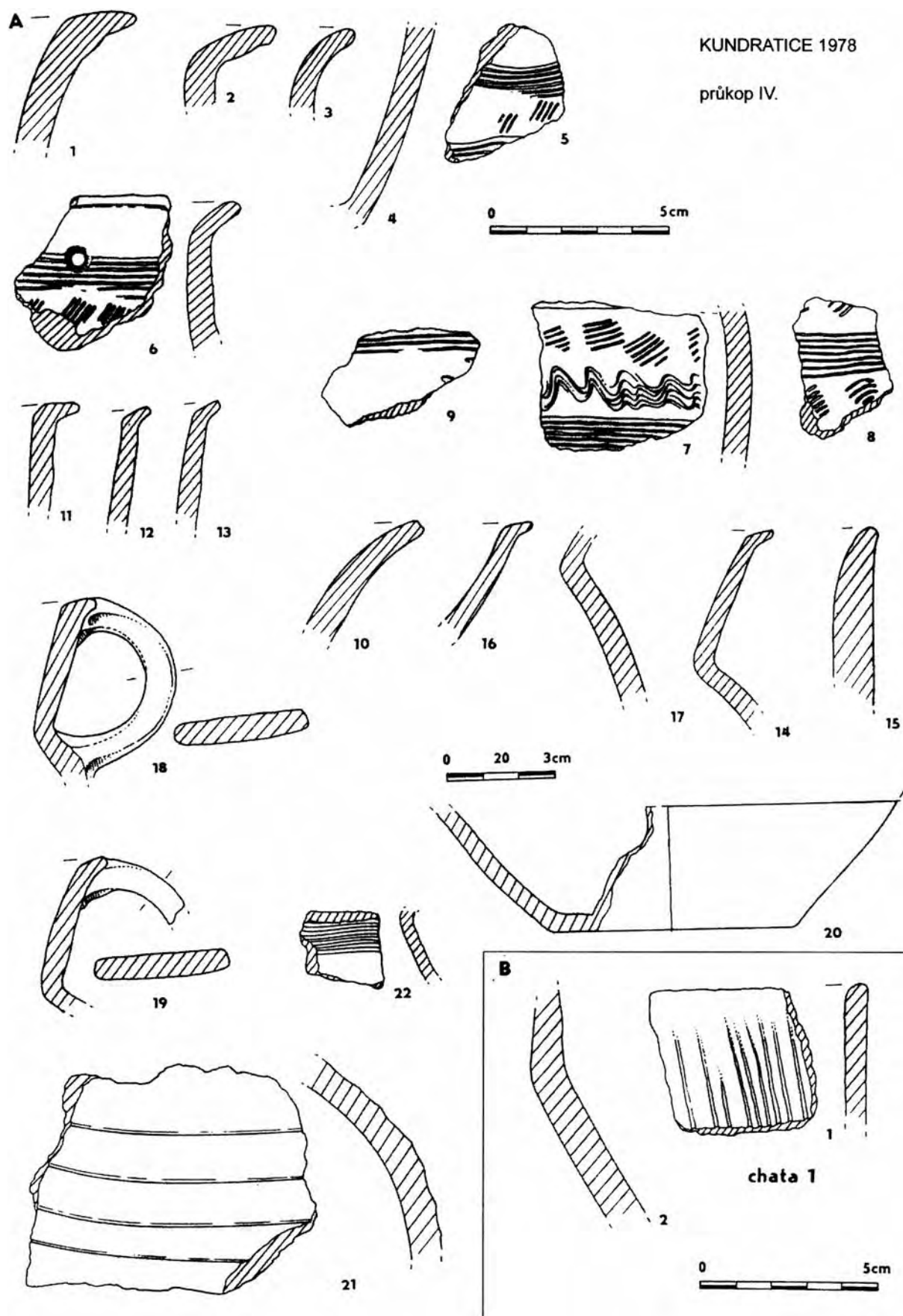
Tab. XXI. Podhůří-Kundratice. A: výzkum Pietsch 1973, poblíž plochy B, č. 44–49 keramika; B: výzkum Pietsch 1973, plocha E, č. 36–43 keramika

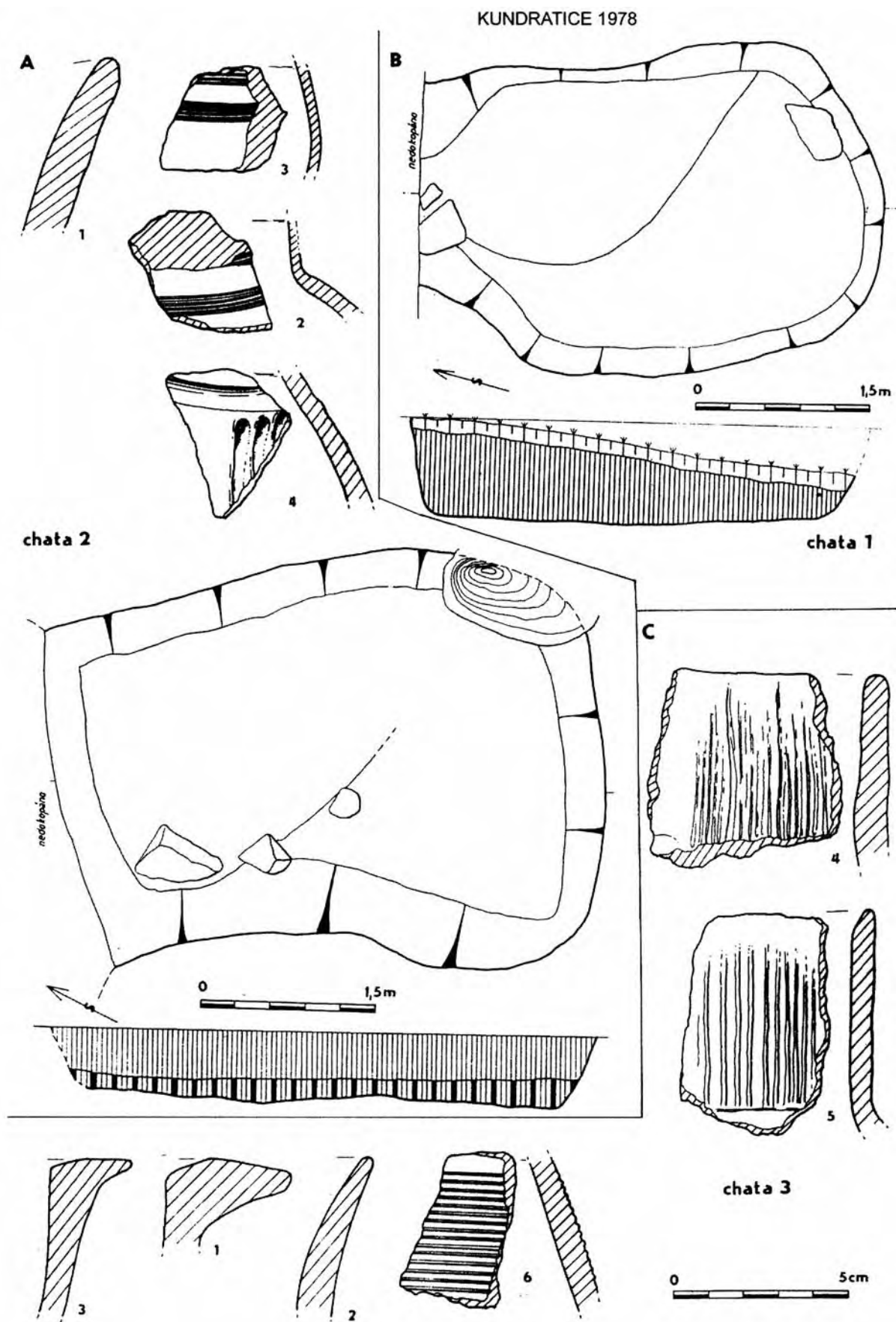
Tab. XXII. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1978, průkop I, půdorys a profil; B: výzkum 1978, průkop II, půdorys a profil, č. 1-2 keramika

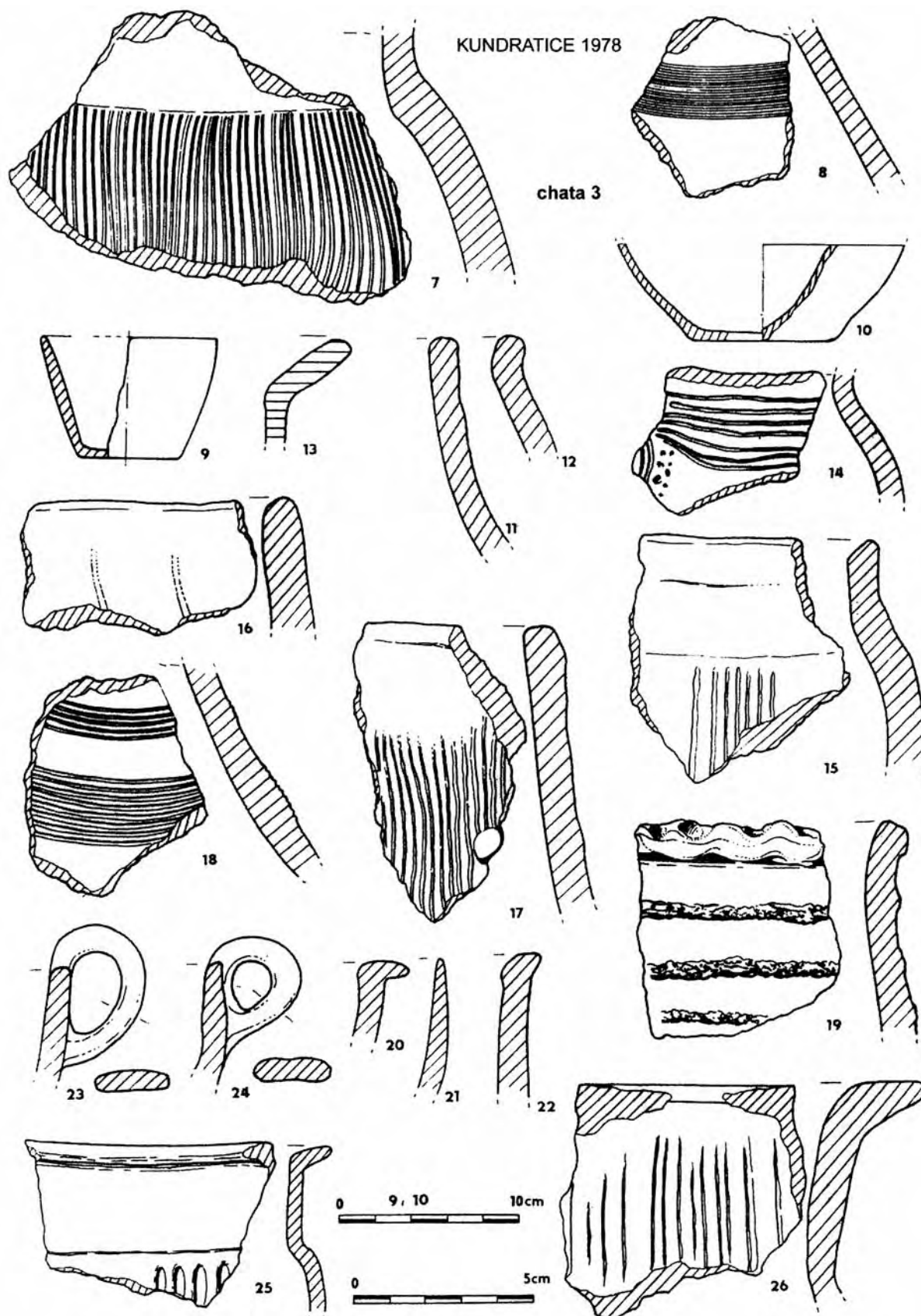
Tab. XXIII. Podhůří-Kunratice. A: výzkum 1978, průkop II, č. 3–15 keramika; B: výzkum 1978, průkop II, půdorys a profil, značky výplně 1–4

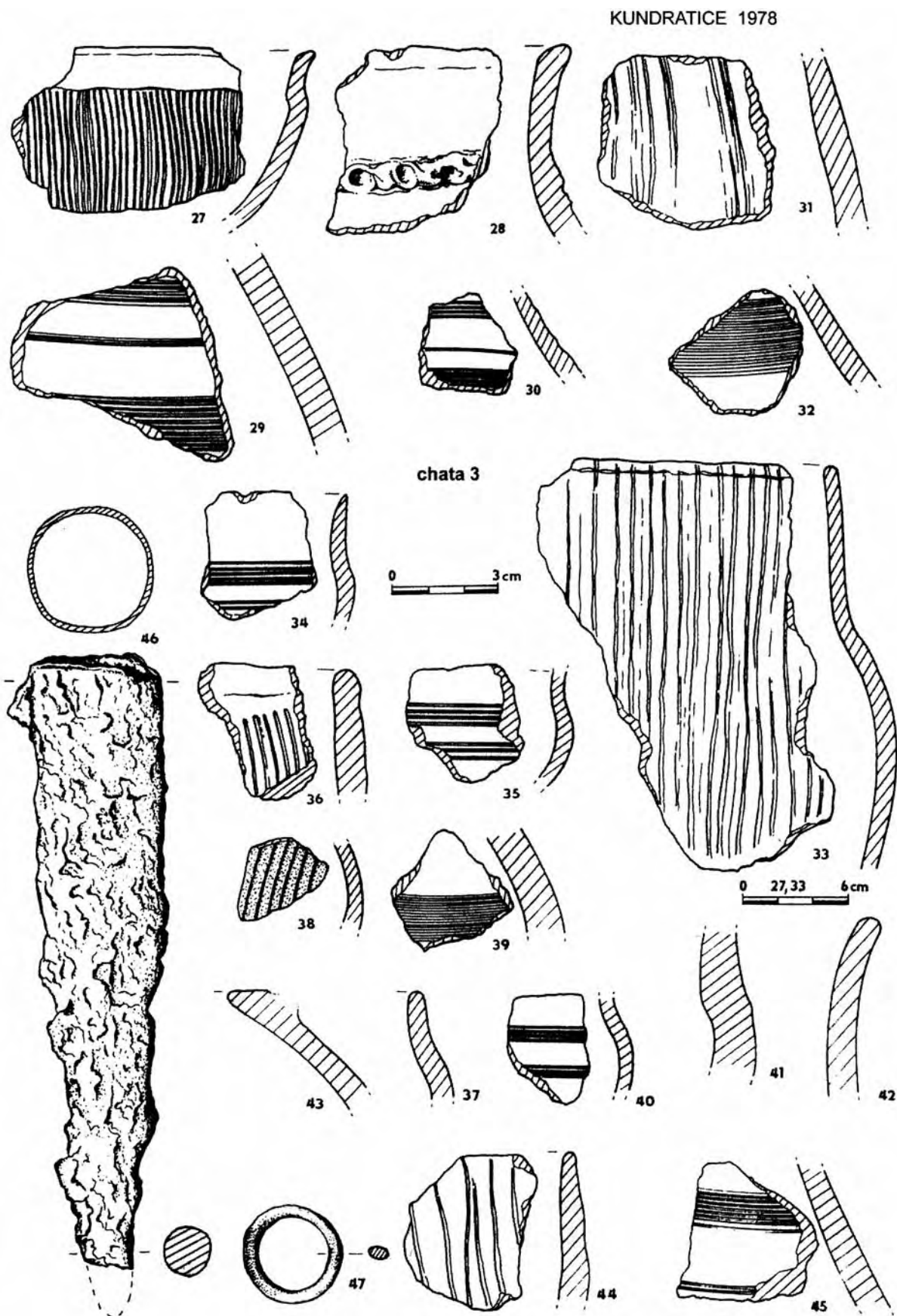
Tab. XXIV. Podhůří-Kundračice. A: výzkum 1978, průkop IV, č. 1–22 keramika; B: výzkum 1978, chata 1, č. 1–2 keramika

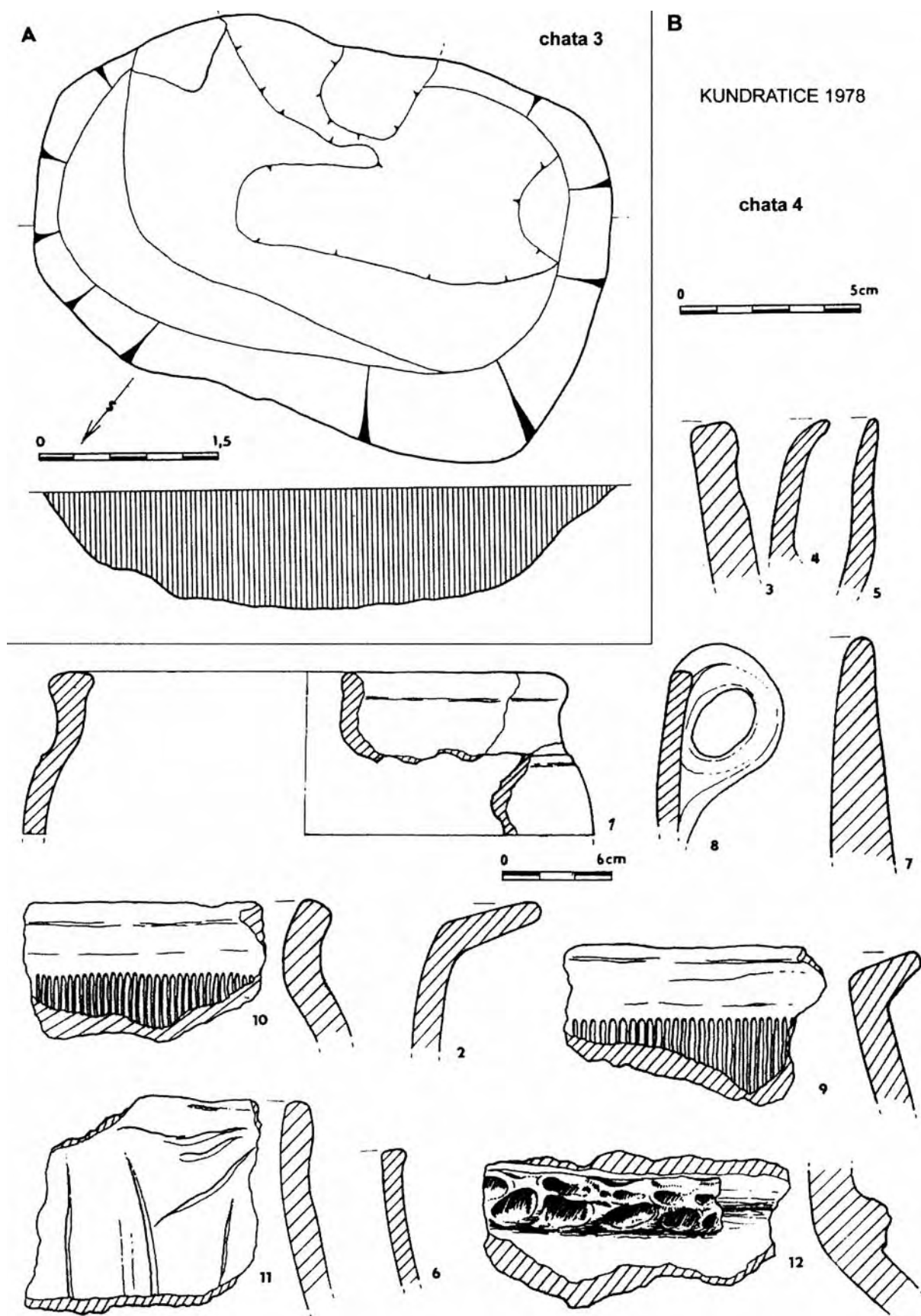
Tab. XXV. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1978, chata 2, půdorys a profil, č. 1–4 keramika; B: výzkum 1978, chata 1, půdorys a profil; C: výzkum 1978, chata 3, č. 1–6 keramika

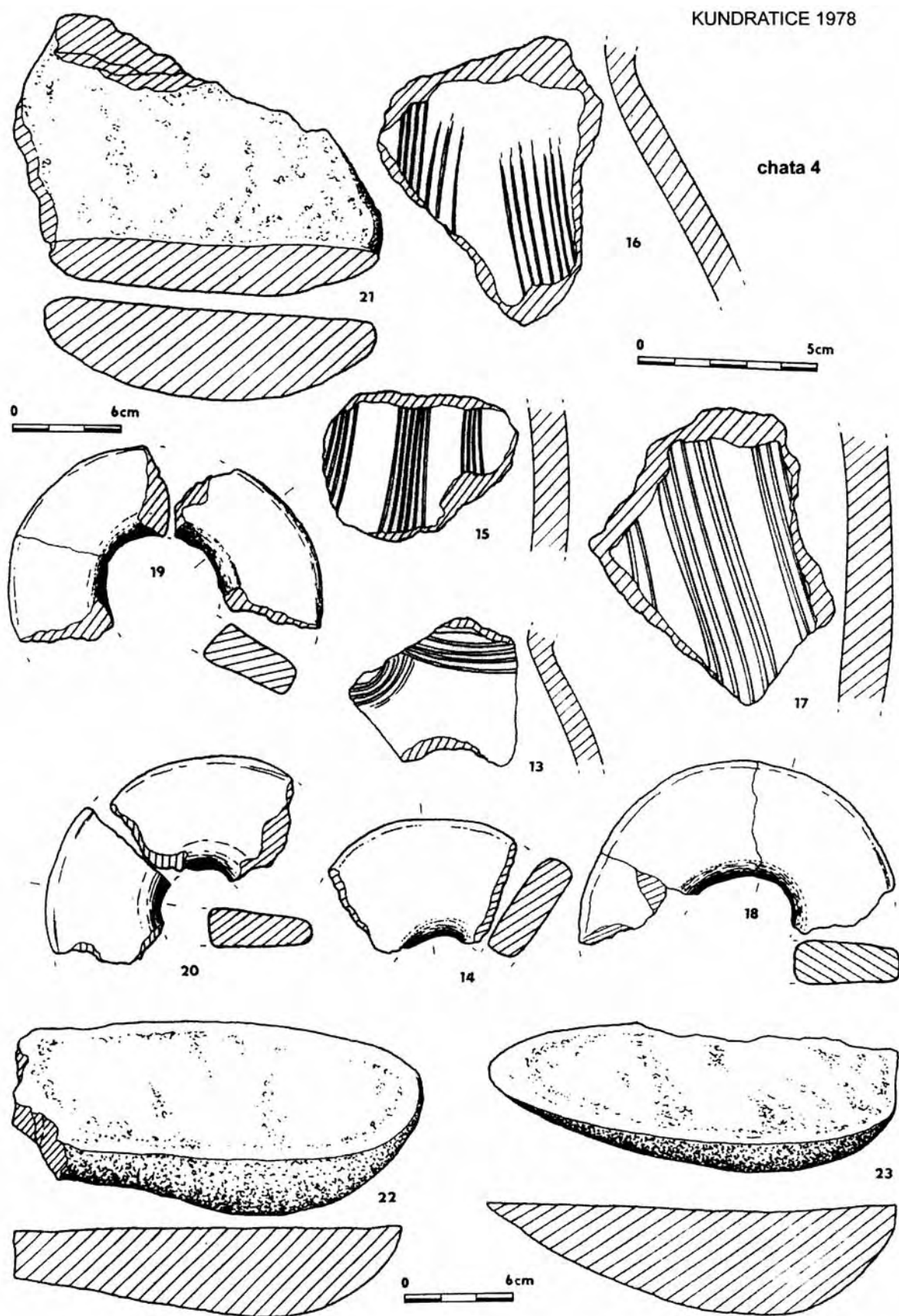
Tab. XXVI. Podhůří-Kunderatice. Výzkum 1978, chata 3, č. 7–26 keramika

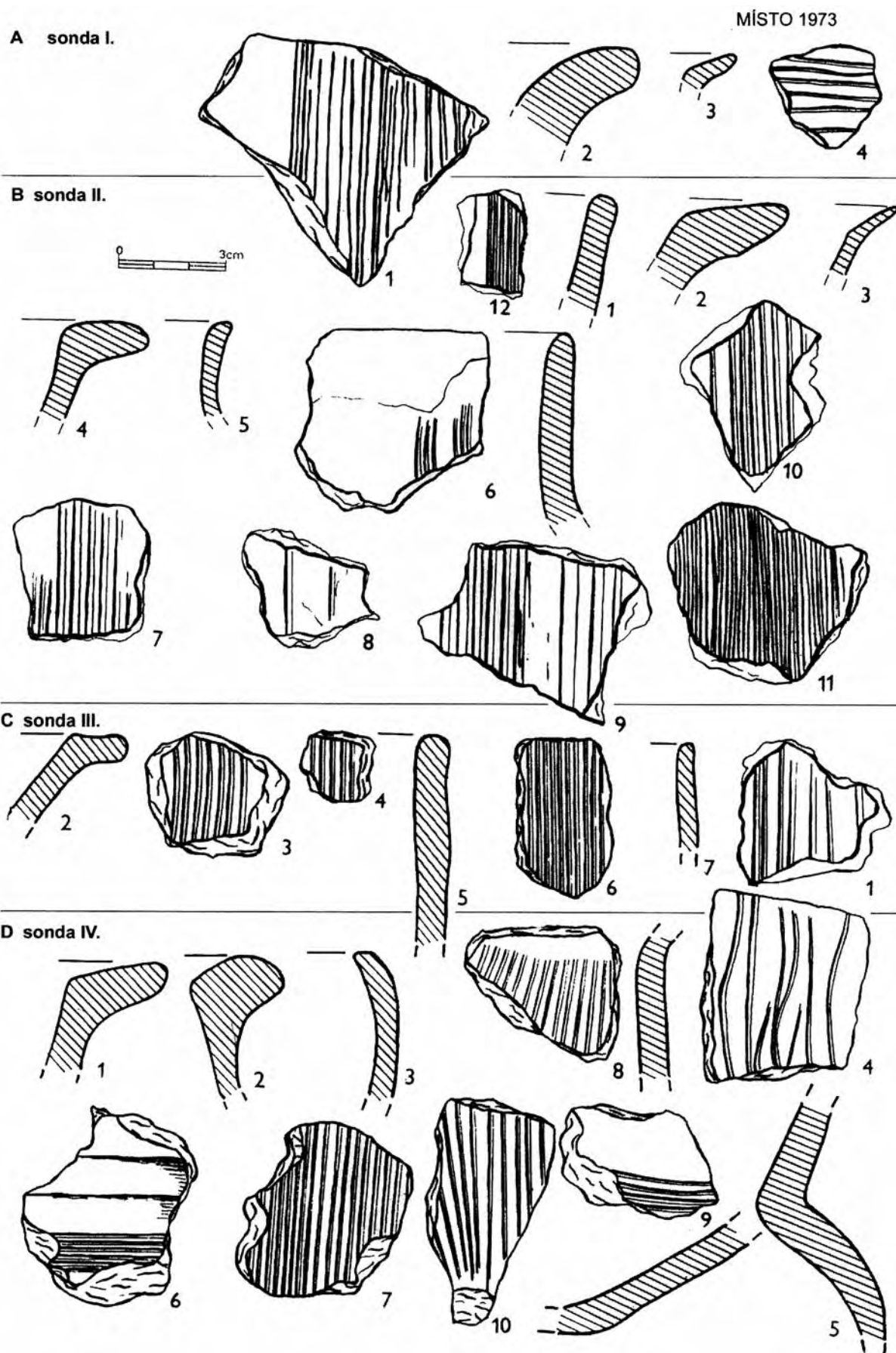
Tab. XXVII. Podhůří-Kundračice. Výzkum 1978, chata 3, č. 27–45 keramika, č. 46 železný hrot a č. 47 bronzový kroužek

Tab. XXVIII. Podhůří-Kundratice. A: výzkum 1978, chata 3, půdorys a profil; B: výzkum 1978, chata 4, č. 1–12 keramika

Tab. XXIX. Podhůří-Kundračice. Výzkum 1978, chata 4, č. 13, 15–17 keramika, č. 14, 18–20 hliněné kroužky, č. 21–23 žernovy

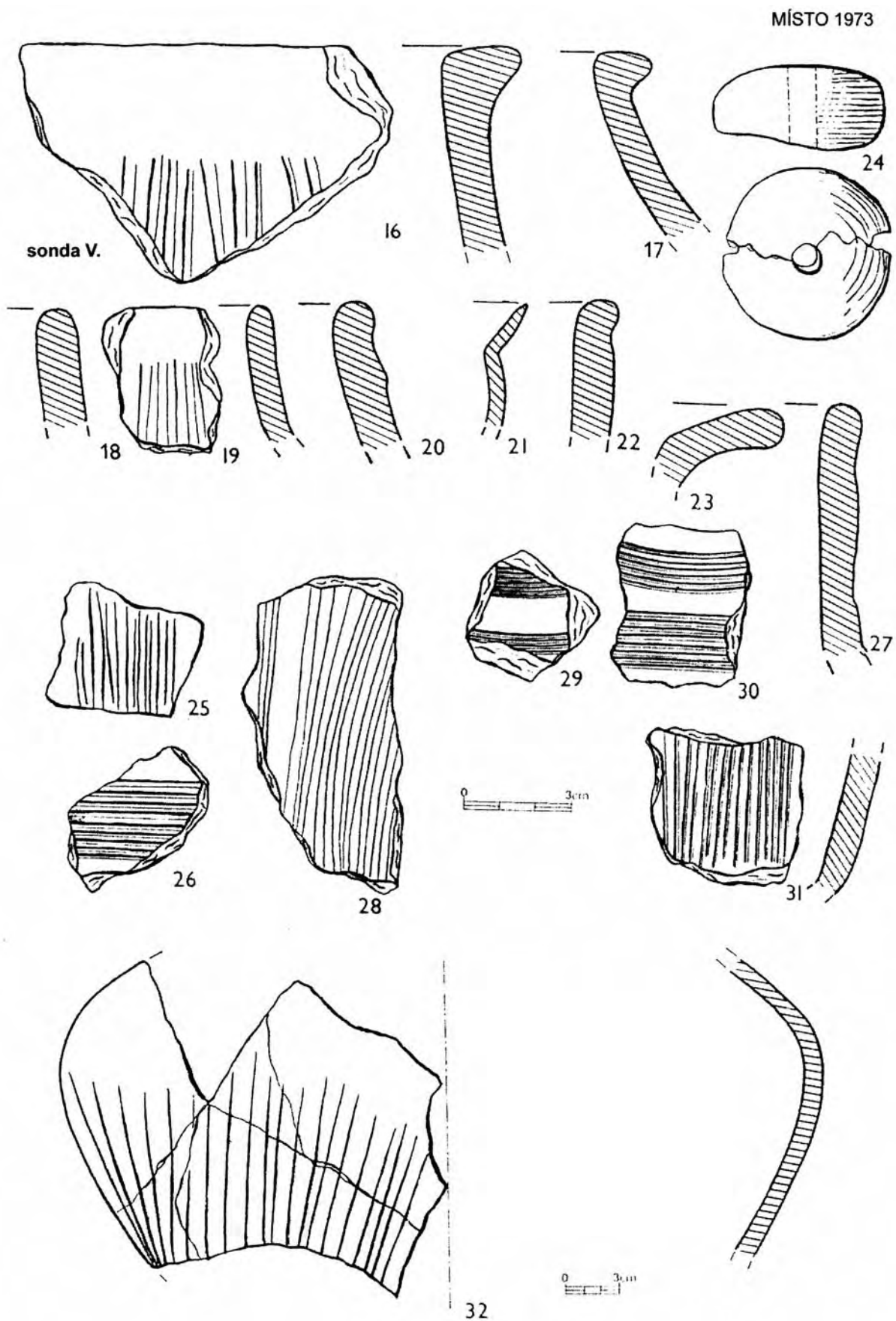
Tab. XXX. Místo. A: výzkum 1973, sonda I, č. 1–4 keramika; B: výzkum 1973, sonda II, č. 1–11 keramika; C: výzkum 1973, sonda III, č. 1–7 keramika; D: výzkum 1973, sonda IV, č. 1–10 keramika

sonda V.

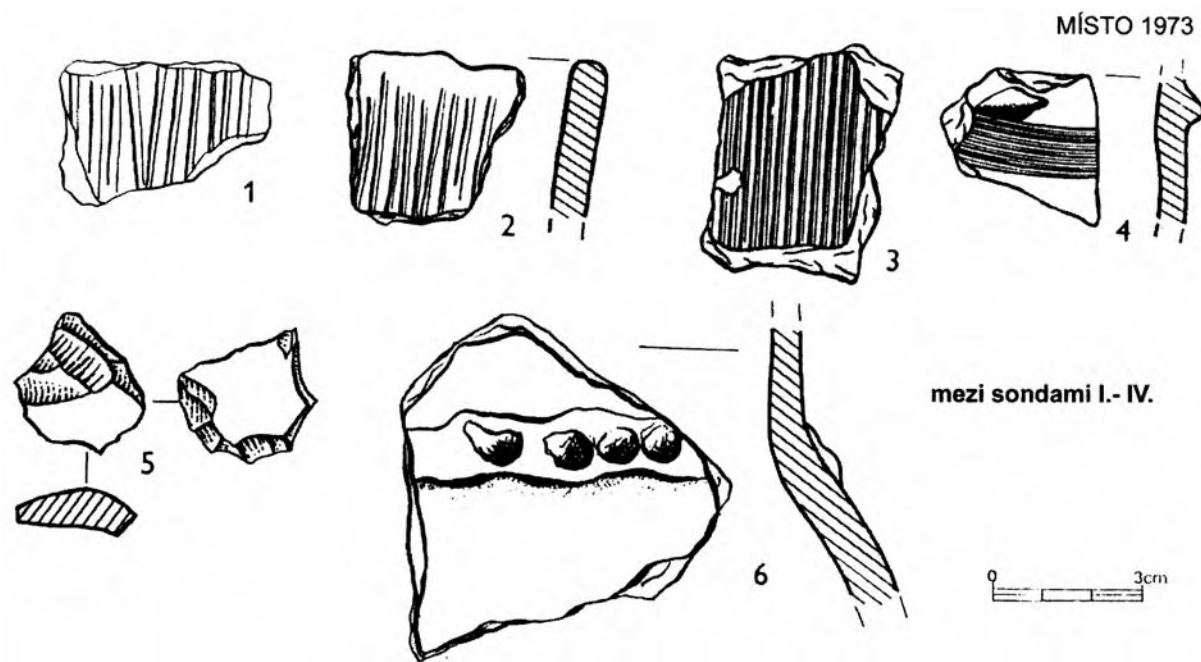
MÍSTO 1973

Tab. XXXI. Místo. Výzkum 1973, sonda V, č. 1–15 keramika

Tab. XXXII. Místo. Výzkum 1973, sonda V, č. 16–32 keramika

Tab. XXXIII. Místo. Výzkum 1973, mezi sondami I a IV, č. 1–4, 6 keramika, č. 5 pazourkové škrabadlo